

ความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรของเกษตรกร

ในอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

The Agricultural Training Needs of the Farmers in Amphoe Phachi,
Changwat Phra Nakorn Si Ayuttaya

พัตถนพงษ์ วรณวิไล

Patthanapong Wonwilai

วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Master of Science Thesis in Agricultural Development

Prince of Songkla University

2540

เลขที่	S 542.13	ปี	2540
Ref Key	120194		

(1)

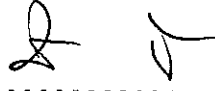
ชื่อวิทยานิพนธ์   ความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกร
   ในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้เขียน   นายวัฒนพงษ์ วรรณวิไล

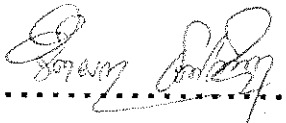
สาขาวิชา   ศึกษานาการเกษตร

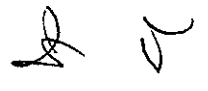
คณะกรรมการที่ปรึกษา

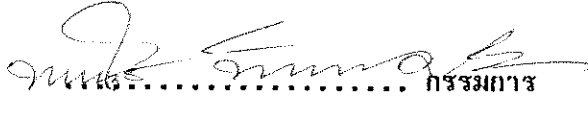

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตมภา ธนปัญญาธิวงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ เกียรติศักดิ์ ปัทมธนะ)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตมภา ธนปัญญาธิวงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ เกียรติศักดิ์ ปัทมธนะ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พาณิช คินนิมิตร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิม บุญยแก้ว)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้เนิบริทยาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษา ตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษานาการเกษตร

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โสคติจันทร์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อวิทยานิพนธ์	ความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกร ในอำเภอกาฬี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ผู้เขียน	นายพัฒนาพงศ์ วรธนวิไล
สาขาวิชา	พัฒนาการเกษตร
ปีการศึกษา	2539

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึง 1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ภายใต
การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร และด้านจิตวิทยาของเกษตรกรในอำเภอกาฬี จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา 2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ภายใต
ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร และด้านจิตวิทยา กับความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตร
กรรม และ 3) ปัญหาและแนวทางในการจัดฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ของสถาบันเทคโนโลยี
ราชมงคล

การรวบรวมข้อมูล ทำโดยการสัมภาษณ์เกษตรกรตัวอย่าง ในอำเภอกาฬี จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา จำนวน 152 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ในการคัด
เลือกตัวอย่าง และได้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าเบี่ยง
เบนมาตรฐาน และค่าโคสแควร์

ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรมากกว่าร้อยละ 60 เป็นหัวหน้าครัวเรือน มีอายุเฉลี่ย
49.45 ปี มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 76.1 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน
เฉลี่ย 5 คน โดยมีแรงงานทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 3 คน มีพื้นที่ทำการเกษตร
เฉลี่ยครัวเรือนละ 28.01 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 91,173.03 บาทต่อปี เกษตรกร
มากกว่าร้อยละ 70 มีการกู้ยืมเงิน โดยส่วนใหญ่กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
การเกษตร และพบว่าเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การ
เกษตร มากกว่าร้อยละ 70 สำหรับด้านสถานภาพความเป็นผู้นำของเกษตรกร มีเพียงไม่กี่
ร้อยละ 15 ด้านการจำหน่ายผลผลิต เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตภายใน และภายนอกท้องถิ่นคือ

ร้อยละ 53.3 และ ร้อยละ 46.7 ตามลำดับ การต่อรองราคาผลผลิตนั้น เกษตรกรไม่เกิน ร้อยละ 18 ที่สามารถต่อรองราคาได้ ด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร พบว่ามากกว่าร้อยละ 70 มีแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตรเพียงพอ ระยะทางของฟาร์มถึงตลาดในอำเภอเฉลี่ย 6.59 กิโลเมตร ส่วนการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคล จากสื่อมวลชน และการเดินทางไปในต่างถิ่น พบว่าอยู่ในระดับน้อย นอกจากนี้พบว่า เกษตรกรเคยผ่านการฝึกอบรมวิชาชีพ เกษตรกรรม ไม่เกินร้อยละ 30

ในด้านความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม พบว่าเกษตรกรต้องการฝึกอบรมด้านการเพาะปลูกทางพืช มากกว่าด้านการเลี้ยงสัตว์ และด้านการประมง และเป็นการฝึกอบรมที่เกษตรกรไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมใด ๆ

จากการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่า ไคสแควร์ พบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ภายภาพ การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร และด้านจิตวิทยา ไม่มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม

แนวทางในการจัดฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมที่เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการคือ จัด การฝึกอบรมโดยมีรูปแบบทั้งการบรรยาย สาธิต ปฏิบัติ และทัศนศึกษาดูงาน ควบคู่กันไป โดย จัดในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน วันใดก็ได้ ในช่วงเวลาเช้า (09.00-12.00 น.) ใช้ ระยะเวลาสั้น ๆ นาน 3-4 วัน สถานที่จัดฝึกอบรมควรจัดในหมู่บ้านของเกษตรกร และ ภายหลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรม ควรมีการทดสอบความรู้ ทักษะ เทคนิควิธีการที่ได้รับ รวมทั้ง ควรมีการแจกคู่มือด้วย

Thesis Title   The Agricultural Training Needs of the Farmers in
                    Amphoe Phachi, Changwat Phra Nakorn Si Ayuttaya
Author   Mr. Patthanapong Wonwilai
Major Program   Agricultural Development
Academic Year   1996

Abstract

The objectives of this study were to investigate 1) socio-economic, physical, psychological factors as well as exposure for agricultural information 2) the relationship between socio-economic, physical, psychological factors and exposure for agricultural information and the agricultural training needs 3) the guidelines and problems of agricultural training of Rajamangala Institute of Technology.

The samples studied were 152 farmers in Amphoe Phachi, Changwat Phra Nakorn Si Ayuttaya. A multi-stage sampling was used to identify sampling units. The data were collected by using the constructed interview schedules and statistical analysis for percentages, arithmetic mean, standard deviation and chi-square were performed.

The study revealed that more than 60 percent of farmers were family leaders. The average age was 49.45 years and 76.1 percent of them had completed their Grade 4 education. The average family member was 5 persons with an average member of 3 persons working as agricultural labour. The average farm land per family was 28.01 rai

and their annual income per family was 91,173.03 baht. More than 70 percent of farmers were in debt to the Bank for Agriculture and Agricultural Co-operatives. More than 70 percent of farmers were members of the Bank for Agriculture and Agricultural Co-operatives. As regards their leadership, less than 15 percent were agricultural leaders. For product sale, 53.3 percent of farmers sold their produce inside the district and 46.7 percent outside the district. Less than 18 percent of farmers negotiated their selling price. More than 70 percent of farmers had sufficient water for their agricultural uses. The average distance from farm to district market was 6.59 kilometres. Information exposure, such as, personnel contact, mass media and travel outside the district for agricultural workers was of low level. Less than 30 percent of farmers had any agricultural training.

Most of the farmers needed more training in growing crops than raising animals or fisheries and the training which farmers need to spend any charge.

The statistical analysis by chi-square test revealed, that there were no correlations between the agricultural training needs and socio-economic, physical, information exposure for agricultural and psychological factors.

The preferred methods of training course were lecture, demonstration, practice and field trip. They needed to be trained during March to April, on any day in the morning (09.00-12.00 a.m.) with each course lasting about 3-4 days in their own village. They also required an evaluation and the issuance of a certificate after the completion of the training program.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง ความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำเร็จได้ด้วยเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากหลายฝ่ายให้ความช่วยเหลือ และร่วมมืออย่างดียิ่ง โดยเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตตภาณปัญญาธิวงศ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ เกียรติศักดิ์ ปัทมเรขา กรรมการที่ปรึกษา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยใคร่ขอแสดงความขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พานิช ทินนิมิตร และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เคลือม บุษย์แก้ว กรรมการผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่ให้ข้อคิด และข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณเกษตรกรในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอำเภอภาชี ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูล และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตนเอง สมาชิกในครอบครัว และชุมชน ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จตามเป้าหมายอย่างดียิ่ง

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ครู-อาจารย์ ที่เคยอบรมสั่งสอน และขอขอบพระคุณ นายดาบตำรวจ ถาวร วรรณวิไล ที่คอยให้กำลังใจและให้การช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดมา

พัฒนพงศ์ วรรณวิไล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(3)
Abstract.....	(5)
กิตติกรรมประกาศ.....	(7)
สารบัญ.....	(8)
รายการตาราง.....	(11)
รายการภาพประกอบ.....	(13)
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของหัวข้อการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	4
2. การตรวจเอกสาร.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ และการจัดการศึกษา เกษตรนอกระบบ.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม.....	8
ความต้องการการฝึกอบรม.....	11
หลักการจัดฝึกอบรม.....	14
แนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์.....	16
ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้.....	20
แนวความคิดที่เกี่ยวกับทัศนคติ.....	22
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	24
แบบจำลองแนวความคิด.....	29
สมมติฐานในการวิจัย.....	32
	(8)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. วิธีการวิจัย.....	34
การเลือกสถานที่ทำการวิจัย.....	34
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง.....	34
วิธีการในการรวบรวมข้อมูล.....	35
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	35
การทดสอบแบบสัมภาษณ์.....	35
การวัดค่าตัวแปร.....	36
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	39
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	39
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	41
4. ผลการวิจัยและอภิปรายผล.....	42
ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม.....	42
ข้อมูลด้านกายภาพ.....	77
ข้อมูลเกี่ยวกับการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร.....	80
ทัศนคติที่มีต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม.....	87
ความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม.....	92
แนวทางในการจัดทำโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม.....	97
การทดสอบสมมติฐาน.....	105
5. สรุปผลและข้อเสนอแนะ.....	119
สรุปผลการวิจัย.....	119
ข้อเสนอแนะของเกษตรกร.....	124
ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย.....	124
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	126

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม.....	127
ภาคผนวก ก (แบบสัมภาษณ์).....	137
ภาคผนวก ข (การทำดัชนี).....	153
ภาคผนวก ค (สรุปผลโครงการพัฒนาอาชีพในชนบท ประจำปีงบประมาณ 2535-2537..	156
ประวัติผู้เขียน.....	159

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
1. สถานภาพโดยทั่วไปของ เกษตรกร	43
2. การศึกษา และความสามารถในการอ่านออกเขียนได้	44
3. จำนวนสมาชิก และจำนวนแรงงานการ เกษตร	45
4. การจ้างแรงงานทางการ เกษตร	46
5. อาชีพหลักและอาชีพรองของ เกษตรกร	48
6. สถานภาพและขนาดเนื้อที่ถือครอง	50
7. ลักษณะการจ่ายค่าเช่าที่ดิน	52
8. การใช้ประโยชน์จากพื้นที่	54
9. รายได้ของครัวเรือนเกษตรกร	57
10. รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร	61
11. ความเพียงพอของรายได้	63
12. การกักเก็บเงินของ เกษตรกร	65
13. การเป็นสมาชิกกลุ่ม และความต้องการความช่วยเหลือ	68
14. การจำหน่ายผลผลิตทางการ เกษตร	70
15. การต่อรองและความพึงพอใจในราคาผลผลิตทางการ เกษตร	71
16. การใช้และการเป็นเจ้าของเครื่องจักรกลการ เกษตร	73
17. สถานภาพความเป็นผู้นำของ เกษตรกร	74
18. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของทางราชการ-เอกชน	76
19. แหล่งน้ำเพื่อการ เกษตร	78
20. ระยะทาง และสภาพเส้นทางจากฟาร์มถึงตลาด	79
21. การรับข้อมูลข่าวสารทางการ เกษตรจากบุคคล	82
22. การรับข้อมูลข่าวสารทางการ เกษตรจากสื่อมวลชน	84
23. การเข้ารับการศึกษาอบรมวิชาชีพเกษตรกร	85

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
24. การเดินทางไปในต่างถิ่น.....	87
25. ระดับทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม.....	90
26. ความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม.....	93
27. ความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ในด้านการเพาะปลูก.....	94
28. ความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ในด้านการเลี้ยงสัตว์.....	95
29. ความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ในด้านการประมง.....	96
30. แนวทางในการจัดทำโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม.....	101
31. ความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่ให้วิหยา เขตฯช่วยเหลือ.....	104
32. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 18 ตัว กับความต้องการการฝึกอบรม วิชาชีพเกษตรกรรม.....	115
33. แสดงผลสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน.....	123

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1. นิระมิตแสดงระดับความต้องการขั้นต่าง ๆ ของมาส์โลว์.....	17
2. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างลำดับขั้นความต้องการกับประเภทของเกษตรกร.....	19
3. แสดงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยใช้การสื่อความหมาย.....	23
4. รูปแบบจำลองปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพ เกษตรกรรวมของเกษตรกรในอำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	31

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของหัวข้อการวิจัย

แม้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในด้านความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจนน่าพอใจ แต่เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างของการพัฒนาประเทศไทยโดยรวมแล้ว พบว่าการพัฒนาในสาขาเกษตรกลับอยู่ในสภาพที่ถดถอย ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างระหว่างภาคการเกษตรกับภาคนอกการเกษตรมากขึ้นทุกที (โวลิต ปิ่นเปี่ยมรัชฎ์, 2534 : 1) ทั้งนี้ เพราะว่าการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทยยังไม่มีกำหนดทิศทางที่ชัดเจนว่า ประเทศไทยจะเดินไปอย่างไรในอนาคต ซึ่งการพัฒนาการเกษตรที่ผ่านมามักจะเป็นการกำหนดมาตรการเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต ตั้งแต่ปัญหาการผลิต ปัญหาการตลาด รวมทั้งปัญหาของภัยธรรมชาติหรือปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (เจริญ สุขนันทพงศ์, 2539 : 8) จากสภาพดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาการเกษตร ซึ่งแนวทางหนึ่งก็คือการพัฒนาทรัพยากรบุคคล โดยให้การศึกษา ซึ่งมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้มีความรู้ มีความสามารถในการประกอบอาชีพเกษตรอย่างถูกต้อง ช่วยพัฒนาอาชีพของตนเองให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มปริมาณ และคุณภาพของผลผลิต เพิ่มรายได้ให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามอัตราภาพ สามารถปรับตัวและรู้เท่าทันเหตุการณ์ สามารถเผยแพร่ความรู้ให้บุคคลอื่นได้ ตลอดจนเป็นการแก้ปัญหาการอพยพไปทำงานทำในที่อื่น

การฝึกอบรม เป็นวิธีการหนึ่งในการให้การศึกษาเกษตรกรนอกระบบ และเป็นแนวทางหนึ่งที่ยอมรับใช้ในการพัฒนา ทั้งนี้ เพราะว่าการฝึกอบรมเป็นกระบวนการเรียนรู้เฉพาะของบุคคล เพื่อปรับปรุง และเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ ทักษะ หรือความชำนาญ และทัศนคติให้เหมาะสม จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติในการปฏิบัติงาน ซึ่งต้องดำเนินการอย่างมีระบบขั้นตอน การฝึกอบรมจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับวิธีการบริหาร และการดำเนินการ การศึกษาความต้องการการฝึกอบรม เป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยให้บรรลุผลตามเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ

อำเภอภาชี เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่ที่จัดอยู่ในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยา ประชาชนส่วนใหญ่ประมาณ ร้อยละ 70 ประกอบอาชีพทำการเกษตร สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ดอน มีเพียงบางส่วนในตำบลพระแก้ว และตำบลกระโจม ซึ่งเป็นตำบลที่อยู่ทางตอนใต้สุดของอำเภอที่เป็นที่ลุ่ม การทำการเกษตรส่วนใหญ่ต้องอาศัยน้ำฝน และน้ำจากคลองชลประทาน อาชีพหลักโดยส่วนใหญ่คือ การทำนา มีการเพาะเห็ดเป็นรายได้เสริม นอกจากนั้น มีการปลูกไม้ผล พืชผัก มีการเลี้ยงสัตว์ และเลี้ยงปลา ในรูปแบบเกษตรผสมผสาน อย่างไรก็ตาม การทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรนั้น แม้ว่าจะมีการใช้พันธุ์ส่งเสริมเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ มีการใช้ปุ๋ยทุกครัวเรือน แต่ผลผลิตที่ได้ต่ำกว่ามาตรฐานที่ควรจะได้ ทั้งนี้เกิดจากวิธีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง อีกทั้งการแตกสลายของการรวมกลุ่ม ซึ่งมักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับหนี้สินค้างชำระของสมาชิก กอปรกับมีหน่วยงานหลายหน่วยงานไปจัดตั้งกลุ่มมากเกินไป โดยสมาชิกแต่ละกลุ่มส่วนใหญ่เป็นคนคนเดียวกัน ทำให้สมาชิกกลับสนใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง และต้องเสียเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมหลายกลุ่ม โดยไม่ได้รับผลตอบแทนอะไร จึงทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเป็นสมาชิก และอีกประการหนึ่งคือ ค่านิยมของเกษตรกรในปัจจุบันไม่ต้องการให้ลูกหลาน ซึ่งเป็นเกษตรกรวัยหนุ่มสาวมาทำงานในภาคเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, สำนักงานเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, สำนักงานเกษตรอำเภอภาชี, 2535 : 46-51) และเนื่องจากปี พ.ศ.2536 เกิดภาวะฝนทิ้งช่วง ฝนแล้งมาก ซึ่งเป็นเหตุให้การปลูกพืชต่างๆ ได้รับความเสียหาย และน้ำในเขื่อนหลักที่ใช้ในการเกษตรมีปริมาณน้อยกว่าปกติ (สุขสันต์ สุทธิผลไพบุลย์, 2538 : 74) จากวิกฤติการณ์ดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อ การเพาะปลูกของเกษตรกร โดยเฉพาะการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยา ซึ่งหลายฝ่ายต่างวิตกกังวลว่าหากเกษตรกรยังคงปลูกข้าวนาปรังอยู่อย่างเดิม ปัญหาการขาดแคลนน้ำ จะทวีความรุนแรงขึ้น จึงจำเป็นต้องให้เกษตรกรลดหรือเลิกการทำนาปรังหันมาปลูกพืชไร่ พืชผัก หรือพืชอื่นที่ใช้น้ำน้อยกว่าข้าวแทน (กรมส่งเสริมการเกษตร และ กรมวิชาการเกษตร, 2536 : 1) ดังนั้น แม้ว่าศักยภาพของดิน สภาพภูมิอากาศ ในอำเภอภาชีจะเหมาะสมกับการทำนาก็ตาม หากแต่ปริมาณน้ำที่ใช้มีความไม่แน่นอน และราคาข้าวตกต่ำ อาจทำให้เกษตรกรประสบปัญหาความยากจนเพิ่มขึ้น ปัจจุบันกรมส่งเสริมการเกษตรได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดทำโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร โดยลดพื้นที่ปลูกข้าวนาปรังที่ไม่เหมาะสม พื้นที่ข้าวนาปรัง และพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง โดยส่งเสริมให้เกษตรกรทำกิจกรรม

การเกษตรอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า เช่น ไร่นาสวนผสม พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ผล และไผ่ตง เป็นต้น โดยกรมส่งเสริมการเกษตรจะเข้าไปดำเนินการส่งเสริม และช่วยเหลือ ให้การสนับสนุนแก่เกษตรกรที่เลือกกิจกรรมทดแทนดังกล่าว (กรมส่งเสริมการเกษตร, สำนัก งานปรับโครงสร้าง และระบบการผลิตการเกษตร, 2537 : 1-2) แต่การเปลี่ยนแปลงการ ทำนาซึ่งเป็นอาชีพที่เกษตรกรทำมานับคงไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ความ รู้และประสบการณ์ที่สั่งสมจากบรรพบุรุษในการประกอบอาชีพ จำเป็นที่จะต้องให้การศึกษาทาง การเกษตรแผนใหม่ และให้แนวทางเลือกในการผลิตพืชชนิดอื่น ๆ ทดแทนการทำนาข้าวของ เกษตรกร

ในฐานะที่สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา เป็น หน่วยงานหนึ่งทางการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ในการผลิตและพัฒนากำลัง คนทางการเกษตร ส่งเสริมและพัฒนาการวิจัย และส่งเสริมสนับสนุนการบริการทางวิชา การแก่สังคมและท้องถิ่น สำหรับการบริการทางวิชาการแก่สังคมและท้องถิ่นที่สถาบันฯ ได้ ดำเนินการไปแล้วนั้น โดยจัดฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรกรมหลักสูตรระยะสั้น ภายใต้โครงการ พัฒนอาชีพในชนบท (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค) และในการจัดฝึกอบรมวิชาชีพเกษตร กรรมที่ผ่านมา ยังไม่มีการศึกษาความต้องการการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการ ทำให้ไม่ทราบ ว่าเกษตรกรมีความต้องการมากน้อยเพียงใด จึงเห็นสมควรที่จะดำเนินการศึกษา ในเรื่อง ความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรกรมของเกษตรกรในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรี อยุธยา เพื่อนำข้อมูลรายละเอียดที่ได้มาใช้เป็นพื้นฐานในการวางแผนการจัดฝึกอบรมให้มี ประสิทธิภาพ และเพื่อใช้ขยายการศึกษาต่อไปในอำเภออื่น ๆ ตามความเหมาะสมในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม กายภาพ การรับข้อมูลข่าวสารทางการ เกษตร และด้านจิตวิทยาของเกษตรกรในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม กายภาพ การรับ ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร และด้านจิตวิทยา กับความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตร กรรม

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางในการจัดฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

3.1 ข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา ในการใช้เป็นแนวทางจัดทำโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมให้สอดคล้องกับปัญหา และตรงตามความต้องการของเกษตรกรในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.2 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา อาจจะใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของสถาบันอื่น ๆ ได้

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การวิจัย เรื่องความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกร มีกรอบ ทฤษฎีและแนวความคิดต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางค้นหาสาเหตุ หรือปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกร ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ และการจัดการศึกษา เกษตรนอกระบบ
2. แนวความคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม
3. ความต้องการการฝึกอบรม
4. หลักการจัดฝึกอบรม
5. แนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์
6. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้
7. แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
8. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. แบบจำลองแนวความคิด
10. สมมติฐานในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ และการจัดการศึกษา เกษตรนอกระบบ

การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และด้านอื่น ๆ ขณะเดียวกันกำลังคนถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้เพราะการที่กำลังคนมีคุณภาพ จะมีผลช่วยเสริมสร้างความเจริญแก่ชาติบ้านเมือง ดังนั้น การจัดการศึกษาให้กับประชาชน จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ทุกคนควรตระหนัก เอาใจใส่ และให้การ สนับสนุน

การจัดการศึกษาให้ประชาชนนั้น จัดได้หลายทางทั้งในลักษณะการศึกษาในระบบโรงเรียน (formal education) การศึกษานอกระบบโรงเรียน (non-formal education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (informal education) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ความพร้อม ความสะดวก และความต้องการของแต่ละบุคคล (อาคม ใจแก้ว, 2534 : 119)

ในส่วนของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดการศึกษาเพื่อสนองตอบต่อประชาชนทุกระดับ โดยมีวัตถุประสงค์ดังที่ ศุภร ศรีแสง (2523 : 31) กล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนคิดเป็น และแก้ปัญหาเป็น อันจะช่วยให้เขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
2. เพื่อให้ประชาชนอ่านออกเขียนได้ และรักการอ่าน จะได้มีเครื่องมือในการแสวงหาข้อมูล
3. เพื่อให้ประชาชนที่มีได้อยู่ในระบบโรงเรียน ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในชั้นสูงขึ้น
4. เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสศึกษาริชาชีพ และองค์ประกอบที่จะทำให้มีประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพ ทั้งปฏิบัติตนอยู่หรือในการที่จะเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่ตามความจำเป็น
5. เพื่อให้ประชาชนได้พิจารณาตนเอง ให้ทันกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
6. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น
7. เพื่อส่งเสริมศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีของประชาชน

สุนทร สุนันท์ชัย (2529 : 35-36) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ประเภที่ให้การศึกษามีขั้นพื้นฐานและต่อเนื่อง หมายถึงการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐาน ความสามารถอ่านออกเขียนได้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบการคิด และการตัดสินใจในการดำรงชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในชั้นสูงต่อไป

2. ประเภทข่าวสารข้อมูล หมายถึงการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้ข่าวสารข้อมูลแก่เด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไป ให้ความรู้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

3. ประเภทให้ความรู้และทักษะวิชาชีพ หมายถึงการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านทักษะ สามารถประกอบหรือพัฒนาอาชีพ และปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

จากแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า งานการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นงานสำคัญที่จะช่วยซ่อมเสริมโอกาสทางการศึกษาทุกรูปแบบแก่ผู้ที่ไม่เคยได้เข้าเรียนในระบบโรงเรียน และผู้ที่พลาดโอกาสศึกษาหาความรู้ในระบบโรงเรียน โดยจัดให้มีรูปแบบที่หลากหลายที่กลุ่มประชาชนสามารถเลือกได้ตามความเหมาะสมกับสภาพความจำเป็นของแต่ละบุคคล ถือว่าเป็นการจัดการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้ทัดเทียมกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นอกจากนี้ ยังจัดให้มีการฝึกทักษะทางด้านวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น และระยะยาว เพื่อพัฒนาอาชีพให้ประชาชนมีรายได้ สามารถที่จะดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และเหมาะสมกับสภาพของตนเองและสิ่งแวดล้อม

ในส่วนของการดำเนินการให้ความรู้ทางการเกษตรนอกระบบ พินิต เข็มทอง (2528 : 10-12) กล่าวถึงปรัชญาการศึกษาเกษตรนอกระบบว่า เป็นการสอนให้เกษตรกรเกิดความเปลี่ยนแปลง ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นอยู่ โดยยึดหลักให้เกษตรกรรู้จักช่วยตนเอง อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาเกษตรนอกระบบนั้น มีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่ได้ดำเนินการ โดยเนื้อหา และวิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์หลักของการศึกษานอกระบบ 3 ประการ คือ 1) เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ 2) เพื่อให้บุคคลสามารถทำกิจกรรมของตนเองได้ และ 3) เพื่อนำความรู้และทักษะนั้น ๆ ไปรับจ้างทำงานได้

หากมองถึงบทบาทของการศึกษาเกษตรนอกระบบ ที่มีผลต่อการพัฒนาการเกษตรนั้น จิตพกา ธนปัญญาธิวงศ์ (2531 : 64-65) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. การศึกษาเกษตรนอกระบบโรงเรียน ทำหน้าที่เสมือนโอกาสที่สอง สำหรับเกษตรกร หรือบุคคลที่เรียนจบหลักสูตรการศึกษาเกษตรมาแล้ว แต่ยังมีความรู้ไม่เพียงพอที่จะนำไปประกอบอาชีพ จึงเป็นโอกาสหนึ่งที่จะได้รับความรู้เพิ่มเติมเรื่อย ๆ จนกว่า

จะช่วยตนเองได้

2. กิจกรรมของการศึกษานอกระบบนี้ สามารถอำนวยความสะดวกให้การจัดการบริการความรู้โดยตรงกับกลุ่มบุคคลเป้าหมาย เช่น อาจารย์ในสถานศึกษา เกษตรออกไปบริการให้ความรู้ทางการเกษตรแก่เกษตรกร ในรูปแบบของการจัดประชุม ฝึกอบรม สาธิต เป็นต้น ทั้งนี้ไม่ได้มองระบบการถ่ายทอดความรู้เป็นสำคัญ หากแต่มองประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรเป็นสำคัญ

3. การศึกษา เกษตรนอกระบบ มีส่วนช่วยให้มีการขยายความรู้ของการศึกษา เกษตรในระดับให้กว้างขวางขึ้น

4. การศึกษา เกษตรนอกระบบ ถือได้ว่ามีศักยภาพในการให้การศึกษาสูง สามารถคัดเลือก และระดมผู้มีความรู้ความสามารถ เหมาะสมกับการให้ความรู้ในการแก้ปัญหา และพัฒนาในสิ่งที่เป็นความต้องการของผู้รับ คือเกษตรกรอย่างได้ผลดี ย่อมจะทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลของทุกฝ่าย

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นที่รู้จัก และนิยมจัดกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะบรรดานักการศึกษา นักวิชาการ และนักบริหารจากหน่วยงานต่าง ๆ ยอมรับว่าการฝึกอบรมเป็นหัวใจสำคัญในการปรับปรุงบุคคลให้มีประสิทธิภาพ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533 : 330) การฝึกอบรมเป็นการคาดหวังว่าเมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปแล้ว สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที หรือมีพฤติกรรมในการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการขององค์การ อย่างไรก็ตาม การฝึกอบรมยังคงมีความเสี่ยงอยู่บ้างที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่อาจทำงานได้ตามความมุ่งหวังขององค์การ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะหลักสูตรไม่เหมาะสม ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ขั้นตอนการทำงาน หรือเครื่องมือเครื่องใช้ ผันแปรไปจากที่คาดคะเนไว้ (อรุณรักรธรรม, 2535 : 6) ถึงกระนั้นจุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดในการฝึกอบรม ก็คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ (Stanton, 1960 : 78) ซึ่งมีปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความรู้ หมายถึงความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ต้องการกระทำอะไร และทำอย่างไร

2. ทักษะ หมายถึงความสามารถที่จะนำความรู้ที่ได้รับจากกระบวนการฝึกอบรม ไปใช้ในทางปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม

3. ทักษะ หมายถึงความต้องการ หรือความตั้งใจที่จะนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

ในส่วนของการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมนั้น พินิต เข้มทอง (2526 : 6) กล่าวว่า การฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม เป็นโครงการที่มีลักษณะการใช้ช่วงเวลาในการจัดสั้น ๆ เนื้อหาวิชามุ่งเน้นที่จะให้ประสบการณ์ ทักษะเฉพาะเรื่อง และจบในตัว นอกจากนี้ ยังมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำไปปรับปรุงอาชีพหลัก หรือเพิ่มเป็นอาชีพรองได้

เอทเธอริตัน (Athereton, 1975 : 159) ได้เน้นถึงความสำคัญของการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้น ในแง่ของการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ ควรมีจุดประสงค์ที่จะแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม หลักสูตรจึงควรมีการวางแผนไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้สามารถดัดแปลงใช้กับการฝึกอบรมเกษตรกร และผู้สนใจทั่วไป ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกันกับ ฟาสท์ (Faust, 1975 : 33) ที่ว่าหลักสูตรการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้นที่ดีนั้น นอกจากจะยืดหยุ่นได้แล้ว เนื้อหาวิชาที่จัดฝึกอบรมนั้น ต้องให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรจริง ๆ และต้องศึกษาข้อมูลจากเกษตรกรว่าสนใจจะเรียนรู้เรื่องอะไร และพิจารณาความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นหรือไม่ แล้วจึงบรรจุเนื้อหาเข้าไปในหลักสูตรที่จะจัดฝึกอบรมนั้น

จากทรรศนะต่าง ๆ สรุปได้ว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการในการเพิ่มความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ เพื่อให้บุคคลปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานให้สอดคล้องกับสภาพการทำงานทั้งในปัจจุบัน และอนาคต เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำ ความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ตลอดจนแนวคิดการรับรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งส่วนตน และประเทศชาติ ปัจจุบันการฝึกอบรม นับได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากสามารถที่จะนำมาใช้เพื่อขจัด หรือบรรเทาปัญหา รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ให้บังเกิดขึ้นกับบุคคล องค์กร อย่างไรก็ดี การฝึกอบรมจะต้องสนองหรือตรงตามความต้องการของบุคคล หรือองค์กร มิฉะนั้นการฝึกอบรมจะเป็นการสูญเสียทั้งเวลา ค่าใช้จ่าย อีกทั้งยังก่อให้เกิดการเบื่อหน่าย และต่อต้านจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ในการจัดทำโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมนั้น มีการจัดกันแพร่หลายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ ซึ่งในที่นี้จะนำเสนอบางตัวอย่าง ดังนี้

ส่วนการศึกษาเกษตร, กรมอาชีวศึกษา (2522 : 75) ได้จัดให้มีโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมหลักสูตรระยะสั้น เพื่อทำการฝึกอบรมให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจขึ้น 2 หลักสูตร คือหลักสูตรแบบประจำที่ และเคลื่อนที่ โดยมอบหมายให้สถานศึกษาอาชีวเกษตรในสังกัดเป็นผู้ดำเนินการ โดยจัดในรูปของการศึกษานอกระบบโรงเรียน และในส่วนของหลักสูตรประจำที่ใช้ระยะเวลาทำการฝึกอบรม ประมาณ 7-15 วัน ตามความเหมาะสมของลักษณะเนื้อหาวิชา และความต้องการของเกษตรกรเป็นหลัก โดยจัดฝึกอบรมภายในวิทยาลัย ส่วนหลักสูตรแบบเคลื่อนที่ใช้เวลาในการฝึกอบรมประมาณ 1-3 วัน โดยจัดวิทยากรพร้อมวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานฝึกอบรมไปบริการให้การอบรมในหมู่บ้าน

ทำนอง สิงคาลวนิช (2516 : 117) ได้กล่าวถึงการฝึกอบรมวิชาชีพในประเทศไทย ซึ่งลักษณะของการฝึกอบรมวิชาชีพนั้น ได้จัดบริการให้กับสมาชิกครอบครัวเกษตรกรที่ร่วมประกอบอาชีพกับครอบครัวอยู่แล้ว และมีความต้องการจะเพิ่มพูนความรู้เฉพาะในการปฏิบัติงานอาชีพ เช่น การปลูกพืชไร่ ไม้ผล เลี้ยงสัตว์ การซ่อมบำรุงรักษาเครื่องจักร ซึ่งโครงการนี้มีผู้สนใจมาก เพราะตรงกับความต้องการของเกษตรกร

กรมแรงงาน ประเทศสหรัฐอเมริกา (Department of Labour, 1973 : 620) ได้จัดให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมขึ้น โดยสถาบันการศึกษา และองค์กรธุรกิจที่เกี่ยวข้อง โดยให้การฝึกอบรมแก่เกษตรกรและยุวเกษตรกร สำหรับเกษตรกรนั้นจัดเป็นหลักสูตรระยะสั้น ใช้ช่วงเวลาฝึกอบรมหลังจากเลิกงานประจำแล้ว เช่นจัดในช่วงเวลาตอนเย็น วิชาที่จัดฝึกอบรม ได้แก่ วิชาการจัดการที่ดิน การผลิตพืชและสัตว์ เทคโนโลยีทางการเกษตร เป็นต้น สำหรับยุวเกษตรกรจะจัดฝึกอบรมวิชาการวางแผนในการจัดการฟาร์ม การผลิตพืชอาหารสัตว์ ส่วนรายละเอียดในการฝึกอบรมนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละมลรัฐ ดังเช่นในรัฐจอร์เจีย แชปแมน (Chapman, 1972 : 251) ได้จัดหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้นขึ้น โดยกลุ่มอาจารย์ที่สอนในภาควิชาการศึกษาเกษตร มหาวิทยาลัยจอร์เจีย ร่วมกับครูอาชีวเกษตรของโรงเรียนในท้องถิ่น เพื่อทำการฝึกอบรมเกษตรกรในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยใช้เวลาฝึกอบรมในห้องเรียน 3-5 ชั่วโมง และฝึกงานเพื่อหาประสบการณ์ 6-40 ชั่วโมง

ปัญญา ธีรยุทธศิลป์, วิชิต ไวศยานนท์ และ โสภณ ธนะมัย (2520 : 122-123) ได้กล่าวถึงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมในทวีปเอเชียว่า มีหลายประเทศที่ได้จัดหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม หลักสูตรระยะสั้นขึ้น โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีจุดประสงค์เพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้เนื้อหา และทักษะการเกษตรใหม่ ๆ หรือศึกษาเฉพาะกิจการเกษตรอย่างใดอย่างหนึ่ง หลักสูตรระยะสั้นนี้จะจัดขึ้นเมื่อใดก็ได้ เช่นหลักสูตรภาคปฏิบัติสำหรับเกษตรกรในฟิลิปปินส์ การฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรในไต้หวัน การฝึกอบรมกลุ่มเยาวชนในญี่ปุ่น เป็นต้น

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา, วิทยาเขตเกษตรพระนครศรีอยุธยา (2526 : 1) โดยวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ได้จัดให้มีการจัดฝึกอบรมวิชาชีพขึ้น 2 หลักสูตรคือ การฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้น และการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาช่างอุตสาหกรรม คหกรรม และหัตถกรรม โดยมอบหมายให้สถานศึกษาเกษตรต่าง ๆ ที่สังกัดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ โดยจัดให้มีการฝึกอบรมมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2520 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรม 1-3 วัน ลักษณะวิชาที่ฝึกอบรมจัดตามความสนใจ ความต้องการของเกษตรกร และผู้ที่สนใจจะเข้ารับการฝึกอบรมเป็นหลัก ปัจจุบันโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม เป็นหน้าที่รับผิดชอบของฝ่ายการศึกษา ต่อเนื่อง วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา, 2539 : 1) โดยใช้เวลาในการจัดฝึกอบรมประมาณ 1-3 วัน ต่อหนึ่งหลักสูตรรายวิชา โดยออกบริการให้การอบรมเกษตรกรในหมู่บ้านต่าง ๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ความต้องการการฝึกอบรม

การหาความต้องการการฝึกอบรม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ความจำเป็นในการฝึกอบรม ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องกระทำ เพื่อให้การฝึกอบรมสามารถแก้ปัญหาได้ตรงตามความต้องการ ถือว่าเป็นขั้นแรกของการจัดฝึกอบรม ส่วนความต้องการการฝึกอบรมนั้น หมายถึงสภาพการณ์ หรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับองค์การ และบุคคลภายในขององค์การ ไม่ว่าจะ เป็นปัจจัยภายใน หรือภายนอกองค์การก็ตาม ซึ่งสภาพการณ์ หรือปัญหานี้สามารถแก้ไขได้ด้วย

การฝึกอบรม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533 : 366)

เสนาะ ดีเยาว์, สุปราณี ศรีสัตราภิมุข และ นิตยา ชุณหางค์ (2522 : 256) ได้กล่าวถึงปัญหาที่เป็นความต้องการการฝึกอบรม ซึ่งสามารถจัดแบ่งได้ ดังนี้

1. ปัญหาที่เกิดจากบุคคลขาดความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ ทักษะ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน
2. ปัญหาที่เกิดจากทัศนคติของบุคคลเกี่ยวกับเรื่องหรือสิ่งใด หรือแม้แต่ บุคคลใดก็ตามในทาง ไม่เอื้อประโยชน์ต่อความสำเร็จของงาน หรือเป็นอุปสรรคแก่การยอมรับ สิ่งใหม่

นอกจากนี้ ไบเยอร์ส (Byers, 1970 : 56) ได้จัดแบ่งประเภทของความต้องการ หรือความจำเป็นในการฝึกอบรมออกเป็นหลายประเภท พอสรุปได้ดังนี้

1. แบ่งประเภทโดยพิจารณาถึงวิธีการค้นหา
  - 1.1 ความต้องการการฝึกอบรมที่ชัดเจน (obvious need) คือ สามารถรู้ได้ทันที ไม่ต้องทำการสำรวจวิจัย หรือวิเคราะห์อย่างจริงจัง เช่น การรับพนักงาน เข้าทำงานใหม่ การโยกย้ายเจ้าหน้าที่ การขยายงาน การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นต้น
  - 1.2 ความต้องการการฝึกอบรมที่ต้องค้นหา (hidden need) คือ เจ้าหน้าที่ฝึกอบรมจะต้องศึกษาและวิเคราะห์ว่า การฝึกอบรมอย่างไร ประเภทใด ซึ่งจะ สามารถช่วยแก้ปัญหาขององค์การ หรือช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานขององค์การสามารถบรรลุ วัตถุประสงค์ได้ดี
2. แบ่งประเภทโดยพิจารณาถึงผู้มีความต้องการ
  - 2.1 ความต้องการการฝึกอบรมของแต่ละบุคคล (individual need) ซึ่งแยกออกเป็น ความต้องการเกี่ยวกับส่วนตัว และความต้องการที่เกี่ยวกับงาน เพื่อฝึกอบรมให้สามารถปฏิบัติงานใหม่ในหน้าที่ของตนได้ตามเป้าหมายของตน และองค์การ
  - 2.2 ความต้องการการฝึกอบรมขององค์การ (organization need) คือสภาพการณ์ หรือปัญหาเกี่ยวกับบุคคลในองค์การ หรือหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งต้องดำเนินการ หรือแก้ไขด้วยการฝึกอบรม เพื่อให้้องค์การสามารถดำเนินการไปสู่จุดหมาย หรือวัตถุประสงค์ ได้ดี

3. แบ่งประเภทโดยพิจารณาช่วงเวลา

3.1 ความต้องการในปัจจุบัน (present need) เพื่อช่วยในการ แก้ไขปัญหาอุปสรรคที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ การฝึกอบรม เพื่อให้บุคคลสามารถปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบที่ดำรงอยู่ในปัจจุบันได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

3.2 ความต้องการในอนาคต (anticipating future need) คือ สิ่งที่ต้องจัดทำในปัจจุบัน เพื่อให้สามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในอนาคต เช่น การฝึกอบรมสำหรับตำแหน่งผู้บริหารในอนาคต

อรุณ รัชธรรม (2535 : 14-15) ได้กล่าวถึงการหาความต้องการการฝึกอบรมว่าอาจจะทำได้โดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. วิธีการสังเกต คือสังเกตวิธีการทำงานของผู้ได้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน ตลอดจนผลงานต่าง ๆ การสังเกตอาจช่วยในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม จากการตรวจสอบการปฏิบัติงาน นอกเหนือจากเอกสารและการสัมภาษณ์

2. วิธีวิเคราะห์งาน คือพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับภาระหน้าที่ ลักษณะงาน วิธีการทำงาน และผลของงาน ซึ่งอาจจะต้องอาศัยการวิเคราะห์ปัญหาในการทำงาน การวิเคราะห์พฤติกรรมในการทำงาน เป็นต้น

3. การจัดวางมาตรฐานในการทำงาน คือพิจารณาผลการทำงานว่าบรรลุเป้าหมาย หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่

4. การประเมินผลการทำงาน คือการวัดคุณค่าและผลของการปฏิบัติงานว่า ได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจ เหมาะสม เพียงพอ กับอัตราค่าจ้างที่กำหนดไว้หรือไม่

5. การสำรวจความต้องการอาจจะกระทำได้หลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ การกรอกแบบสอบถาม เป็นต้น

โดยสรุป ความต้องการการฝึกอบรม ส่วนใหญ่เกิดเนื่องมาจากมีปัญหาอุปสรรคที่ไม่พึงปรารถนา ไม่ว่าจะเป็นในด้านความรู้ ทักษะ ทักษะคติ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน อย่างไรก็ดี การวิเคราะห์หาความต้องการการฝึกอบรมถือว่าเป็นขั้นตอนที่ต้องให้ความสำคัญ เพื่อที่จะได้ทราบถึงความจำเป็นที่แท้จริง และเพื่อแน่ใจได้ว่า หลักสูตรการฝึกอบรมนั้น ๆ เหมาะสมสามารถเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานได้อย่างแท้จริง

4. หลักการจัดฝึกอบรม

เพียร์ จรรยาสิทธิ์ (2520 : 13) เสนอหลักเกณฑ์ในการพิจารณาวางโครงการฝึกอบรมไว้ดังนี้

1. เรื่อง และเนื้อหาวิชาจะต้องสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน และอาชีพ โดยคำนึงถึงความสนใจ และความต้องการของเกษตรกรเป็นหลัก จัดให้เฉพาะสิ่งที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงเท่านั้น การจัดโครงการฝึกอบรมต้องให้เหมาะสมกับฤดูกาลเพาะปลูก เวลาว่างที่เกษตรกรจะเข้ารับการอบรมในแต่ละครั้ง ไม่ควรใช้เวลานานเกินไป และสถานที่อบรมไม่ห่างไกลเกินไป

2. ผู้เข้ารับการอบรม การจัดกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้เกิดบรรยากาศในการอบรมดีขึ้น ง่ายต่อการให้ความรู้และฝึก ซึ่งอาจแบ่งกลุ่มตามเพศ ช่วงอายุ หรือลักษณะอาชีพเกษตรกรรวม เป็นต้น

3. วิธีการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรมที่ใช้กันอยู่ทั่วไป แบ่งได้เป็นการบรรยาย การสาธิต และการปฏิบัติ ในการฝึกอบรมเกษตรกรนั้น ควรแบ่งเวลาการอบรมทั้ง 3 แบบ โดยให้มีการบรรยายน้อยที่สุด การสาธิตมากขึ้น และการปฏิบัติมากที่สุด เพราะเป็นสิ่งทีเกษตรกรจะเข้าใจได้ก่อนแน่ และสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง นอกจากนี้ควรให้เกษตรกรได้มีเวลาอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

4. อุปกรณ์การสอนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ทำให้ใช้เวลาได้สั้นลง ดึงดูดความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้มีโอกาสปฏิบัติด้วยตนเองได้ อุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ต้องเป็นอุปกรณ์ที่ไม่ยุ่งยากในทางปฏิบัติ และเข้าใจง่าย

5. การประเมินผลการฝึกอบรม ในการฝึกอบรมแต่ละครั้งควรจะได้มีการประเมินผล เพื่อให้ทราบถึงผลสำเร็จในการฝึกอบรม และเพื่อหาแนวทางปรับปรุง

ซัสซี นฤทุม (2526 : 12) ได้เสนอความเห็นในการจัดฝึกอบรมอย่างมีระบบนั้น ผู้บริการการฝึกอบรมจะต้องพิจารณาหลักสูตรที่จะใช้ในการฝึกอบรมตามขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรม
2. จัดวางหลักสูตรที่ตอบสนองความจำเป็นนั้น ๆ
3. กำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม

4. วิเคราะห์อาชีพหลัก และความยากง่ายของอาชีพนั้น ๆ
5. กำหนดหัวข้อวิชา และเนื้อหาสาระของวิชาเหล่านั้น
6. กำหนดวัตถุประสงค์ของแต่ละหัวข้อวิชา
7. กำหนดแนวทางในการฝึกอบรม
8. กำหนดเทคนิคในการฝึกอบรม
9. กำหนดระยะเวลาของแต่ละหัวข้อวิชา
10. การเรียงลำดับแต่ละหัวข้อวิชา

โมเชอร์ (Mosher, 1966 : 129-136) กล่าวว่า การให้การศึกษาแก่เกษตรกร เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาการเกษตรให้ก้าวหน้า และการให้บริการการศึกษาแก่เกษตรกรให้ได้ผลนั้น จะต้องประกอบด้วยลักษณะพิเศษ 8 ประการ ดังนี้

1. การให้การศึกษาจะต้องกระทำในแหล่งที่อาศัยของเกษตรกร เพราะอาชีพหลักของเกษตรกรคือการทำเกษตร ซึ่งจำเป็นจะต้องประกอบกิจกรรมอยู่ที่บ้านของตนเองและในไร่นา เป็นส่วนใหญ่
2. สิ่งที่จะนำไปสอนให้กับเกษตรกรนั้น จะต้องเป็นสิ่งที่เขามีความสนใจ และอยากเรียนรู้
3. การให้การศึกษาจะต้องใช้วิธีการพิเศษ เจาะจงลงไปในห้องเรียนหนึ่ง ๆ โดยเฉพาะ
4. การให้การศึกษาจะต้องกระทำ ในฤดูกาลที่เกษตรกรหมดภาระจากงานหลักในไร่นา
5. เนื้อหาที่สอนจะต้องเป็นเรื่องใหม่ หรือการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ โดยมุ่งเฉพาะเจาะจงในแง่การเพิ่มผลผลิตเป็นสำคัญ
6. ควรให้เกษตรกรได้มีโอกาสทดลองใช้วิธีการต่าง ๆ ที่สอนให้ในทันทีทันใด เพื่อจะได้ทราบถึงข้อดีข้อเสีย และสามารถตัดสินใจยอมรับไปปฏิบัติได้
7. ข่าวสาร หรือวิธีการใหม่ ๆ ที่สอนนั้นจะต้องเป็นเทคโนโลยีที่มีประสิทธิผล และให้ผลทางเศรษฐกิจสูง
8. จะต้องมีการกระตุ้นให้เกษตรกรมีความกล้า และมีกำลังใจในอันที่จะทดลองปฏิบัติในสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่

ดังนั้นในเรื่องของการจัดฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมที่ดีนั้น พอจะสรุปได้ว่า ควรมีหลักการดังนี้

1. เป็นความสนใจและต้องการของเกษตรกร
2. จัดสภาพการณ์ให้เหมาะสมต่อการพัฒนาการด้านความเข้าใจ . ความสามารถ การแก้ปัญหา และทักษะในการใช้เครื่องมือ
3. มีทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ
4. เพิ่มความรู้เดิม หรือเป็นความรู้ใหม่ ที่สามารถประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้
5. สามารถแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพทั้งในปัจจุบัน และอนาคต
6. จัดสภาวะที่พร้อม และสะดวกต่อเกษตรกร ทั้งในด้านสถานที่ เวลา และสวัสดิการที่จำเป็น

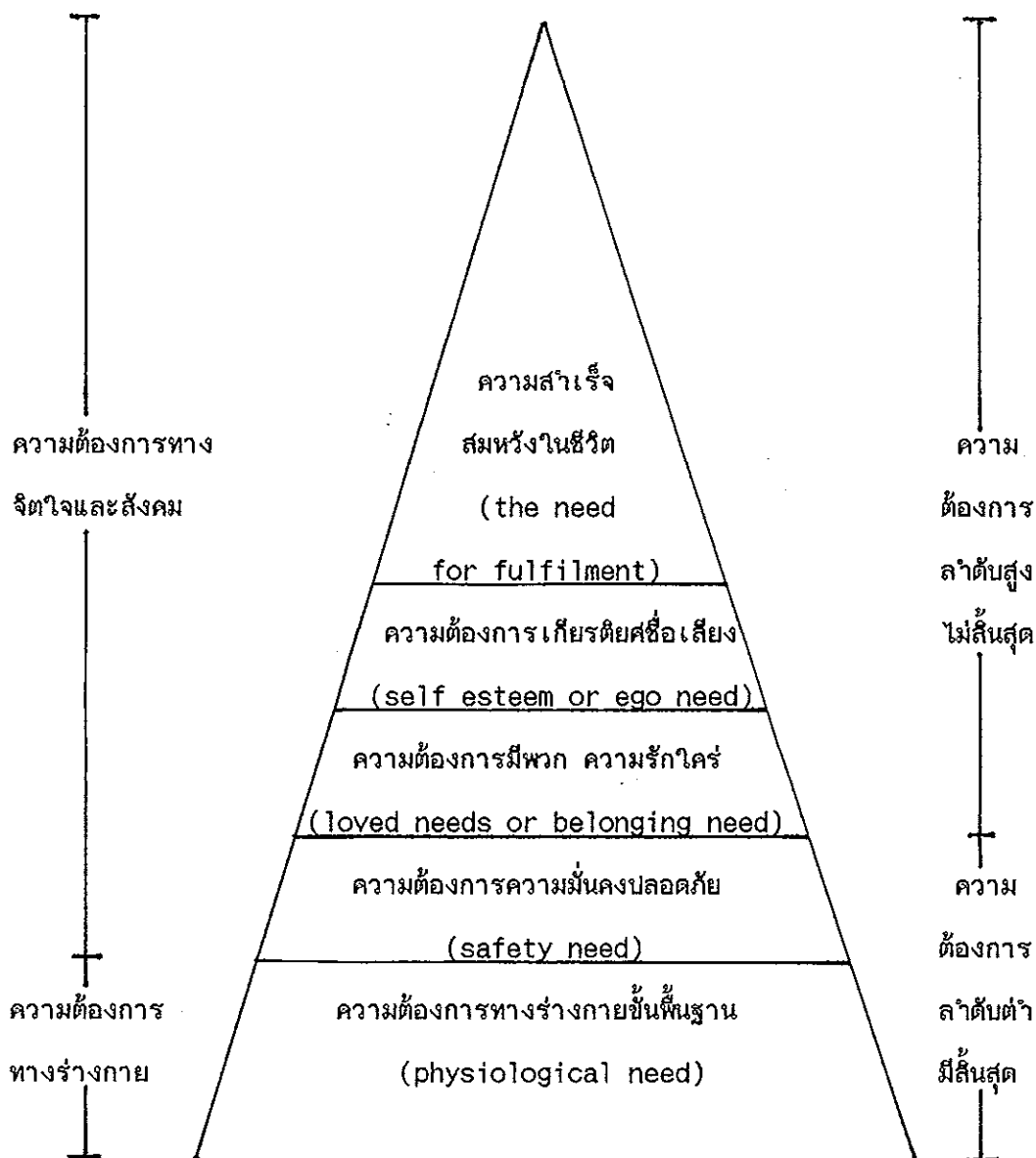
5. แนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์

นักจิตวิทยาสังคม ได้ประมวลความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ไว้ 3 อย่าง (ธรรมรส โขติคุณุชร, 2524 : 53) คือความต้องการอาหาร ความต้องการทางเพศ และความต้องการทางสังคม แต่ด้วยเหตุที่ความต้องการของคนมีมูลเหตุจูงใจที่เกี่ยวพันกับร่างกาย และจิตใจ จึงจัดความต้องการของคนเป็นพวกใหญ่ ๆ 2 พวก ดังนี้

1. ความต้องการขั้นพื้นฐาน หรือความต้องการของร่างกาย (basic psychological or primary need)
2. ความต้องการทางสังคม หรือทางจิตใจ (social psychological or secondary need)

ลำดับความต้องการของมนุษย์ตามความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตนั้น ถือว่าความต้องการทางกายเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เมื่อได้รับการตอบสนองด้กทางกายจนเพียงพอแล้ว มนุษย์ก็มีความต้องการทางจิตใจและสังคมต่อไป คำว่าพอทางวัตถุหรือทางกายภาพแต่ละชนิดของมนุษย์แต่ละคนไม่เท่ากัน และไม่เหมือนกัน ส่วนความต้องการทางจิตใจและทางสังคมของมนุษย์มี 4 ประการเรียงตามลำดับ ขึ้นต้น ได้แก่ความต้องการความมั่นคง

ปลอดภัยในทุกด้าน เป็นความต้องการลำดับต่ำซึ่งมีที่สิ้นสุด ส่วนความต้องการทางจิตใจ และสังคมที่เหลือ 3 ประการ คือความต้องการมีพวก ความรักใคร่ ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง และความสำเร็จสมหวังในชีวิต ความต้องการทั้ง 3 ประเภทนี้เมื่อมนุษย์ได้รับแล้วก็อยากได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มีคำว่าพอ หรือกล่าวได้ว่าเป็นความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุด (กิติ ตย์คานนท์, 2529 : 89-90)

ภาพประกอบ 1 ปีระมิตแสดงระดับความต้องการชั้นต่าง ๆ ของมาสโลว์

ที่มา : กิติ ตย์คานนท์, 2529 : 89.

ทฤษฎีของมาสโลว์ ชี้ให้เห็นว่า ความต้องการแต่ละระดับเป็นแรงจูงใจที่ทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกมา เพื่อสิ่งที่ตนต้องการจากระดับต่ำสุดไปสู่สูงสุด และจากทฤษฎีนี้ ความต้องการขั้นพื้นฐาน หรือขั้นแรกเป็นความต้องการที่เกิดขึ้นเอง เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะมีแรงอย่างหนึ่งเกิดขึ้น เพื่อให้ความต้องการบรรลุเป้าหมาย แรงนั้นเกิดขึ้นภายในตัวซึ่งบังคับได้ยาก เรียกว่าแรงขับ แต่ความต้องการทางจิต คือความต้องการตั้งแต่ระดับขั้นที่ 2-5 เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ ความต้องการทางจิตนี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะมีแรงแรงหนึ่งเช่นเดียวกัน ที่จะนำคนให้เกิดพฤติกรรมนำไปสู่เป้าหมาย แรงนี้มีความรุนแรงน้อยกว่าแรงขับ เป็นแรงจูงใจ ซึ่งจะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลเกิดพฤติกรรมนำไปสู่เป้าหมาย (อรุณ รักธรรม, 2535 : 7-9)

พินิต เข้มทอง (2528 : 86) ได้แบ่งเกณฑ์การโดยพิจารณาจากลักษณะทางเศรษฐกิจ หรือสภาพการถือครองพื้นที่ทำการเกษตร สภาพรายได้ ขนาดของกิจการ และสภาพพื้นฐานทางการศึกษา แบ่งได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. เกษตรกรยากจน หรือมีรายได้น้อย เกษตรกรประเภทนี้จะเป็นพวกที่มีขนาดที่ดินทำกินน้อยกว่าที่ดินทำกินเฉลี่ยในชุมชนนั้น ๆ แรงงานที่ใช้ในการประกอบการส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือน ทุ่ทรัพย์เพื่อการประกอบการ และระดับการศึกษาต่ำ ขาดอำนาจการต่อรอง

2. เกษตรกรที่มีฐานะปานกลาง เกษตรกรประเภทนี้จะเป็นกลุ่มที่มีรายได้และการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง มีขนาดที่ดินทำกินพอประมาณ อาจมีการประกอบการทางการเกษตรมากกว่าหนึ่งอย่าง

3. เกษตรกรผู้นำ ลักษณะสำคัญของเกษตรกรผู้นำคือ มักจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาและฐานะตั้งแต่ระดับปานกลางขึ้นไป การตัดสินใจรวดเร็ว ส่วนใหญ่พบว่าเป็นผู้ที่ค่อนข้างมีอายุ และอาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ มานาน

พินิต เข้มทอง (2528 : 87-88) ได้กล่าวว่า ไม่ว่าเกษตรกรจะถูกจัดอยู่ในกลุ่มใดก็ตามต่างก็มีแนวทางในการดำรงชีวิตเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการ โดยแบ่งความต้องการของเกษตรกรจากขั้นต่ำสุดไปสู่อันดับสูงสุด ดังนี้

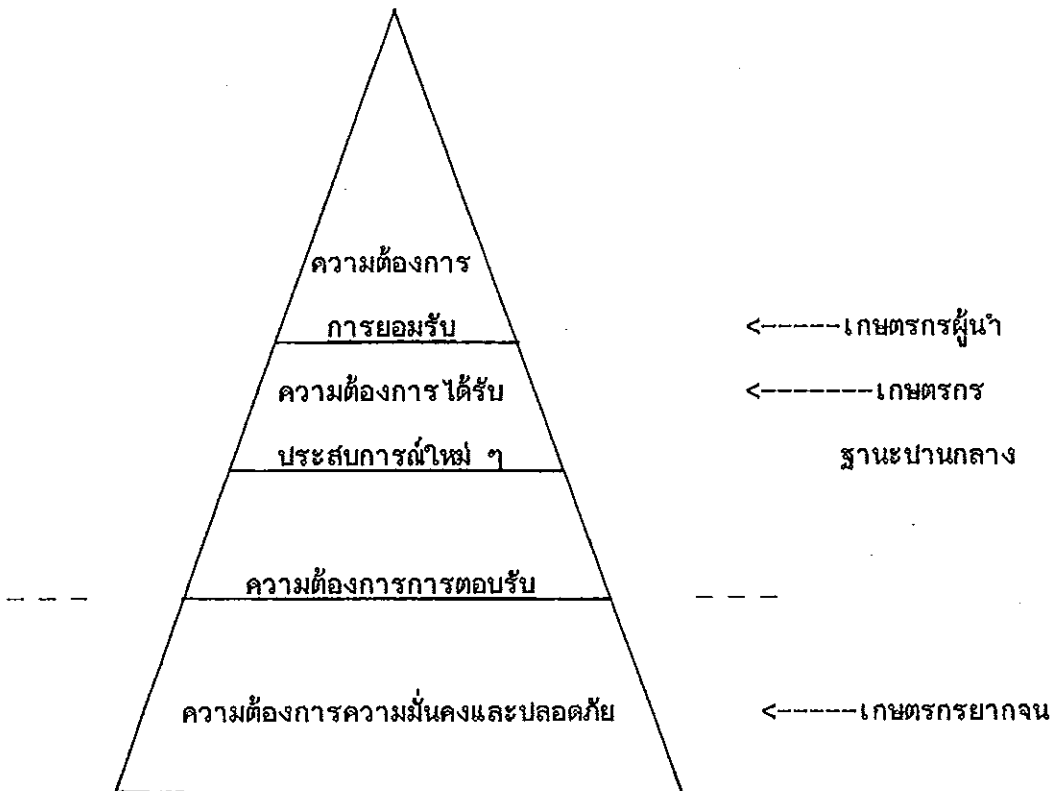
1. ความต้องการความมั่นคง และปลอดภัย (safety need) หมายถึง ความต้องการในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ การขับถ่าย

ตลอดจนความสุขสบาย และความปลอดภัยด้านที่อยู่อาศัย

2. ความต้องการการตอบรับ (need for response) หมายถึงความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เพื่อทำให้เกิดความรู้สึกว่า เหว่ เจียบเหงา มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ภายในกลุ่ม

3. ความต้องการได้รับประสบการณ์ใหม่ (need for new experience) หมายถึงความต้องการที่จะเรียนรู้ในสิ่งแปลกใหม่ อันจะทำให้เกิดความพอใจในการที่ได้ศึกษาแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ที่มีความหมายและมีคุณค่า

4. ความต้องการการยอมรับ (esteem need) หมายถึงความต้องการที่จะรู้สึกว่าตนเองมีค่าทั้งในสายตาของตนเองและผู้อื่น เกิดความรู้สึกมีใจในตนเองว่าได้รับการยอมรับและความนิยมจากผู้อื่น

ภาพประกอบ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างลำดับชั้นความต้องการกับประเภทของเกษตรกร ที่มา : พนิต เข็มทอง, 2528 : 88.

หากเปรียบเทียบประเภทของเกษตรกรกับระดับความต้องการของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรยากจนมีความต้องการทางร่างกาย ซึ่งเป็นความต้องการในระดับต่ำสุด เพื่อการดำรงชีวิตในแต่ละวัน ในขณะที่เกษตรกรที่มีฐานะปานกลาง หรือเกษตรกรผู้นำ จะแสวงหาความต้องการในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากได้รับการตอบสนองความต้องการทางร่างกายเพียงพอแล้ว โดยเฉพาะเกษตรกรผู้นำจะแสวงหาความต้องการที่จะได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ และความต้องการการยอมรับมากเป็นพิเศษ

แซนเดอร์ (Sanders, 1966 : 99) ได้แบ่งความต้องการของเกษตรกรออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ความต้องการทางสังคม ซึ่งให้เห็นลักษณะ ค่านิยม ทัศนคติ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม การเข้าร่วมในสังคม ประเพณี และความเชื่อของเกษตรกร

2. ความต้องการทางเศรษฐกิจ ซึ่งให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรงภายในท้องถิ่น สามารถวิเคราะห์ปัญหาของเกษตรกรทั้งหมดในการเข้าถึงเกษตรกร นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น ประเทศ ระหว่างประเทศ ข้อมูลทางเศรษฐกิจสามารถนำมาพิจารณาแหล่งที่มาของรายได้ ที่ดินและการใช้ที่ดิน และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติได้

3. ความต้องการทางเทคโนโลยี ซึ่งให้เห็นปัญหาของเกษตรกรได้เช่นกัน โดยเฉพาะเรื่องการบริหารปฏิบัติในอาชีพของเกษตรกร

6. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

6.1 นิยามของการเรียนรู้

การเรียนรู้ (learning) ในทรรศนะของนักจิตวิทยาโดยทั่ว ๆ ไป หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ถาวร หรือค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ หรือการฝึกอบรม ลักษณะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าว อาจจะเปลี่ยนแปลงด้วยการกระทำ การรับรู้ การหยั่งเห็น แรงจูงใจ เป็นต้น เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างในเวลาเดียวกันก็ได้ และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนี้จะทำให้บุคคลสามารถตอบสนองสถานการณ์ต่าง ๆ แตกต่างไปจากเดิม คือรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น

ส่วนทฤษฎีการเรียนรู้ คือคำอธิบายที่กล่าวถึงกระบวนการที่ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้น และกล่าวถึงสภาพของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเรียนรู้ของสิ่งมีชีวิตหรืออินทรีย์ (ปราณี รามสูต, 2528 : 90) และทฤษฎีการเรียนรู้นั้น (อรุณ รัชชธรรม, 2535 : 137) ได้แบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม หรือที่เรียกว่ากลุ่มเชื่อมโยงความสัมพันธ์ (association theories) กลุ่มนี้เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นผลมาจากความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (stimulus) และพฤติกรรมตอบสนอง (response)

2. กลุ่มทฤษฎีความคิดความเข้าใจ (cognitive theories) กลุ่มนี้เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นผลมาจากการที่บุคคลมีการรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด ความเข้าใจ และสามารถนำแนวความคิดความเข้าใจใหม่ที่เกิดขึ้นไปใช้ในกิจกรรม และแก้ปัญหาได้

6.2 ชนิดของการเรียนรู้

ปราณี รามสูต (2528 : 110-111) ได้แบ่งชนิดของการเรียนรู้ ดังนี้

1. การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (concept learning) เป็นการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความคิดความเข้าใจต่อกลุ่มของสิ่งเร้า ซึ่งอาจจะเป็นรูปธรรม หรือนามธรรมก็ได้ เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับสมมุติฐาน กิ่งหนึ่งกิ่งนอน ความซื่อสัตย์ เป็นต้น

2. การเรียนรู้หลักการ (principle learning) เป็นการเรียนรู้เพื่อสัมพันธ์กับความคิดรวบยอด ตั้งแต่สนองความคิดรวบยอดขึ้นไปด้วยกัน อาจเรียกว่ากฎ หรือข้อสรุป

3. การเรียนรู้ทักษะ (skill learning) เป็นการเรียนรู้เพื่อลงมือกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ขับรถ ถ้ายังทำไม่ได้ก็ไม่ถือว่าเป็นทักษะในสิ่งนั้น

4. การเรียนรู้การแก้ปัญหา (problem solving learning) เป็นการเรียนรู้เพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อความต้องการถูกขัดขวาง ซึ่งมักต้องอาศัยกระบวนการทางสติปัญญา การค้นหาเหตุผลเข้าประกอบ การแก้ปัญหาทำได้หลายลักษณะอาจโดยการลองผิดลองถูก โดยประสบการณ์เดิม วิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยการหยั่งเห็น (insight) คือการไตร่ตรองพิจารณาสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาให้รอบคอบทั้งหมดและพยายามหาความสัมพันธ์

ของส่วนย่อย ๆ ที่มารวมกันเป็นส่วนรวม เพื่อให้มองเห็นช่องทางในการแก้ปัญหาให้ลุล่วง

โดยทั่วไปสังคมเกษตร จะมีพื้นฐานในการศึกษาในระดับจำกัด ดังนั้น จากลักษณะ การเรียนรู้ อาจจะนำมาพิจารณา เป็นเงื่อนไขสนับสนุนให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ และ เกิด พฤติกรรมพึงประสงค์ อันจะส่งผลเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการเกษตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (พนิต เข้มทอง, 2528 : 95-96) ดังต่อไปนี้

1. เกษตรกรจะ เรียนรู้เมื่อมีความต้องการ หรือเห็นว่าสิ่งนั้นมีประโยชน์ที่จะ เรียนรู้ ซึ่งในสภาพความเป็นจริงเกษตรกรต้องการความรู้ หรือเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่ตนประสบอยู่ หรือนำไปปรับปรุงอาชีพตนมากกว่า เพื่อวิหยฐานะ
2. เกษตรกรจะ เรียนรู้ได้ดี เมื่อได้ลงมือปฏิบัติจริง
3. เกษตรกรจะ เรียนรู้ได้ดี เมื่อใช้ประสบการณ์จริง

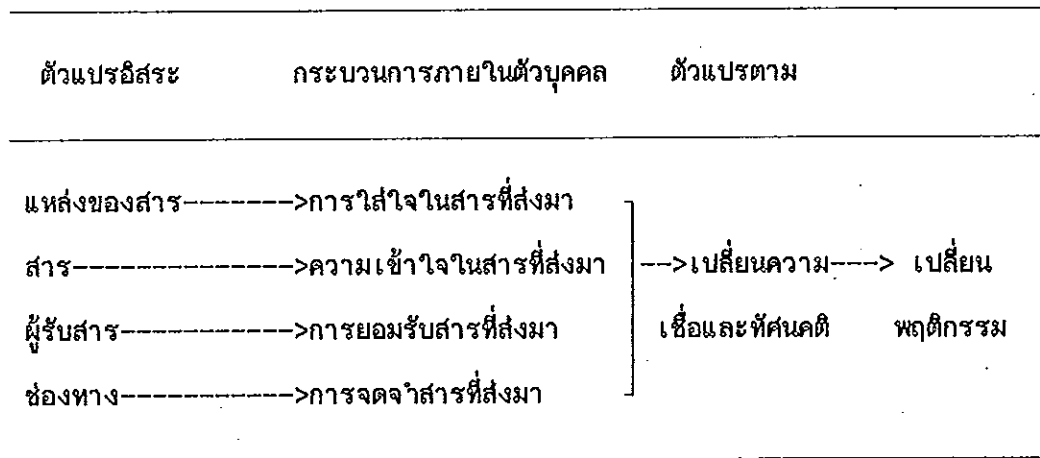
7. แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

ทัศนคติ (attitudes) คือความโน้มเอียงที่ได้เรียนรู้ที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ชอบ หรือไม่ชอบอย่างคงเส้นคงวา เป็นภาวะเชิงสันนิษฐาน (hypothetical construct) ซึ่งเราไม่สามารถสังเกตทัศนคติโดยตรงได้ แต่เราสามารถสังเกต และวัดได้ในรูปของพฤติกรรม จากพฤติกรรมภายนอกที่สังเกตเห็นได้เราก็ทำการอนุมานว่า บุคคลนั้นมีทัศนคติอย่างไรต่อสิ่งนั้น ๆ ในส่วนองค์ประกอบพื้นฐานของทัศนคติ มี 3 ประการ คือ 1) ส่วนประกอบทางการรู้การเข้าใจ 2) ส่วนประกอบทางอารมณ์ และ 3) ส่วนประกอบทางพฤติกรรม (โยธิน คันสนยุท และ จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2529 : 35)

นักจิตวิทยาสังคม มีความเห็นตรงกันว่า ทัศนคติเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ โดยการที่คนเราได้มีประสบการณ์ตรง หรืออ้อมก็แล้วแต่กับสิ่งที่เป็นจุดมุ่งหมายของทัศนคติ ซึ่งในที่นี้ขอกล่าวสรุปเพียง 3 ประเภท ที่ทำให้คนเราเกิดทัศนคติขึ้นมาคือ 1) การเกิดทัศนคติจากการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงความสัมพันธ์ 2) การเกิดทัศนคติเพราะหลักการเรียนรู้จากผลที่ผ่านมา และ 3) การเกิดทัศนคติจากการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบ และในส่วนของ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติมีหลายแนวทาง ทั้งนี้ เพราะนักจิตวิทยาสังคมต่างฝ่ายต่างก็ตั้งทฤษฎีจากการวิจัยที่ตนกระทำ จึงเป็นการยากที่จะรวบรวมให้อยู่ในแนวทางเดียวกันได้ ในที่นี้จะกล่าว

บางแนวทางของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (ลิทธิโซค วรานูสันติกุล, 2531 : 112-131)

1) แนวทางการเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยใช้การสื่อความหมาย ฮอว์ฟแลนด์ (Hovland, อ้างถึงใน ลิทธิโซค วรานูสันติกุล, 2531 : 116) ได้ทำการศึกษาผลกระทบ ต่อทัศนคติของบุคคล ซึ่งเกิดจากองค์ประกอบในการสื่อความหมายกับความสัมพันธ์ของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แสดงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยใช้การสื่อความหมาย

ที่มา : ลิทธิโซค วรานูสันติกุล, 2531 : 116.

2) แนวทางการเปลี่ยนทัศนคติโดยอาศัยแรงจูงใจ แนวทางนี้อาศัยความเชื่อที่ว่าแรงจูงใจที่จะผลักดันให้คนเรา เปลี่ยนทัศนคติหรือความคิดเห็น เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความเครียด ซึ่งเกิดขึ้นจากสภาพขาดสมดุล เพราะองค์ความคิด (cognitive element) หลายองค์ที่มีต่อสิ่งเดียวกันไม่สามารถสมานกันได้ โดยมีความเชื่อว่าเป็นสมองของมนุษย์มีองค์ความคิด อยู่ในนั้น องค์ความคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะมีที่อยู่เฉพาะ และจะรวมกลุ่มกับองค์ความคิดอื่น ๆ ที่มีต่อสิ่งเดียวกัน องค์ความคิดที่เข้ากันได้จะหลอมรวมกัน ส่วนที่เข้ากันไม่ได้ก็จะทำให้เกิดสภาพที่เรียกว่าขาดสมดุล ต้องมีการทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้ภาวะขาดสมดุล เข้าสู่สภาพสมดุลจึงจะอยู่สบาย นั่นหมายความว่าต้องมีการเปลี่ยนแปลงองค์ความคิดบางอย่าง เพื่อให้สามารถหลอมรวมกันได้ ด้วยเหตุที่ ต้องมีการเปลี่ยนแปลงองค์ความคิดบางตัวนี้เอง ทัศนคติจึงเปลี่ยนแปลงไป

3) แนวทางการเปลี่ยนทัศนคติแบบอื่น ๆ เช่น

(1) ทฤษฎีการรับรู้ตนเอง (self-perception theory) เบีม (Bem, อ้างถึงใน สิทธิโชค วรานุสันติกุล, 2531 : 130) ได้กล่าวว่าบุคคลอาจจะได้ทัศนคติของตนมาจากการสันนิษฐาน จากการที่ได้สังเกตพฤติกรรมของเขาเอง และสิ่งเร้าที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น ด้วยเหตุนี้ทัศนคติของเขาจึงคล้ายคลึงกับทัศนคติที่บุคคลอื่นสันนิษฐานไว้ให้กับเขา ซึ่งกล่าวโดยสรุปว่า คนเราเรียนรู้ทัศนคติจากการสังเกตจากพฤติกรรมที่ตนแสดงออกมา

(2) ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยการเกลี้ยกล่อมตนเอง (self persuasion theory) เป็นกระบวนการทางการคิดที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการชักจูงใจตนเอง จะทำให้ความเห็นของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเปลี่ยนไปในทิศทางที่เข้มข้นยิ่งขึ้น บางครั้งการโน้มน้าวใจตนเองเกิดขึ้นจากการได้มีโอกาสได้ร่วมบทบาทของผู้อื่น ทำให้บุคคลต้องคิดหาข้อมูลว่า ผู้ที่ตนร่วมบทบาทนั้นเขาควรคิดอย่างไร ควรจะแสดงตนอย่างไร การคิดและอธิบายแก่ตนเองถึงบทบาทที่ตนเองจะต้องทำ มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติให้เป็นไปในทิศทางของความคิดดังกล่าว

โดยสรุปทัศนคติ คือความรู้สึก ความเชื่อ และแนวโน้มของพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อบุคคลอื่น หรือสิ่งของ ความคิด และจะต้องมีความคงทนยาวนานพอสมควร อย่างไรก็ตาม ทัศนคติสามารถกำหนดหรือทำนายทัศนคติได้

8. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมกับความต้องการการฝึกอบรม

8.1.1 อายุ ในเรื่องนี้ ปราโมทย์ โพธิ์วัตุธรรม (2529 : 108) ได้ศึกษาความต้องการความรู้ทางการเกษตรของสมาชิกนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร พบว่าสมาชิกที่มีอายุแตกต่างกัน มีความต้องการความรู้ด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมไม่แตกต่างกัน แต่ วิญญูฤทธิ์อุดมพล (2534 : 115) ได้ศึกษาความต้องการความรู้เพื่อปรับปรุงการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่าเกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกัน มีความต้องการความรู้ในการปรับปรุงการผลิตทุเรียนแตกต่างกัน เกษตรกรที่มีอายุน้อยมีความต้องการความรู้

มากกว่าเกษตรกรที่มีอายุมาก

8.1.2 การศึกษา ในเรื่องนี้ จรูญ รงค์รัตน์ (2538 : 79-80) ได้ศึกษาความต้องการความรู้ทางการเกษตรของเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ภายใต้โครงการอาชีพศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบทของวิทยาลัยเกษตรกรรมพัทลุง พบว่าเยาวชนมุสลิมที่มีระดับการศึกษาสูงและมีระดับการศึกษาต่ำ มีความต้องการความรู้ทางการเกษตรไม่แตกต่างกัน แต่ ปราโมทย์ โพธิ์วัดอุทธธรรม (2529 : 94) ได้ศึกษาความต้องการความรู้ทางการเกษตรของสมาชิกนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร พบว่าสมาชิกที่มีระดับการศึกษาสูง มีความต้องการความรู้การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม มากกว่าสมาชิกที่มีระดับการศึกษาต่ำในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ การขยายพันธุ์หม่อน การตัดแต่งกิ่งหม่อน วิธีการเก็บเกี่ยวหม่อน การดูแลรักษาและใส่ปุ๋ยแปลงหม่อน และการทำความสะอาดโรงเลี้ยงไหม

8.1.3 จำนวนแรงงานในครัวเรือน ในเรื่องนี้ วิญญู ฤทธิอุตมพล (2534 : 115) ได้ศึกษาความต้องการความรู้เพื่อปรับปรุงการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่าเกษตรกรที่มีแรงงานในครอบครัวแตกต่างกันมีความต้องการความรู้ในการปรับปรุงการผลิตทุเรียนไม่แตกต่างกัน

8.1.4 จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร ในเรื่องนี้ ดำรง ชำนาญรบ (2528 : 55-56) ได้ศึกษาความต้องการของประชาชนในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม หลักสูตรระยะสั้นของวิทยาลัยเกษตรกรรมราชบุรี และ สุรพล วรรณภัทท์พิณีจ (2529 : 50) ได้ศึกษาความต้องการของประชาชนในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม หลักสูตรระยะสั้นของศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยเป็นไปในทำนองเดียวกัน คือความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของประชาชนที่มีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรมาก และประชาชนที่มีพื้นที่ถือครองการเกษตรน้อยไม่มีความแตกต่างกัน

8.15 รายได้ของครัวเรือน ในเรื่องนี้ ประภา ปราปดินาศ (2531 : 102) ได้ศึกษาความต้องการของสมาชิกนิคมสร้างตนเองพระพุทธรักษาในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมในโครงการศูนย์สาธิต และฝึกอบรมจังหวัดสระบุรี-ลพบุรี พบว่าสมาชิกที่มีรายได้สูงและสมาชิกที่มีรายได้ต่ำ มีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพไม่แตกต่างกัน แต่ ชัชศรี นฤทุม และ ทิพวัลย์ วิทยาพันธุ์ (2532 : 178) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ของชาวนาในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่าเกษตรกรที่มี

รายได้แตกต่างกัน มีการยอมรับเทคโนโลยีแตกต่างกัน โดยเกษตรกรที่มีรายได้สูงจะยอมรับเทคโนโลยีมากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำ

8.1.6 การใช้บริการสินเชื่อ ในเรื่องนี้ วิญญู ฤทธิอุดมพล (2534 : 115) ได้ศึกษาความต้องการความรู้เพื่อปรับปรุงการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่าเกษตรกรที่กู้ยืมเงินและเกษตรกรที่ไม่กู้ยืมเงินมาทำสวนทุเรียน มีความต้องการความรู้ในการปรับปรุงการผลิตทุเรียนไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับ ภูวดล สาสีเกษตร, สมเกียรติ สายธนู และ เกียรติศักดิ์ ปัทมธนา (2537 : 53) ได้ศึกษาผลของการนำนวัตกรรมไปสู่ชุมชนชนบท : ศึกษากรณีการยอมรับการผสมเทียมโค พบว่าการใช้บริการด้านสินเชื่อไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการผสมเทียมโค

8.1.7 การเป็นสมาชิกกลุ่ม ในเรื่องนี้ ประภา ปราบพิณาศ (2531 : 106) ได้ศึกษาความต้องการของสมาชิกนิคมสร้างตนเองพระพุทธบาท ในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมในโครงการศูนย์สาธิต และฝึกอบรมจังหวัดสระบุรี-ลพบุรี พบว่าสมาชิกนิคมที่เป็นสมาชิกกลุ่มกับสมาชิกนิคมที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม มีความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมที่ไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับ ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร (2533 : 56-57) ได้ศึกษาความต้องการอาชีพเสริมของเกษตรกรในหมู่บ้านใกล้เคียงสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราช อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าเกษตรกรผู้เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ และเกษตรกรผู้ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ มีความต้องการอาชีพเสริมไม่แตกต่างกัน

8.1.8 ลักษณะการเป็นผู้นำ ในเรื่องนี้ นที ส่งสวัสดิ์ (2529 : 50) ได้ศึกษาความต้องการของเกษตรกรในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมในทุ่งกุลาร้องไห้ พบว่าเกษตรกรผู้นำมีความต้องการฝึกอบรมมากกว่าเกษตรกรทั่วไป

8.1.9 การให้เครื่องจักรกลการเกษตร ในเรื่องนี้ เกียรติศักดิ์ ปัทมธนา (2528ก : 48) ได้ศึกษาลักษณะที่แตกต่างระหว่างเกษตรกรที่ยอมรับนวัตกรรมกับเกษตรกรที่ไม่ยอมรับนวัตกรรม : ศึกษากรณีการปลูกข้าวพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง พบว่าระดับการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน แต่ ภูวดล สาสีเกษตร, สมเกียรติ สายธนู และ เกียรติศักดิ์ ปัทมธนา (2537 : 49,53) ได้ศึกษาผลของการนำนวัตกรรมไปสู่ชุมชนชนบท : ศึกษากรณีการยอมรับการผสมเทียมโค พบว่าการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการผสมเทียมโค โดยเกษตรกรที่มีการใช้เครื่องจักรกล

การเกษตรในระดับที่สูง ยอมรับการผสมเทียมโคมากกว่าเกษตรกรที่มีการใช้เครื่องจักรกล การเกษตรในระดับที่ต่ำ

8.2 ปัจจัยด้านสภาพภาพกับความต้องการในการฝึกอบรม

8.2.1 แหล่งน้ำ ในเรื่องนี้ เกษรียงศักดิ์ ปัทมเรขา (2528ก : 47) ได้ศึกษา ลักษณะที่แตกต่างระหว่างเกษตรกรที่ยอมรับนวัตกรรมกับเกษตรกรที่ไม่ยอมรับนวัตกรรม : ศึกษากรณีการปลูกข้าวพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง พบว่าสภาพการได้รับน้ำชลประทานระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มคือ เกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม และเกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร (2533 : 57-58) ได้ศึกษาความต้องการอาชีพเสริมของเกษตรกรในหมู่บ้านใกล้เคียงสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราช อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าเกษตรกรที่มีแหล่งน้ำเพียงพอ และเกษตรกรที่มีแหล่งน้ำไม่เพียงพอ มีความต้องการอาชีพเสริมไม่แตกต่างกัน

8.3 ปัจจัยด้านการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรกับความต้องการในการฝึกอบรม

8.3.1 การรับข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคล และสื่อมวลชน ในเรื่องนี้ ภูวดล สำลีเกษตร, สมเกียรติ สายธนู และ เกษรียงศักดิ์ ปัทมเรขา (2537 : 49-50) ได้ศึกษาผลของการนำนวัตกรรมไปสู่ชุมชนชนบท : ศึกษากรณีการยอมรับการผสมเทียมโค พบว่าการตื่นตัวของบุคคลที่สำคัญในชุมชน และการหาความรู้จากสื่อมวลชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการผสมเทียมโค แต่ บัญชา สมบูรณ์สุข (2535 : 111) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานส่งเคราะห์สวนยาง ในสำนักงานกองทุนส่งเคราะห์การทำสวนยาง จังหวัดพัทลุง และจังหวัดสงขลา พบว่าพนักงานส่งเคราะห์สวนยางที่มีการเปิดรับข่าวสารสูง ปฏิบัติงานตามหน้าที่ และความรับผิดชอบของพนักงานส่งเคราะห์สวนยางได้ดีกว่าพนักงานส่งเคราะห์สวนยางที่มีการเปิดรับข่าวสารต่ำ ทำนองเดียวกับ เกษรียงศักดิ์ ปัทมเรขา (2528ก : 74) ได้ศึกษาลักษณะที่แตกต่างระหว่างเกษตรกรที่ยอมรับนวัตกรรมกับเกษตรกรที่ไม่ยอมรับนวัตกรรม : ศึกษากรณีการปลูกข้าวพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงที่ พบว่า เกษตรกรผู้ยอมรับการปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม มีการหาความรู้จากสื่อสารมวลชนมากกว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง

8.3.2 การฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกร ในเรื่องนี้ นที ส่งสวัสดิ์ (2529 : 50) ได้ศึกษาความต้องการของเกษตรกรในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกร ในทุ่งกุลาร้องไห้

พบว่าเกษตรกรที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม มีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมน้อยกว่า เกษตรกรที่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม แต่ อรัญ ถึงห้คำ (2533 : 79) ได้ศึกษาความต้องการฝึกอบรมของเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมในอำเภอเสนางคินคม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมที่เคยผ่าน และไม่เคยผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงไหม มีความต้องการการฝึกอบรมการเลี้ยงไหมไม่แตกต่างกัน ส่วน ดำรง ชำนาญรบ (2528 : 60-61) ได้ศึกษาความต้องการของประชาชนในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมหลักสูตรระยะสั้นของวิทยาลัยเกษตรกรรมราชบุรี และ นที ส่งสวัสดิ์ (2529 : 53-54) ได้ศึกษาความต้องการของเกษตรกรในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมในทุ่งกุลาร้องไห้ ผลการศึกษาเป็นไปในทำนองเดียวกันคือ ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรม ต้องการฝึกอบรมในช่วงเวลาที่ว่างจากงานในอาชีพหลัก ช่วงระยะเวลาในการฝึกอบรมสั้น ประมาณ 7 วัน แต่ ประกอบ รัตนกันต์ (2524 : 76-77) ได้ศึกษาความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของประชากร จังหวัดพังงา พบว่าประชาชนต้องการเข้ารับการฝึกอบรมค่อนข้างน้อยมาก ทั้งนี้เพราะมีภาระในการทำมาหากินเลี้ยงชีพประจำวัน ซึ่งแทบจะไม่มีเวลาว่าง และไม่แน่ใจว่าการเข้ารับการฝึกอบรมจะเกิดประโยชน์ต่ออาชีพของตนเพียงใด และ นัยนา ยิ้มศิริวัฒนะ (2531 : 80-82) ได้ศึกษาความต้องการฝึกอบรมของเกษตรกรอำเภอหล่มสัก จากโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมเคลื่อนที่วิทยาลัยเกษตรกรรมเพชรบูรณ์ พบว่าเกษตรกรต้องการฝึกอบรมในสาขาพืช และสาขาสัตว์ ไม่มีความต้องการฝึกอบรมในสาขาช่างเกษตร และสาขาอื่น โดยต้องการฝึกอบรมในช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน ระยะเวลา 2 วัน วันใดก็ได้ในช่วงเวลากลางวัน และเห็นว่าสถานที่จัดฝึกอบรมควรอยู่ในหมู่บ้าน และหลังจากการฝึกอบรมต้องการทดสอบความรู้ที่ได้รับ นอกจากนี้ยังต้องการให้วิทยากรไปช่วยเหลือแนะนำหรือสาธิตเพิ่มเติมที่บ้านของเกษตรกร

8.3.3 การเดินทางไปในต่างถิ่น ในเรื่องนี้ ภูวดล สาส์เกษตร, สมเกียรติ สายธนู และ เกรียงศักดิ์ ปัทมเรชา (2537 : 53) ได้ศึกษาผลของการนำนวัตกรรมไปสู่ชุมชนชนบท : ศึกษากรณีการยอมรับการผสมเทียมโค พบว่าการเดินทางออกไปนอกถิ่นฐาน ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการผสมเทียมโค แต่ เกรียงศักดิ์ ปัทมเรชา (2528ข : 48-49) ได้ศึกษาเรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร ลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และเกษตรกรรายตัว พบว่า

สมาชิกสหกรณ์การเกษตร และเกษตรกรรายตัวที่มีการเดินทางออกไปนอกถิ่นฐาน มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม แต่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร ที่มีการเดินทางออกไปนอกถิ่นฐาน ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม

8.4 ปัจจัยด้านจิตวิทยา

8.4.1 ด้านทัศนคติ ในเรื่องนี้ ภูวดล สาสีเกษตร, สมเกียรติ สายธนู และ เกียรติศักดิ์ ปัทมเรขา (2537 : 53) ได้ศึกษาผลของการนำนวัตกรรมไปสู่ชุมชนชนบท : ศึกษากรณีการยอมรับการผสมเทียมโค พบว่าทัศนคติต่อการผสมเทียมโคมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการผสมเทียมโค โดยเกษตรกรที่มีทัศนคติที่ดีต่อการผสมเทียมโคมีโอกาสยอมรับการผสมเทียมโคได้ดีกว่าเกษตรกรที่มีทัศนคติต่อต้าน แต่ จรูญ รงค์รัตน์ (2538 : 88) ได้ศึกษาความต้องการความรู้ทางการเกษตรของเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอองครักษ์ จังหวัดพัทลุง ภายใต้โครงการอาชีวศึกษา เพื่อการพัฒนาชนบทของวิทยาลัยเกษตรกรรมพัทลุง พบว่าเยาวชนมุสลิมที่มีทัศนคติต่ออาชีพเกษตรในระดับสูงและระดับต่ำ มีความต้องการความรู้ทางการเกษตร ไม่แตกต่างกัน

9. แบบจำลองแนวความคิดในการวิจัย

จากการศึกษา และทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้มีการกำหนดตัวแปร เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษา โดยมีตัวแปรอิสระ 4 กลุ่มใหญ่คือ

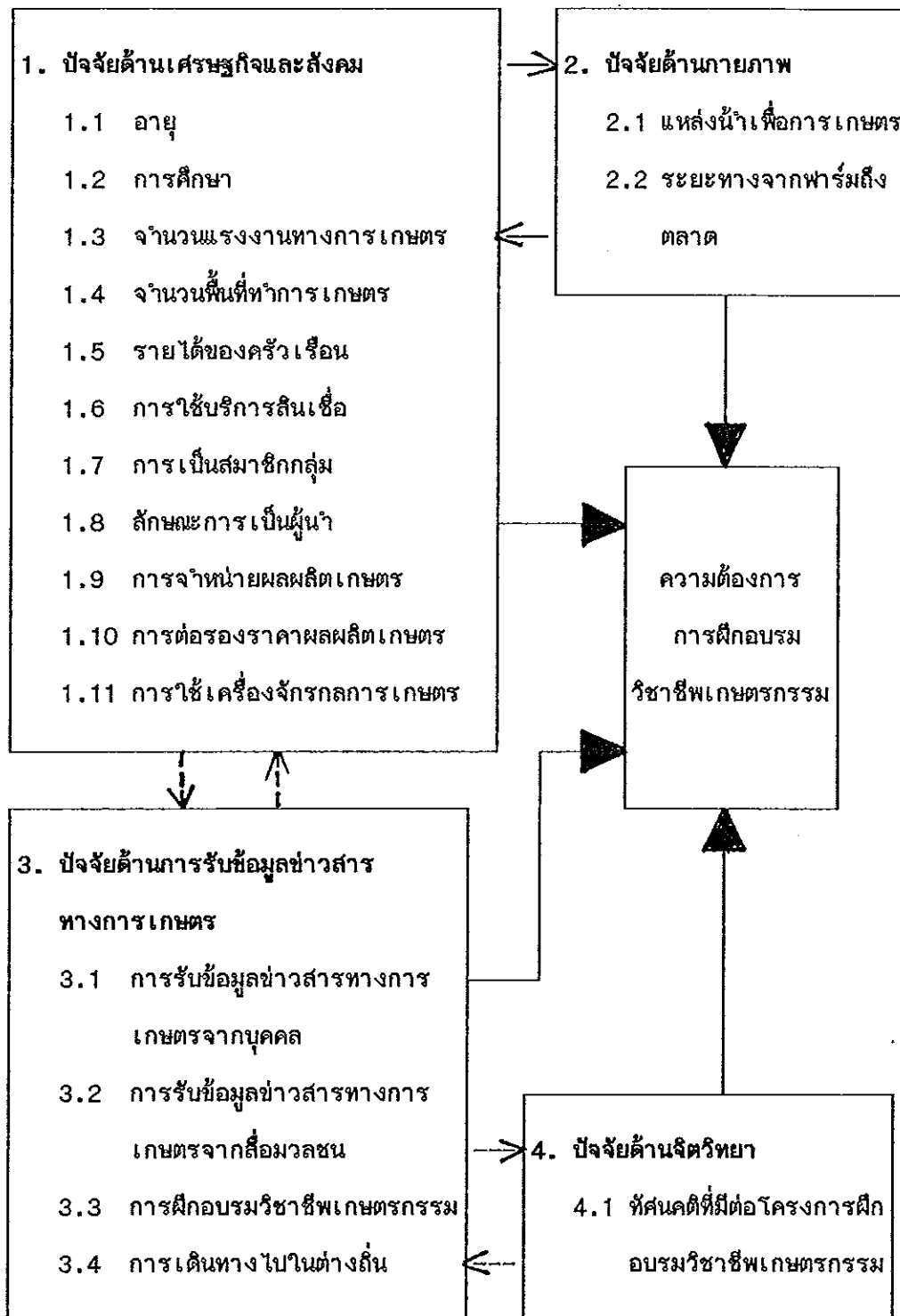
(1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และสังคม ได้แก่ 1) อายุ 2) การศึกษา 3) จำนวนแรงงานทางการเกษตร 4) จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร 5) รายได้ของครัวเรือน 6) การใช้บริการสินเชื่อ 7) การเป็นสมาชิกกลุ่ม 8) ลักษณะการเป็นผู้นำ 9) การจำหน่ายผลผลิตเกษตร 10) การต่อรองราคาผลผลิตเกษตร และ 11) การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร

(2) ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่ 1) แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และ 2) ระยะทางจากฟาร์มถึงตลาด

(3) ปัจจัยด้านการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร ได้แก่ 1) การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคล 2) การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชน 3) การฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม และ 4) การเดินทางไปในต่างถิ่น

(4) ปัจจัยด้านจิตวิทยา ได้แก่ ที่สนใจที่มีต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม

กลุ่มตัวแปรอิสระที่กล่าวมาทั้งหมด อาจจะมีความสัมพันธ์กันหรือไม่มีความสัมพันธ์กันก็ได้ แสดงโดยใช้เส้นประ และกลุ่มตัวแปรอิสระคาดว่า จะมีความสัมพันธ์กับความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นตัวแปรตาม แสดงโดยใช้เส้นทึบ ในลักษณะของรูปแบบจำลอง ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 รูปแบบจำลองปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

10. สมมติฐานในการวิจัย

จากแนวคิดและผลการวิจัยดังกล่าว สามารถกำหนดแนวทางในการศึกษา เพื่อนำมาตั้ง เป็นข้อสมมติฐานของการวิจัย ดังต่อไปนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 : เกษตรกรที่มีอายุน้อย และเกษตรกรที่มีอายุมาก มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 2 : เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำ และเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 3 : เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานทางการเกษตรน้อย และเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานทางการเกษตรมาก มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 4 : เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย และ เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรมาก จะมีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 5 : เกษตรกรที่มีรายได้ของครัวเรือนต่ำ และ เกษตรกรที่มีรายได้ของครัวเรือนสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 6 : เกษตรกรที่ไม่ใช้บริการสินเชื่อ และ เกษตรกรที่ใช้บริการสินเชื่อ มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 7 : เกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม และ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 8 : เกษตรกรที่ไม่เป็นเกษตรกรผู้นำ และ เกษตรกรที่เป็นเกษตรกรผู้นำ มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 9 : เกษตรกรที่จำหน่ายผลผลิตเกษตรภายในท้องถิ่น และ เกษตรกรที่จำหน่ายผลผลิตเกษตรภายนอกท้องถิ่น มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 10 : เกษตรกรที่ไม่สามารถต่อรองราคาผลผลิตเกษตร และ เกษตรกรที่สามารถต่อรองราคาผลผลิตเกษตรได้ มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 11 : เกษตรกรที่ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรในระดับต่ำ และ เกษตรกรที่ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรในระดับสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพ เกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 12 : เกษตรกรที่มีแหล่งน้ำไม่เพียงพอ และ เกษตรกรที่มีแหล่งน้ำ เพียงพอ มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 13 : เกษตรกรที่มีฟาร์มอยู่ใกล้ตลาด และ เกษตรกรที่มีฟาร์มอยู่ไกลตลาด มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 14 : เกษตรกรที่มีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคล ในระดับต่ำ และ เกษตรกรที่มีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคลในระดับสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 15 : เกษตรกรที่มีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนในระดับต่ำ และ เกษตรกรที่มีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนในระดับสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 16 : เกษตรกรที่ไม่เคยผ่านการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม และ เกษตรกรที่เคยผ่านการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 17 : เกษตรกรที่มีการเดินทางไปในต่างถิ่นบ่อยครั้ง และ เกษตรกรที่มีการเดินทางไปในต่างถิ่นบ่อยครั้ง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 18 : เกษตรกรที่มีทัศนคติต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรในระดับต่ำ และ เกษตรกรที่มีทัศนคติต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรในระดับสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

1. การเลือกสถานที่ทำการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยเกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกร จึงได้เลือกพื้นที่อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้เป็นเพราะว่าประชากรส่วนใหญ่คือ ประมาณร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ก่อปรกับสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา ซึ่งอยู่ในพื้นที่จังหวัดเดียวกันได้จัดทำโครงการพัฒนาอาชีพในชนบทไว้ เป็นนโยบายของสถาบันด้วยแล้ว

2. ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือเกษตรกรในอำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การสุ่มตัวอย่างใช้ทั้ง 8 ตำบล และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) ซึ่งมี 2 ขั้นตอนต่อเนื่องกัน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการสุ่มหมู่บ้านตัวอย่างจากตำบลทั้ง 8 ตำบล ๆ ละ ร้อยละ 25 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ได้หมู่บ้านตัวอย่าง 19 หมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสุ่มเลือกเกษตรกรตัวอย่าง จากหมู่บ้านตัวอย่าง 19 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ ร้อยละ 15 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 1 ได้ครัวเรือนตัวอย่างจำนวน 152 ครัวเรือน

3. วิธีการในการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้เดินทางไปสังเกต และสัมภาษณ์ เกษตรกรซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือน หรือบุคคลในครัวเรือนที่สามารถให้ข้อมูลรายละเอียดที่ ได้สุ่มไว้เป็นครัวเรือนตัวอย่างด้วยตนเอง โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลในระหว่างวันที่ 7-29 มีนาคม พ.ศ.2539

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ที่กำหนดโครงสร้างแน่นอน (structured interview) ประกอบด้วยคำถามแบบเปิด (opened-end questions) และแบบปิด (closed-end questions) (ภาคผนวก ก) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่จะใช้ทำการวิเคราะห์ โดยแบ่งแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร
- ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านกายภาพ
- ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร
- ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านจิตวิทยา
- ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม
- ตอนที่ 6 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการจัดฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม

5. การทดสอบแบบสัมภาษณ์

เมื่อสร้างแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการที่ปรึกษาร่วม ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ ปรับปรุงเนื้อหาและ ข้อความที่ใช้ให้เหมาะสมต่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ แล้วนำแบบสอบถามไปทดสอบกับเกษตรกร ซึ่งไม่ใช่ประชากรตัวอย่าง จำนวน 10 ราย และนำมาแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมก่อน จึงนำ

ไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

6. การวัดค่าตัวแปร

6.1 อายุ หมายถึงจำนวนปีของอายุที่แท้จริง อายุน้อย ได้แก่ เกษตรกรที่มีอายุต่ำกว่า 41 ปี ส่วนอายุมาก ได้แก่ เกษตรกรที่มีอายุตั้งแต่ 41 ปี ขึ้นไป

6.2 การศึกษา หมายถึงระดับชั้นปีที่ได้รับการศึกษาอย่างเป็นทางการ ที่มีหลักสูตรและการประเมินผลตามที่ราชการกำหนด ระดับการศึกษาต่ำ ได้แก่ เกษตรกรที่ไม่ได้รับการศึกษา และ/หรือจบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น ระดับการศึกษาสูง ได้แก่ เกษตรกรที่จบการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาตอนต้น

6.3 จำนวนแรงงานทางการเกษตร หมายถึงจำนวนวัยแรงงานทางการเกษตรในครัวเรือนที่มีอายุในช่วง 13-60 ปี จำนวนแรงงานการเกษตรน้อย ได้แก่ครัวเรือนของเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานการเกษตรน้อยกว่า 3 คน จำนวนแรงงานการเกษตรมาก ได้แก่ครัวเรือนของเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานการเกษตรตั้งแต่ 3 คน ขึ้นไป

6.4 จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร หมายถึงจำนวนไร่ของพื้นที่ทำการเกษตร จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรน้อย ได้แก่ พื้นที่ของครัวเรือนเกษตรกรที่ใช้ทำการเกษตรน้อยกว่า 25 ไร่ จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรมาก ได้แก่ พื้นที่ของครัวเรือนเกษตรกรที่ใช้ทำการเกษตรตั้งแต่ 25 ไร่ ขึ้นไป

6.5 รายได้ของครัวเรือน หมายถึงรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนที่ได้รับในรอบปีที่ผ่านมา (มกราคม-ธันวาคม พ.ศ.2538) จากการประกอบอาชีพหลัก อาชีพรอง ค่าเช่าที่ดิน และรายได้จากบุตรหลานที่ส่งมาให้ รายได้ของครัวเรือนต่ำ ได้แก่ รายได้ที่ครัวเรือนเกษตรกรได้รับในรอบปีที่ผ่านมา โดยมีได้หักค่าใช้จ่าย น้อยกว่า 80,000 บาท รายได้ของครัวเรือนสูง ได้แก่ รายได้ที่ครัวเรือนเกษตรกรได้รับในรอบปีที่ผ่านมา โดยมีได้หักค่าใช้จ่าย ตั้งแต่ 80,000 บาท ขึ้นไป

6.6 การใช้บริการสินเชื่อ หมายถึงการที่เกษตรกรไปกู้หนี้ยืมสินจากแหล่งเงินกู้ไม่ว่าจะเป็นสถาบัน หรือไม่เป็นสถาบัน ตัวบ่งชี้คือ ไก่กู้ และกู้

6.7 การเป็นสมาชิกกลุ่ม หมายถึงการที่เกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ คือ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์การเกษตร กลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตัวบ่งชี้คือ ไม่เป็นสมาชิก และเป็นสมาชิก

6.8 ลักษณะการเป็นผู้นำ หมายถึงลักษณะความเป็นผู้นำของเกษตรกร ซึ่งจะ เป็นเกษตรกรผู้นำที่ได้รับการคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน และ/หรือผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน ตัวบ่งชี้คือ ไม่เป็น และเป็น

6.9 การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร หมายถึงการที่เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร ตัวบ่งชี้คือ การขายในท้องถิ่น และ การขายนอกท้องถิ่น

6.10 การต่อรองราคาผลผลิตทางการเกษตร หมายถึงอำนาจต่อรองราคาผลผลิตที่เกษตรกรจำหน่าย ตัวบ่งชี้คือ ต่อรองราคาไม่ได้ และต่อรองราคาได้

6.11 การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร หมายถึงสภาพการใช้เครื่องจักรกลว่าใช้ หรือไม่ใช้ ตัวบ่งชี้คือ 1) รถไถยนต์ 2) เครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืช 3) เครื่องสูบน้ำ 4) รถไถเดินตาม 5) รถแทรกเตอร์ และ 6) เครื่องเกี่ยวหวด ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ : 0-6 เกษตรกรที่ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรในระดับต่ำ ได้แก่เกษตรกรที่มีระดับการใช้เครื่องจักรกลต่ำกว่า 0.68 คะแนน เกษตรกรที่ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรในระดับสูง ได้แก่เกษตรกรที่มีระดับการใช้เครื่องจักรกลตั้งแต่ 0.68 คะแนนขึ้นไป

6.12 แหล่งน้ำ หมายถึงการมีแหล่งน้ำที่นำมาใช้เพื่อการเกษตร ตัวบ่งชี้คือ มีแหล่งน้ำไม่เพียงพอ และมีแหล่งน้ำเพียงพอ

6.13 ระยะทางจากฟาร์มถึงตลาด หมายถึงจำนวนกิโลเมตรของระยะทางจากฟาร์มของเกษตรกรถึงตลาดในอำเภอภาชี ฟาร์มใกล้ตลาด ได้แก่ ระยะทางจากฟาร์มถึงตลาดน้อยกว่า 6 กิโลเมตร ส่วนฟาร์มไกลตลาด ได้แก่ ระยะทางจากฟาร์มถึงตลาด ตั้งแต่ 6 กิโลเมตร ขึ้นไป

6.14 การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคล หมายถึงการที่เกษตรกรได้พยายามศึกษาหาความรู้ทางการเกษตร จากบุคคลต่าง ๆ ตัวบ่งชี้ คือ 1) เพื่อนเกษตรกร 2) เกษตรกรผู้นำ 3) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 4) เจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานอื่น ๆ และ 5) พนักงานบริษัทที่เข้าไปจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร ช่วง

คะแนนที่เป็นไปได้ : 0-15 เกษตรกรที่มีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคลใน ระดับต่ำ ได้แก่ เกษตรกรที่มีระดับการรับข้อมูลข่าวสารต่ำกว่า 1.01 คะแนน เกษตรกรที่มี การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคลในระดับสูง ได้แก่ เกษตรกรที่มีระดับการรับ ข้อมูลข่าวสารตั้งแต่ 1.01 คะแนนขึ้นไป

6.15 การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชน หมายถึงการที่เกษตรกรได้ พยายามศึกษาหาความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ดังนี้ตัวบ่งชี้ คือ 1) ทอ กระจายข่าวในหมู่บ้าน 2) วิทยุ 3) โทรทัศน์ 4) หนังสือพิมพ์ และ 5) วารสาร และเอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ : 0-15 เกษตรกรที่มีการรับข้อมูล ข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนในระดับต่ำ ได้แก่ เกษตรกรที่มีระดับการรับข้อมูล ข่าวสารต่ำกว่า 1.01 คะแนน เกษตรกรที่มีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคลใน ระดับสูง ได้แก่ เกษตรกรที่มีระดับการรับข้อมูลข่าวสารตั้งแต่ 1.01 คะแนนขึ้นไป

6.16 การฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกร หมายถึงการที่เกษตรกรเคยเข้าร่วมฝึกอบรม วิชาชีพเกษตรกรไม่ว่าจะ เป็นการจัดโดยหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชน ตัวบ่งชี้คือไม่เคย และ เคย

6.17 การเดินทางไปในต่างถิ่น หมายถึงการที่เกษตรกรได้เดินทางออกไปนอกเขต หมู่บ้านที่อยู่อาศัย ดังนี้ตัวบ่งชี้คือ 1) หมู่บ้านอื่นในตำบลเดียวกัน 2) หมู่บ้านอื่นนอกตำบล 3) อำเภอ 4) จังหวัด และ 5) ต่างจังหวัด ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ : 0-15 เกษตรกรที่มีการเดินทางไปในต่างถิ่นน้อยครั้ง ได้แก่ เกษตรกรที่เดินทางไปในต่างถิ่นต่ำกว่า 1.21 คะแนน เกษตรกรที่เดินทางไปในต่างถิ่นบ่อยครั้ง ได้แก่ เกษตรกรที่มีการเดินทางไปใน ต่างถิ่นตั้งแต่ 1.21 คะแนนขึ้นไป

6.18 ทัศนคติต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกร หมายถึงความคิดหรือความเชื่อ ของเกษตรกรที่มีต่อการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกร โดยได้ออกแบบคำถามทั้งหมด 13 ข้อ เพื่อเป็นสเกลในการวัดทัศนคติของเกษตรกร ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ : 0-26 เกษตรกรที่มี ทัศนคติต่อโครงการฝึกอบรมในระดับต่ำ ได้แก่ เกษตรกรที่มีทัศนคติต่อโครงการต่ำกว่า 1.77 คะแนน เกษตรกรที่มีทัศนคติต่อโครงการฝึกอบรมในระดับสูง ได้แก่ เกษตรกรที่มีทัศนคติต่อ โครงการตั้งแต่ 1.77 คะแนนขึ้นไป

6.19 ความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม หมายถึงความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมดัชนีตัวบ่งชี้คือ 1) การเพาะปลูก 2) การเลี้ยงสัตว์ และ 3) การประมง ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ : 3-6 เกษตรกรที่มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมน้อย ได้แก่ เกษตรกรที่มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมต่ำกว่า 1.66 คะแนน เกษตรกรที่มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมมาก ได้แก่ เกษตรกรที่มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมตั้งแต่ 1.66 คะแนนขึ้นไป

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์จัดให้เป็นหมวดหมู่ และแจกแจงความถี่ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมเอสพีเอสเอส ดังนี้

7.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม ภายภาพ การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร ลักษณะทางจิตวิทยา และความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม แสดงผลการวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

7.2 การทดสอบสมมติฐานทำการวิเคราะห์โดยใช้การทดสอบแบบไคสแควร์ โดยใช้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน

8. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้ คือ

8.1 ค่าร้อยละ สูตรที่ใช้ในการคำนวณค่าร้อยละคือ (ประคอง กรรณสูตร, 2522 : 28)

$$P = \frac{a}{b} \times 100$$

b

กำหนดให้ $P =$ จำนวนร้อยละ

$a =$ เลขจำนวนใด ๆ ที่จะเอาไปเปรียบเทียบ

$b =$ ฐานที่ใช้สำหรับเปรียบเทียบ

8.2 ค่ามัชฌิมเลขคณิต สูตรที่ใช้คำนวณค่ามัชฌิมเลขคณิต (กานดา พูนลาภศรี, 2530 : 42)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

กำหนดให้ $\bar{X} =$ ค่ามัชฌิมเลขคณิต

$X =$ ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด

$N =$ จำนวนข้อมูลทั้งหมด

8.3 ค่าไคสแควร์ (Chi-square) สูตรที่ใช้คำนวณค่าไคสแควร์ (กานดา พูนลาภศรี, 2530 : 249)

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^c \frac{(O_{ij} - E_{ij})^2}{E}$$

กำหนดให้ $\chi^2 =$ ค่าไคสแควร์

$O_{ij} =$ ค่าความถี่ที่ได้มาจากการสังเกตในแถวที่ i คอลัมน์ที่ j

$E_{ij} =$ ค่าความถี่ที่คาดหวังในแถวที่ i คอลัมน์ที่ j

$r =$ จำนวนแถว

$c =$ จำนวนสดมภ์

$$\sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^c = \text{ผลรวมของทั้งหมดทุกแถวและทุกสดมภ์}$$

การคำนวณค่า ไคสแควร์ที่มีข้อมูลของตัวแปรด้านแถวตั้ง และตัวแปรด้านแถว
นอน ค่าความเป็นอิสระคิดได้จากสูตร

$$df = (c-1) (r-1)$$

กำหนดให้ $df =$ ค่าความเป็นอิสระ

$c =$ ข้อมูลของตัวแปรด้านแถวตั้ง

$r =$ ข้อมูลของตัวแปรด้านแถวนอน

9. นิยามศัพท์เฉพาะ

ความต้องการ หมายถึงความปรารถนาที่เข้าไปมีส่วนร่วม หรือผูกพันกับสิ่งที่เขา
ต้องการ

การฝึกอบรม หมายถึงกิจกรรมทุกอย่างที่จัดขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมี
ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานให้เกิดผลดี

วิชาชีพเกษตรกรรม หมายถึงวิชาที่เกี่ยวกับการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการ
ประมง

วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา หมายถึงสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขต
พระนครศรีอยุธยา หันตรา สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่ใน
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 7 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม
2. ข้อมูลด้านกายภาพ
3. ข้อมูลเกี่ยวกับการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร
4. ทักษะที่มีต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม
5. ความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม
6. แนวทางการจัดทำโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม
7. การทดสอบสมมติฐาน

1. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.1 สถานภาพโดยทั่วไปของเกษตรกร

จากการศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพโดยทั่วไปของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ให้สัมภาษณ์เป็นหัวหน้าครัวเรือนถึง ร้อยละ 65.1 รองลงมาคือ คู่สมรส ร้อยละ 25.7 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 9.2 เป็นบุตร เกษตรกรที่ให้สัมภาษณ์ เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง คือ เป็นเพศชาย ร้อยละ 62.5 เพศหญิง ร้อยละ 37.5 และในส่วนของอายุของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 46-60 ปี ร้อยละ 38.8 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 31-45 ปี ร้อยละ 35.5 ช่วงอายุมากกว่า 60 ปี ร้อยละ 20.4 มีเพียงร้อยละ 5.3 ที่มีอายุน้อยกว่า 31 ปี อายุต่ำสุดคือ 17 ปี สูงสุดคือ 75 ปี มีอายุโดยเฉลี่ย 49.45 ปี ดังตาราง 1

ตาราง 1 สถานภาพโดยทั่วไปของเกษตรกร

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์</u>		
หัวหน้าครัวเรือน	99	65.1
คู่สมรส	39	25.7
บุตร	14	9.2
<u>เพศ</u>		
ชาย	95	62.5
หญิง	57	37.5
<u>อายุ</u>		
น้อยกว่า 31 ปี	8	5.3
31-45 ปี	54	35.5
46-60 ปี	59	38.8
มากกว่า 60 ปี	31	20.4
เฉลี่ย = 17-75 ปี	$\bar{X} = 49.45$ ปี	S.D = ± 12.13

1.2 การศึกษาและความสามารถในการอ่านออกเขียนได้

การศึกษาของเกษตรกรนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในโรงเรียน ถึงร้อยละ 93.4 มีเพียงส่วนน้อยคือ ร้อยละ 6.6 ไม่ได้ได้รับการศึกษาในโรงเรียน และส่วน ของเกษตรกรที่ได้รับการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่จบประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 76.1 รองลงมา คือประถมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 14.8 มัธยมศึกษา ร้อยละ 3.5 ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 2.8 อนุปริญญา ร้อยละ 1.4 ในส่วนเกษตรกรที่จบการศึกษาในระดับ ปวช. และ ปริญญาตรี มีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 0.7 ด้านความสามารถในการอ่านออกเขียนได้นั้น

พบว่าส่วนใหญ่สามารถอ่านออกเขียนได้ถึง ร้อยละ 95.4 รองลงมาคือ อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ร้อยละ 3.3 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 1.3 อ่านออกแต่เขียนไม่ได้ ดังตาราง 2

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้เพราะว่าเกษตรกรที่ทำการศึกษาลittleเป็นเกษตรกรที่มีอายุค่อนข้างมาก อีกทั้งไม่มีเงินทุนในการศึกษา และต้องออกมาประกอบอาชีพช่วยบิดามารดา แต่ด้านความสามารถในการอ่านออกเขียนได้สามารถอ่านออกเขียนได้ดี

ตาราง 2 การศึกษาและความสามารถในการอ่านออกเขียนได้

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา		
ได้รับการศึกษาในโรงเรียน	142	93.4
ไม่ได้ได้รับการศึกษาในโรงเรียน	10	6.6
ระดับการศึกษา (n=142)		
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4	4	2.8
ประถมศึกษาปีที่ 4	108	76.1
ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-ป.7)	21	14.8
มัธยมศึกษา (ม.ศ.1-ม.ศ.5)	5	3.5
ปวช.	1	0.7
อนุปริญญา	2	1.4
ปริญญาตรี	1	0.7
ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้		
อ่านออกเขียนได้	145	95.4
อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้	5	3.3
อ่านออกเขียนไม่ได้	2	1.3

1.3 จำนวนสมาชิก และการใช้แรงงานการเกษตร

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ช่วง 5-8 คน ร้อยละ 52.0 รองลงมาคือ น้อยกว่า 5 คน ร้อยละ 43.4 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 4.6 มีสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 8 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกรต่ำสุดคือ 1 คน สูงสุดคือ 12 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน ในส่วนของจำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีแรงงานการเกษตรน้อยกว่า 3 คน ร้อยละ 67.1 รองลงมาคือ ช่วง 3-4 คน ร้อยละ 27.6 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 5.3 จะมีจำนวนแรงงานการเกษตรมากกว่า 4 คน จำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือนเกษตรกรต่ำสุดคือ 1 คน สูงสุดคือ 8 คน จำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน ดังตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนสมาชิก และจำนวนแรงงานการเกษตร

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>จำนวนสมาชิก</u>		
น้อยกว่า 5 คน	66	43.4
5-8 คน	79	52.0
มากกว่า 8 คน	7	4.6
พิสัย = 1-12 คน $\bar{X}$ = 5.12 คน S.D = ± 1.88		
<u>จำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือน</u>		
น้อยกว่า 3 คน	102	67.1
3-4 คน	42	27.6
มากกว่า 4 คน	8	5.3
พิสัย = 1-8 คน $\bar{X}$ = 2.49 คน S.D = ± 1.12		

1.4 การจ้างแรงงานทางการเกษตร

ในด้านของการจ้างแรงงานทางการเกษตรนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการจ้างแรงงานถึง ร้อยละ 82.9 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 17.1 ไม่มีการจ้างแรงงานจากภายนอก และในส่วนของ การจ้างนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่จะจ้างเฉพาะฤดูกาลผลิต ร้อยละ 98.4 มีเพียงส่วนน้อยคือ ร้อยละ 1.6 ที่มีการจ้างแรงงานทั้งตลอดปี และเฉพาะฤดูกาลผลิต ในส่วนของการจ่ายค่าจ้าง พบว่าจ่ายเป็นเงินสดเพียงอย่างเดียว โดยจ่ายค่าจ้างน้อยกว่า 120 บาท/วัน/คน ร้อยละ 50.8 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 49.2 จ่ายค่าจ้างในช่วง 120-200 บาท/วัน/คน จำนวนเงินค่าจ้างที่จ่ายต่ำสุดคือ 50 บาท/วัน/คน สูงสุดคือ 200 บาท/วัน/คน จำนวนเงินค่าจ้างที่จ่ายเฉลี่ย 116.75 บาท/วัน/คน ดังตาราง 4

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการจ้างแรงงานเฉพาะฤดูกาลผลิต ทั้งนี้เพราะว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ต้องจ้างแรงงานในการปักดำและการเก็บเกี่ยวข้าว แรงงานของครอบครัวที่มีอยู่ไม่เพียงพอในขณะทำกิจกรรมนั้น และในส่วนของแรงงานที่จ้างตลอดปีนั้น จะเป็นเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์

ตาราง 4 การจ้างแรงงานทางการเกษตร

ประเภทของข้อมูล	จำนวน	(N=152)
		ร้อยละ
การจ้างแรงงานการเกษตร		
มีการจ้าง	126	82.9
ไม่มีการจ้าง	26	17.1
ลักษณะการจ้างแรงงานเกษตร (n=126)		
จ้างเฉพาะฤดูกาล	124	98.4
จ้างตลอดปี และจ้างเฉพาะฤดูกาล	2	1.6

ตาราง 4 (ต่อ)

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>ค่าจ้างที่จ่ายเป็นจำนวนเงิน (n=126)</u>		
น้อยกว่า 120 บาทต่อวัน	64	50.8
120 - 200 บาทต่อวัน	62	49.2
พิสัย = 50-200 บาท	$\bar{X} = 116.75$ บาท	S.D = ± 27.59

1.5 การประกอบอาชีพ

อาชีพหลักของเกษตรกรที่ทำการศึกษานั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาถึง ร้อยละ 90.8 รองลงมาคือ การเพาะเห็ด ร้อยละ 4.6 เลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 2.6 เพาะซำกล้าไม้ ร้อยละ 1.3 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 0.7 ประกอบอาชีพทำประมง ในส่วนของอาชีพรองนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพรอง ร้อยละ 67.8 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 32.2 ไม่มีอาชีพรอง ในส่วนของเกษตรกรที่มีอาชีพรองนั้น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 30.1 รองลงมาคือ การเพาะเห็ด ร้อยละ 26.2 ส่วนผัก ร้อยละ 14.3 ส่วนผลไม้ ร้อยละ 9.5 ค้าขาย ร้อยละ 8.7 เลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 4.8 ส่วนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนา และประมงเป็นอาชีพรองนั้น มีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 2.4 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 1.6 ประกอบอาชีพทำสวนไม้ดอกไม้ประดับ ดังตาราง 5

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก ทั้งนี้เนื่องจากมีแหล่งน้ำชลประทาน และประกอบอาชีพตามบรรพบุรุษ นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังใช้เวลาว่างจากการทำนาไปรับจ้างเป็นกรรมกรก่อสร้าง โรงงานอุตสาหกรรม และรับจ้างทั่วไปทั้งในอำเภอภาคี ต่างอำเภอในจังหวัด ตลอดจนจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีการเพาะเห็ดซึ่งเห็ดที่เพาะ เช่น เห็ดนางฟ้า เป็นต้น ในส่วนของส่วนผัก จะปลูกผักหลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด ส่วนไม้ผล ส่วนใหญ่ปลูกมะม่วง ในอาชีพค้าขายจะเป็น

การค้าขายของชาวในหมู่บ้าน ส่วนการเลี้ยงสัตว์มีไม่มากนัก สัตว์ที่เลี้ยงส่วนใหญ่คือ ไก่เนื้อ ไก่ไข่ สุกร และโคเนื้อ เป็นต้น

ตาราง 5 อาชีพหลักและอาชีพรองของเกษตรกร

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>อาชีพหลัก</u>		
ทำนา	138	90.8
เพาะเห็ด	7	4.6
เลี้ยงสัตว์	4	2.6
เพาะซากกล้าไม้	2	1.3
ประมง	1	0.7
<u>อาชีพรอง</u>		
มี	103	67.8
ไม่มี	49	32.2

ตาราง 5 (ต่อ)

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพครอง*(n=103)		
รับจ้าง	38	30.1
เพาะเห็ด	33	26.2
ทำสวนผัก	18	14.3
ทำสวนผลไม้	12	9.5
ค้าขาย	11	8.7
เลี้ยงสัตว์	6	4.8
ประมง	3	2.4
ทำนา	3	2.4
ทำสวนไม้ดอกไม้ประดับ	2	1.6

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1.6 สถานภาพ และขนาดเนื้อที่ถือครอง

สถานภาพการถือครองที่ดินของเกษตรกรนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ดินเป็นของตนเองและเช่าผู้อื่นบางส่วนคือ ร้อยละ 49.4 รองลงมาคือ เช่าผู้อื่นทั้งหมด ร้อยละ 28.9 มีเพียงร้อยละ 21.7 ที่มีที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมด ดังตาราง 6

1.6.1 จำนวนพื้นที่ที่เป็นของตนเองทั้งหมด พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่น้อยกว่า 20 ไร่ ร้อยละ 45.4 ส่วนเกษตรกรที่มีพื้นที่ในช่วง 20-30 ไร่ และมากกว่า 30 ไร่ มีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 27.3 จำนวนพื้นที่ที่เป็นของตนเองต่ำสุดคือ 2 ไร่ สูงสุดคือ 90 ไร่ จำนวนพื้นที่ของตนเองเฉลี่ย 25.82 ไร่

1.6.2 จำนวนพื้นที่ที่เกษตรกรเข้าทั้งหมด พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เข้าพื้นที่ในช่วง 20-30 ไร่ ร้อยละ 47.7 รองลงมาคือ เข้าพื้นที่น้อยกว่า 20 ไร่ ร้อยละ 31.8 มีเพียงร้อยละ 20.5 ที่เข้าพื้นที่มากกว่า 30 ไร่ จำนวนพื้นที่เข้าต่ำสุดคือ 3 ไร่ สูงสุดคือ 61 ไร่ พื้นที่เข้าโดยเฉลี่ย 24.98 ไร่

16.3 จำนวนพื้นที่ที่เป็นของตนเอง และเข้าผู้อื่นบางส่วน สำหรับพื้นที่ที่เป็นของตนเองบางส่วนนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่น้อยกว่า 10 ไร่ ร้อยละ 52.0 รองลงมาคือ มีพื้นที่ในช่วง 10-20 ไร่ ร้อยละ 37.3 มีเพียงร้อยละ 10.7 ที่มีพื้นที่มากกว่า 20 ไร่ จำนวนพื้นที่ของตนเองโดยเฉลี่ย 11.13 ไร่ พื้นที่เป็นของตนเองต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 50 ไร่ ส่วนพื้นที่เข้าบางส่วนนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าพื้นที่ในช่วง 20-30 ไร่ ร้อยละ 41.3 รองลงมาคือน้อยกว่า 20 ไร่ ร้อยละ 34.7 มีเพียงร้อยละ 24.0 เข้าพื้นที่มากกว่า 30 ไร่ จำนวนพื้นที่เข้าโดยเฉลี่ย 25.83 ไร่ พื้นที่เข้าต่ำสุด 3 ไร่ สูงสุด 98 ไร่

ตาราง 6 สถานภาพและขนาดเนื้อที่ถือครอง

	(N=152)	
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>สถานภาพการถือครอง</u>		
ของตนเอง	33	21.7
เข้าผู้อื่น	44	28.9
ของตนเองและเข้าผู้อื่นบางส่วน	75	49.4
<u>จำนวนพื้นที่ของตนเองทั้งหมด (n=33)</u>		
น้อยกว่า 20 ไร่	15	45.4
20-30 ไร่	9	27.3
มากกว่า 30 ไร่	9	27.3
พิสัย = 2-90 ไร่	$\bar{X} = 25.82$ ไร่	S.D = ± 24.14

ตาราง 6 (ต่อ)

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>จำนวนพื้นที่เช่าทั้งหมด (n=44)</u>		
น้อยกว่า 20 ไร่	14	31.8
20-30 ไร่	21	47.7
มากกว่า 30 ไร่	9	20.5
พิสัย = 3-61 ไร่ $\bar{X} = 24.98$ ไร่ S.D = ± 12.74		
<u>จำนวนพื้นที่ที่เป็นของตนเองและเช่าผู้อื่นบางส่วน</u>		
<u>จำนวนพื้นที่ของตนเองบางส่วน (n=75)</u>		
น้อยกว่า 10 ไร่	39	52.0
10-20 ไร่	28	37.3
มากกว่า 20 ไร่	8	10.7
พิสัย = 1-50 ไร่ $\bar{X} = 11.13$ ไร่ S.D = ± 10.88		
<u>จำนวนพื้นที่เช่าบางส่วน (n=75)</u>		
น้อยกว่า 20 ไร่	26	34.7
20-30 ไร่	31	41.3
มากกว่า 30 ไร่	18	24.0
พิสัย = 3-98 ไร่ $\bar{X} = 25.83$ ไร่ S.D = ± 23.42		

1.7 การจ่ายค่าเช่าที่ดิน

การจ่ายค่าเช่าที่ดินนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เช่าที่ดิน จ่ายค่าเช่าที่ดินเป็นเงินสด ร้อยละ 71.4 ส่วนที่เหลือร้อยละ 28.6 จ่ายในลักษณะปันส่วนของผลผลิต สำหรับการจ่ายค่าเช่าที่ดินเป็นเงินสดนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่จ่ายค่าเช่า ในช่วง 300-600 บาท/ไร่

ร้อยละ 77.6 รองลงมาคือจ่ายน้อยกว่า 300 บาท/ไร่ ร้อยละ 17.6 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 4.8 จ่ายมากกว่า 600 บาท/ไร่ จำนวนเงินที่จ่ายค่าเช่าที่ดินต่อไร่ต่ำสุดคือ 100 บาท สูงสุดคือ 1,200 บาท จำนวนเงินที่จ่ายค่าเช่าที่ดินต่อไร่เฉลี่ย 407.65 บาท และในส่วนของเกษตรกรที่จ่ายค่าเช่าที่ดินในลักษณะของการปันส่วนผลผลิตนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จ่ายร้อยละ 20 ของผลผลิต ร้อยละ 47.1 รองลงมาคือจ่ายร้อยละ 15 ของผลผลิต ร้อยละ 35.3 ส่วนที่เหลือร้อยละ 17.6 จ่ายร้อยละ 25 ของผลผลิต ดังตาราง 7

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะจ่ายค่าเช่าที่ดินเป็นเงินสด ส่วนเกษตรกรที่จ่ายค่าเช่าในลักษณะปันส่วนผลผลิตนั้น เป็นเพราะว่าเช่าพื้นที่ของญาติพี่น้อง หรือเจ้าของที่ดิน ซึ่งประกอบอาชีพรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร เช่น โรงสี โดยจะหักผลผลิตเมื่อนำไปจำหน่าย อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะจ่ายค่าเช่าที่ดินเป็นเงินสด หรือปันส่วนผลผลิต จะจ่ายให้เจ้าของที่ดินภายหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิต

ตาราง 7 ลักษณะการจ่ายค่าเช่าที่ดิน

(N=119)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>ลักษณะการจ่ายค่าเช่าที่ดิน</u>		
จ่ายเงินสด	85	71.4
จ่ายปันส่วนผลผลิต	34	28.6
<u>จำนวนเงินที่จ่ายค่าเช่าที่ดินต่อไร่ (n=85)</u>		
น้อยกว่า 300 บาท	15	17.6
300-600 บาท	66	77.6
มากกว่า 600 บาท	4	4.8
พิสัย = 100-1,200 บาท	$\bar{X} = 407.65$ บาท	S.D = ± 159.52

ตาราง 7 (ต่อ)

(N=119)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนร้อยละของผลผลิตที่จำหน่ายส่วน (n=34)		
ร้อยละ 15	12	35.3
ร้อยละ 20	16	47.1
ร้อยละ 25	6	17.6

1.8 การใช้ประโยชน์จากพื้นที่

รายละเอียดของการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ของเกษตรกร ปรากฏในตาราง 8

1.8.1 พื้นที่ทำการเกษตร

การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในการทำการเกษตรนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 46.7 มีจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรในช่วง 15-30 ไร่ รองลงมาคือ พื้นที่น้อยกว่า 15 ไร่ ร้อยละ 21.7 พื้นที่ในช่วง 31-45 ไร่ ร้อยละ 17.1 ส่วนที่เหลือร้อยละ 14.5 เป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรมากกว่า 45 ไร่ จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรต่ำสุดคือ 1 ไร่ สูงสุดคือ 95 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 28.01 ไร่

1.8.2 พื้นที่อยู่อาศัย

การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในการอยู่อาศัยนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 44.1 มีจำนวนพื้นที่อยู่อาศัยน้อยกว่า 2 ไร่ รองลงมาคือ พื้นที่ 2 ไร่ ร้อยละ 40.8 ส่วนที่เหลือร้อยละ 15.1 เป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่อยู่อาศัยมากกว่า 2 ไร่ จำนวนพื้นที่อยู่อาศัยต่ำสุดคือ 1 ไร่ สูงสุดคือ 5 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัยเฉลี่ย 1.80 ไร่

1.8.3 พื้นที่ให้เช่า

การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในการให้เช่านั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 96.1 ไม่มีพื้นที่ให้เช่า มีเพียงส่วนน้อยคือ ร้อยละ 3.9 ที่มีพื้นที่ให้เช่า และใน

ส่วนของเกษตรกรที่มีพื้นที่ให้เข้านั้น เกษตรกรที่มีจำนวนพื้นที่ให้เข้าน้อยกว่า 15 ไร่ พื้นที่ในช่วง 15-20 ไร่ และพื้นที่มากกว่า 20 ไร่ มีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 33.3 จำนวนพื้นที่ให้เข้าน้อยที่สุดคือ 5 ไร่ สูงสุดคือ 45 ไร่ พื้นที่ให้เข้าเฉลี่ย 20.83 ไร่

1.8.4 พื้นที่ว่าง/ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์

ส่วนของพื้นที่ว่างหรือยังไม่ได้ใช้ประโยชน์นั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 89.5 ไม่มีพื้นที่ว่าง มีเพียงส่วนน้อยคือ ร้อยละ 10.5 ที่มีพื้นที่ว่าง และในส่วนของเกษตรกรที่มีพื้นที่ว่างนั้น พบว่าเกษตรกรที่มีจำนวนพื้นที่ว่างในช่วง 3-5 ไร่ ร้อยละ 50.0 รองลงมาคือพื้นที่น้อยกว่า 3 ไร่ ร้อยละ 31.3 มีเพียง ร้อยละ 18.7 ที่มีพื้นที่ว่างมากกว่า 5 ไร่ จำนวนพื้นที่ว่างต่ำสุดคือ 1 ไร่ สูงสุดคือ 25 ไร่ พื้นที่ว่างหรือยังไม่ได้ใช้ประโยชน์เฉลี่ย 5.31 ไร่

ในส่วนของพื้นที่ว่างหรือยังไม่ได้ใช้ประโยชน์นั้น เกษตรกรส่วนใหญ่มีความคิดที่จะใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าว ในการทำไร่นาสวนผสม และทำสวนไม้ผล ซึ่งเกษตรกรบางรายอยู่ในระหว่างการขอเข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้าง และระบบการผลิต การเกษตร ของกรมส่งเสริมการเกษตร

ตาราง 8 การใช้ประโยชน์จากพื้นที่

ประเภทของข้อมูล	(N=152)	
	จำนวน	ร้อยละ
<u>จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร</u>		
น้อยกว่า 15 ไร่	33	21.7
15-30 ไร่	71	46.7
31-45 ไร่	26	17.1
มากกว่า 45 ไร่	22	14.5
เฉลี่ย = 1-95 ไร่	$\bar{X} = 28.01$ ไร่	S.D = ± 18.73

ตาราง 8 (ต่อ)

(N=152)		
ประเภทยของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>จำนวนพื้นที่อยู่อาศัย</u>		
น้อยกว่า 2 ไร่	67	44.1
2 ไร่	62	40.8
มากกว่า 2 ไร่	23	15.1
พิสัย = 1-5 ไร่	$\bar{X} = 1.80$ ไร่	S.D = ± 0.95
<u>จำนวนเกษตรกรที่มีพื้นที่ให้เช่า</u>		
ไม่มีพื้นที่ให้เช่า	146	96.1
มีพื้นที่ให้เช่า	6	3.9
<u>จำนวนพื้นที่ให้เช่า (n=6)</u>		
น้อยกว่า 15 ไร่	2	33.3
15 - 20 ไร่	2	33.3
มากกว่า 20 ไร่	2	33.3
พิสัย = 5-45 ไร่	$\bar{X} = 20.83$ ไร่	S.D = ± 14.63
<u>จำนวนเกษตรกรที่มีพื้นที่ว่าง/ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์</u>		
ไม่มีพื้นที่ว่าง	136	89.5
มีพื้นที่ว่าง	16	10.5
<u>จำนวนพื้นที่ว่าง/ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ (n=16)</u>		
น้อยกว่า 3 ไร่	5	31.3
3 - 5 ไร่	8	50.0
มากกว่า 5 ไร่	3	18.7
พิสัย = 1-25 ไร่	$\bar{X} = 5.31$ ไร่	S.D = ± 6.62

1.9 รายได้ของครัวเรือนเกษตรกร

รายละเอียดรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรในรอบปีที่ผ่านมา ปรากฏในตาราง 9

1.9.1 รายได้รวมของครัวเรือน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ในช่วง 70,001-90,000 บาท ร้อยละ 28.3 รองลงมาคือ รายได้ในช่วง 50,001-70,000 บาท ร้อยละ 27.0 รายได้มากกว่า 110,000 บาท ร้อยละ 21.1 ส่วนเกษตรกรที่มีรายได้ 50,000 บาท และน้อยกว่า และรายได้ในช่วง 90,001-110,000 บาท มีจำนวนเท่ากัน คือร้อยละ 11.8 รายได้รวมของครัวเรือนต่ำสุดคือ 17,800 บาท สูงสุดคือ 300,000 บาท รายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ย 91,173.03 บาท

1.9.2 รายได้จากอาชีพหลัก พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากอาชีพหลักในช่วง 40,001-60,000 บาท ร้อยละ 42.8 รองลงมาคือ รายได้ 40,000 บาท และน้อยกว่า ร้อยละ 17.8 รายได้ในช่วง 60,001-80,000 บาท ร้อยละ 13.8 รายได้มากกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 13.1 ส่วนที่เหลือร้อยละ 12.5 มีรายได้ในช่วง 80,001-100,000 บาท รายได้จากอาชีพหลักต่ำสุดคือ 18,500 บาท สูงสุดคือ 300,000 บาท รายได้จากอาชีพหลักเฉลี่ย 66,950.66 บาท

1.9.3 รายได้จากอาชีพรอง พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากอาชีพรอง ร้อยละ 67.8 มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 32.2 ที่ไม่มีรายได้จากอาชีพรอง ในส่วนเกษตรกรที่มีรายได้จากอาชีพรองนั้น ส่วนใหญ่มีรายได้ในช่วง 15,001-30,000 บาท ร้อยละ 52.4 รองลงมาคือ รายได้ 15,000 บาท และน้อยกว่า ร้อยละ 25.3 รายได้ในช่วง 30,001-45,000 บาท ร้อยละ 12.6 มีเพียงส่วนน้อยคือ ร้อยละ 9.7 มีรายได้จากอาชีพรองมากกว่า 45,000 บาท รายได้จากอาชีพรองต่ำสุดคือ 4,000 บาท สูงสุดคือ 108,000 บาท รายได้จากอาชีพรองเฉลี่ย 26,053.40 บาท

1.9.4 รายได้จากค่าเช่าที่ดิน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีรายได้จากค่าเช่าที่ดิน ร้อยละ 96.1 มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 3.9 ที่มีรายได้จากค่าเช่าที่ดิน ในส่วนเกษตรกรที่มีรายได้จากค่าเช่าที่ดินนั้น เกษตรกรมีรายได้ 10,000 บาท และน้อยกว่า มีรายได้ในช่วง 10,001-12,000 บาท และ มากกว่า 12,000 บาท จำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 33.3 รายได้จากค่าเช่าที่ดินต่ำสุดคือ 5,000 บาท สูงสุดคือ 18,000 บาท รายได้จากค่าเช่าที่ดินเฉลี่ย 11,000 บาท

1.9.5 รายได้จากบุตรหลานส่งมาให้ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีรายได้จากบุตรหลานส่งมาให้ ร้อยละ 60.5 มีเพียงส่วนน้อย ร้อยละ 39.5 ที่มีรายได้จากบุตรหลานส่งมาให้ ในส่วนเกษตรกรที่มีรายได้จากบุตรหลานส่งมาให้ใน ส่วนใหญ่มีรายได้ 15,000 บาท และน้อยกว่า ร้อยละ 43.4 รองลงมาคือ รายได้ในช่วง 15,001-25,000 บาท ร้อยละ 33.3 มีเพียงร้อยละ 23.3 ที่มีรายได้มากกว่า 25,000 บาท รายได้จากบุตรหลานส่งมาให้ต่ำสุดคือ 5,000 บาท สูงสุดคือ 60,000 บาท รายได้จากบุตรหลานส่งมาให้เฉลี่ย 19,500 บาท

ตาราง 9 รายได้ของครัวเรือนเกษตรกร

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
รายได้รวมของครัวเรือน		
50,000 บาท และน้อยกว่า	18	11.8
50,001 - 70,000 บาท	41	27.0
70,001 - 90,000 บาท	43	28.3
90,001 - 110,000 บาท	18	11.8
มากกว่า 110,000 บาท	32	21.1
พิสัย = 17,800-300,000 บาท $\bar{X}$ = 91,173.03 บาท S.D = $\pm 47,989.10$		
รายได้จากอาชีพหลัก		
40,000 บาท และน้อยกว่า	27	17.8
40,001-60,000 บาท	65	42.8
60,001-80,000 บาท	21	13.8
80,001-100,000 บาท	19	12.5
มากกว่า 100,000 บาท	20	13.1
พิสัย = 18,500-300,000 บาท $\bar{X}$ = 66,950.66 บาท S.D = $\pm 41,604.13$		

ตาราง 9 (ต่อ)

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>จำนวนเกษตรกรที่มีรายได้จากอาชีพพรอง</u>		
มีรายได้จากอาชีพพรอง	103	67.8
ไม่มีรายได้จากอาชีพพรอง	49	32.2
<u>รายได้จากอาชีพพรอง (n=103)</u>		
15,000 บาท และน้อยกว่า	26	25.3
15,001-30,000 บาท	54	52.4
30,001-45,000 บาท	13	12.6
มากกว่า 45,000 บาท	10	9.7
พิสัย = 4,000-108,000 บาท $\bar{X} = 26,053.40$ บาท S.D = $\pm 18,715.87$		
<u>จำนวนเกษตรกรที่มีรายได้จากค่าเช่าที่ดิน</u>		
มีรายได้จากค่าเช่าที่ดิน	6	9.9
ไม่มีรายได้จากค่าเช่าที่ดิน	146	96.1
<u>รายได้จากค่าเช่าที่ดิน (n=6)</u>		
10,000 บาท และน้อยกว่า	2	33.3
10,001-12,000 บาท	2	33.3
มากกว่า 12,000 บาท	2	33.3
พิสัย = 5,000-18,000 บาท $\bar{X} = 11,000.00$ บาท S.D = $\pm 5,059.64$		
<u>จำนวนเกษตรกรที่มีรายได้จากบุตรหลาน</u>		
มีรายได้จากบุตรหลาน	60	39.5
ไม่มีรายได้จากบุตรหลาน	92	60.5

ตาราง 9 (ต่อ)

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>รายได้จากบุตรหลานส่งมาให้ (n=60)</u>		
15,000 บาท และน้อยกว่า	26	43.4
15,001-25,000 บาท	20	33.3
มากกว่า 25,000 บาท	14	23.3
พิสัย = 5,000-60,000 บาท $\bar{X} = 19,500.00$ บาท S.D = $\pm 12,069.71$		

1.10 รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

รายละเอียดรายจ่ายในครัวเรือนของเกษตรกรในรอบปีที่ผ่านมา ปรากฏใน

ตาราง 10

1.10.1 ค่าใช้จ่ายรวมของครัวเรือน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้จ่ายรวมในช่วง 50,001-75,000 บาท ร้อยละ 32.2 รองลงมาคือ ใช้จ่ายในช่วง 75,001-100,000 บาท ร้อยละ 21.7 ใช้จ่ายในช่วง 100,001-125,000 บาท ร้อยละ 17.1 ใช้จ่ายมากกว่า 125,000 บาท ร้อยละ 15.8 มีเพียงร้อยละ 13.2 ที่ใช้จ่าย 50,000 บาท และน้อยกว่า ค่าใช้จ่ายรวมของครัวเรือนต่ำสุดคือ 12,900 บาท สูงสุดคือ 220,000 บาท ค่าใช้จ่ายรวมของครัวเรือนเฉลี่ย 88,994.08 บาท

1.10.2 ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้จ่ายในครัวเรือน 25,000 บาท และน้อยกว่า ร้อยละ 35.5 รองลงมาคือ ใช้จ่ายในช่วง 25,001-35,000 บาท ร้อยละ 27.6 ใช้จ่ายในช่วง 35,001-45,000 บาท ร้อยละ 24.3 มีเพียงร้อยละ 12.5 ที่ใช้จ่ายในครัวเรือนมากกว่า 45,000 บาท ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนต่ำสุดคือ 2,000 บาท สูงสุดคือ 72,000 บาท ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 31,411.18 บาท

1.10.3 ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ 25,000 บาท และน้อยกว่า ร้อยละ 39.5 รองลงมาคือ ใช้จ่ายในช่วง 25,001-35,000 บาท ร้อยละ 27.0 ใช้จ่ายมากกว่า 45,000 บาท ร้อยละ 17.1 ส่วนที่เหลือร้อยละ 16.4 ใช้จ่ายในการประกอบอาชีพในช่วง 35,001-45,000 บาท ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพต่ำสุดคือ 7,000 บาท สูงสุดคือ 144,000 บาท ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพเฉลี่ย 34,039.47 บาท

1.10.4 ค่าใช้จ่ายในการใช้หนี้ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการใช้หนี้ ร้อยละ 69.1 มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 30.9 ที่ไม่มีค่าใช้จ่ายในการใช้หนี้ ในส่วนเกษตรกรที่มีค่าใช้จ่ายในการใช้หนี้ใน เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้จ่าย 15,000 บาท และน้อยกว่า ร้อยละ 33.3 รองลงมาคือ ใช้จ่ายในช่วง 15,001-25,000 บาท ร้อยละ 29.6 ใช้จ่ายในช่วง 25,001-35,000 บาท ร้อยละ 23.8 มีเพียงร้อยละ 13.3 ที่ใช้จ่ายในการใช้หนี้มากกว่า 35,000 บาท ค่าใช้จ่ายในการใช้หนี้ต่ำสุดคือ 2,000 บาท สูงสุดคือ 100,000 บาท ค่าใช้จ่ายในการใช้หนี้เฉลี่ย 21,901.90 บาท

1.10.5 ค่าใช้จ่ายในงานสังคม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้จ่ายในงานสังคม ในช่วง 3,001-4,500 บาท ร้อยละ 40.1 รองลงมาคือ ใช้จ่ายในช่วง 4,501-6,000 บาท ร้อยละ 35.5 ใช้จ่าย 3,000 บาท และน้อยกว่า ร้อยละ 19.7 มีเพียงร้อยละ 4.6 ที่ใช้จ่ายในงานสังคมมากกว่า 6,000 บาท ค่าใช้จ่ายในงานสังคมต่ำสุดคือ 1,000 บาท สูงสุดคือ 10,000 บาท ค่าใช้จ่ายในงานสังคมเฉลี่ย 3,878.29 บาท

1.10.6 ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลาน พบว่าเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลาน และเกษตรกรที่ไม่มีค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลาน มีจำนวนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 49.4 และ 50.6 ตามลำดับ ในส่วนเกษตรกรที่มีค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลานนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้จ่ายในช่วง 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 44.0 รองลงมาคือ ใช้จ่าย 10,000 บาท และน้อยกว่า ร้อยละ 42.7 มีเพียงร้อยละ 13.3 ที่ใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลานมากกว่า 20,000 บาท ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลานต่ำสุดคือ 1,000 บาท สูงสุดคือ 36,000 บาท ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลานเฉลี่ย 10,900 บาท

ตาราง 10 รายจ่ายของเกษตรกร

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>ค่าใช้จ่ายรวมของครัวเรือน</u>		
50,000 บาท และน้อยกว่า	20	13.2
50,001 - 75,000 บาท	49	32.2
75,001 - 100,000 บาท	33	21.7
100,001 - 125,000 บาท	26	17.1
มากกว่า 125,000 บาท	24	15.8
พิสัย = 12,900-220,000 บาท $\bar{X} = 88,994.08$ บาท S.D = $\pm 39,929.10$		
<u>ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน</u>		
25,000 บาท และน้อยกว่า	54	35.5
25,001 - 35,000 บาท	42	27.6
35,001 - 45,000 บาท	37	24.3
มากกว่า 45,000 บาท	19	12.5
พิสัย = 2,000-72,000บาท $\bar{X} = 31,411.18$ บาท S.D = $\pm 11,750.88$		
<u>ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ</u>		
25,000 บาท และน้อยกว่า	60	39.5
25,001 - 35,000 บาท	41	27.0
35,001 - 45,000 บาท	25	16.4
มากกว่า 45,000 บาท	26	17.1
พิสัย = 7,000-144,000 บาท $\bar{X} = 34,039.47$ บาท S.D = $\pm 22,991.18$		
<u>จำนวนเกษตรกรที่มีรายจ่ายในการใช้หนี้</u>		
มีค่าใช้จ่ายในการใช้หนี้	105	69.1
ไม่มีค่าใช้จ่ายในการใช้หนี้	47	30.9

ตาราง 10 (ต่อ)

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>ค่าใช้จ่ายในการใช้หนี้ (n=105)</u>		
15,000 บาท และน้อยกว่า	35	33.3
15,001 - 25,000 บาท	31	29.6
25,001 - 35,000 บาท	25	23.8
มากกว่า 35,000 บาท	14	13.3
พิสัย = 2,000-100,000 บาท $\bar{X} = 21,901.91$ บาท S.D = $\pm 14,545.91$		
<u>ค่าใช้จ่ายในงานสังคม</u>		
3,000 บาท และน้อยกว่า	30	19.7
3,001 - 4,500 บาท	61	40.1
4,501 - 6,000 บาท	54	35.5
มากกว่า 6,000 บาท	7	4.6
พิสัย = 1,000-10,000 บาท $\bar{X} = 3,878.29$ บาท S.D = $\pm 1,713.79$		
<u>จำนวนเกษตรกรที่มีรายจ่ายในการศึกษาของบุตรหลาน</u>		
มีค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลาน	75	49.4
ไม่มีค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลาน	77	50.6
<u>ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลาน (n=75)</u>		
10,000 บาท และน้อยกว่า	32	42.7
10,001 - 20,000 บาท	33	44.0
มากกว่า 20,000 บาท	10	13.3
พิสัย = 1,000-36,000 บาท $\bar{X} = 10,900.00$ บาท S.D = $\pm 8,216.64$		

1.11 ความเพียงพอของรายได้

ความเพียงพอของรายได้นั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ร้อยละ 46.7 รองลงมารายได้และรายจ่ายพอดี ร้อยละ 36.8 มีเพียงร้อยละ 16.5 ที่มีรายได้เหลือเก็บ ในส่วนเกษตรกรที่มีรายได้ไม่เพียงพอ นั้น มีวิธีการต่าง ๆ ที่จะหาเงินมาใช้จ่าย โดยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่กู้ยืมโดยไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ร้อยละ 55.9 รองลงมาคือ ซื้อสินค้าเงินเชื่อ ร้อยละ 21.6 นำของมีค่าไปจำนำ ร้อยละ 12.6 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 9.9 นำที่ดินไปจำนอง ดังตาราง 11

ตาราง 11 ความเพียงพอของรายได้

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>ความเพียงพอของรายได้</u>		
ไม่พอ	71	46.7
พอดี	56	36.8
มีเหลือ	25	16.5
<u>วิธีการหาเงินมาใช้จ่ายในกรณีรายได้ไม่เพียงพอ* (n=71)</u>		
กู้ยืมโดยไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน	62	55.9
ซื้อสินค้าเงินเชื่อ	24	21.6
นำของมีค่าไปจำนำ	14	12.6
นำที่ดินไปจำนอง	11	9.9

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1.12 การกู้ยืมเงินของเกษตรกร

การกู้ยืมเงินของเกษตรกรนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการกู้ยืมเงิน ร้อยละ 72.4 ส่วนที่เหลือร้อยละ 27.6 ไม่มีการกู้ยืมเงิน สำหรับแหล่งที่กู้ยืมเงินนั้น พบว่าเกษตรกรที่กู้ยืมเงิน ส่วนใหญ่กู้ยืมเงินจากในสถาบันการเงินมากที่สุด ร้อยละ 67.3 ซึ่งเกษตรกรมีการกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด นอกจากนี้พบว่ามีเกษตรกรกู้ยืมเงินทั้งในและนอกสถาบันการเงิน ร้อยละ 23.6 ซึ่งในสถาบันจะกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร นอกสถาบันจะกู้ยืมจากญาติพี่น้อง และพบว่าเกษตรกรที่กู้ยืมเงิน ไม่เกินร้อยละ 10 จะกู้ยืมเงินเฉพาะนอกสถาบันการเงิน ซึ่งส่วนใหญ่จะกู้ยืมจากญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน ในด้านจำนวนเงินที่เกษตรกรมีการกู้ยืมนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่กู้ยืมเงิน 25,000 บาท และน้อยกว่า ร้อยละ 42.7 รองลงมาคือ กู้ยืมในช่วง 25,001-35,000 บาท ร้อยละ 32.7 กู้ยืมมากกว่า 45,000 บาท ร้อยละ 14.5 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 10.0 กู้ยืมในช่วง 35,001-45,000 บาท จำนวนเงินที่กู้ยืมต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 200,000 บาท จำนวนเงินที่กู้ยืมเฉลี่ย 33,236.36 บาท และในส่วนของกำหนดการใช้คืนเงินกู้ นั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีกำหนดการใช้คืนเงินกู้ในช่วงระยะสั้น ร้อยละ 80.9 ส่วนกำหนดการใช้คืนระยะปานกลาง และระยะยาวมีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 8.2 ส่วนที่เหลือร้อยละ 2.7 ไม่มีกำหนดเวลาในการคืนเงินกู้ ในด้านวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่กู้ยืมเงินมาเพื่อใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ (เพื่อใช้ซื้อเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยาป้องกันและปราบศัตรูพืช น้ำมัน และค่าจ้างแรงงาน เป็นต้น) ร้อยละ 51.9 รองลงมาคือ กู้มาเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน ร้อยละ 35.9 ใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลาน ร้อยละ 11.2 ส่วนที่เหลือร้อยละ 1.0 กู้มาเพื่อใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ดังตาราง 12

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะกู้เงินในสถาบันการเงินมากกว่านอกสถาบันการเงิน ทั้งนี้เพราะว่าดอกเบี้ยเงินกู้ในสถาบันต่ำกว่าดอกเบี้ยเงินกู้นอกสถาบัน ถึงแม้ว่าระยะเวลาใช้คืนเงินกู้จะเป็นช่วงระยะสั้นก็ตาม และจะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์หลักของเกษตรกรในการกู้เงินคือ เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเป็นสำคัญ สำหรับหลักประกันเงินกู้ นั้น พบว่าเกษตรกรที่กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ส่วนใหญ่จะรวมกลุ่มและใช้กลุ่มค้ำประกัน มีระยะเวลาใช้คืนสั้น ๆ คืออยู่ในช่วงระยะเวลาในการผลิตหนึ่ง ๆ เท่านั้น ประมาณ 6-12 เดือน มีเพียงส่วนน้อยที่ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน ทั้งนี้เพราะว่าเกษตรกรส่วน

าใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง หรือมีเพียงส่วนน้อย ในส่วนของเกษตรกรที่มีการกู้ยืมเงินจาก
เจ้าของที่ดิน และพ่อค่านายทุนนั้น การกู้เงินส่วนใหญ่ไม่ได้จ่ายเป็นเงิน แต่จะจ่ายเป็นวัสดุ
อุปกรณ์การเกษตร เช่น ปุ๋ย ยาป้องกันและปราบศัตรูพืช เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น เมื่อเกษตรกร
เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วจะต้องนำมาขายให้แก่พวกพ่อค่านายทุน เจ้าของที่ดินที่ตนเองกู้ เพื่อหัก
ลบหนี้สิน และราคาผลผลิตจะถูกกำหนดโดยพ่อค่านายทุนและเจ้าของที่ดิน

ตาราง 12 การกู้ยืมเงินของเกษตรกร

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>การกู้ยืมเงิน</u>		
กู้	110	72.4
ไม่กู้	42	27.6
<u>แหล่งที่กู้ยืมเงิน (n=110)</u>		
ในสถาบันการเงิน	74	67.3
นอกสถาบันการเงิน	10	9.1
ทั้งในและนอกสถาบันการเงิน	26	23.6
<u>จำนวนเงินที่กู้ยืม (n=110)</u>		
25,000 บาท และน้อยกว่า	47	42.7
25,001 - 35,000 บาท	36	32.7
35,001 - 45,000 บาท	11	10.0
มากกว่า 45,000 บาท	16	14.5
พิสัย = 5,000-200,000 บาท $\bar{X} = 33,236.36$ บาท S.D = $\pm 30,776.77$		

ตาราง 12 (ต่อ)

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>กำหนดการใช้คืนเงินกู้ (n=110)</u>		
ระยะสั้น (ไม่เกิน 1 ปี)	89	80.9
ระยะปานกลาง (1-3 ปี)	9	8.2
ระยะยาว (3 ปี ขึ้นไป)	9	8.2
ไม่มีกำหนดเวลา	3	2.7
<u>วัตถุประสงค์ในการกู้เงิน* (n=110)</u>		
การประกอบอาชีพ	107	51.9
ใช้จ่ายในครัวเรือน	74	35.9
การศึกษาของบุตร	23	11.2
ที่อยู่อาศัย	2	1.0

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1.13 การเป็นสมาชิกกลุ่มและความต้องการความช่วยเหลือ

รายละเอียดของการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และ/หรือสถาบันเกษตรกรต่าง ๆ ของเกษตรกร ปรากฏในตาราง 13

1.13.1 กลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิก ร้อยละ 77.6 ส่วนที่เหลือร้อยละ 22.4 ไม่ได้เป็นสมาชิก

1.13.2 กลุ่มเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิก ร้อยละ 95.4 มีเพียงร้อยละ 4.6 ที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

1.13.3 สหกรณ์การเกษตร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิก ร้อยละ 96.1 มีเพียงร้อยละ 3.9 ที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร

1.13.4 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิก ร้อยละ 96.7 มีเพียงร้อยละ 3.3 ที่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1.13.5 ความต้องการความช่วยเหลือจากกลุ่มเกษตรกร และ/หรือสถาบันเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการได้รับความช่วยเหลือในด้านสินเชื่อ ร้อยละ 47.3 รองลงมาคือ ต้องการได้รับความช่วยเหลือในด้านการตลาด ร้อยละ 22.4 มีเพียงร้อยละ 11.2 ต้องการได้รับการช่วยเหลือในด้านการผลิต และพบว่ามีเกษตรกรไม่ต้องการความช่วยเหลือใด ๆ จากกลุ่มเกษตรกร และ/หรือสถาบันเกษตรกร ร้อยละ 19.1

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการกู้ยืมเงินเป็นสำคัญ ในส่วนของการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนั้น มีเพียงจำนวนน้อยที่เป็นสมาชิก ทั้งนี้เพราะว่าการดำเนินกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวขาดความต่อเนื่องและขาดผู้นำที่จะประสานงาน อีกทั้งปัญหาหนี้สินที่สมาชิกบางกลุ่มพยายามหลีกเลี่ยงชำระหนี้ซึ่งยังผลให้การดำเนินการของกลุ่มต้องหยุดชะงัก นอกจากนี้อิทธิพลของภาคอุตสาหกรรมได้เข้ามามีบทบาทอย่างมาก ทำให้เกษตรกรวัยหนุ่มสาว ไปรับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งมีรายได้แน่นอนกว่าภาคเกษตรกรรม จึงทำให้เกษตรกรลาออกจากการเป็นสมาชิก หรือไม่สนใจในการเป็นสมาชิกกลุ่ม อย่างไรก็ตามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนใหญ่ต้องการกู้ยืมเงินเพื่อการประกอบอาชีพ รองลงมาคือ ซื้อวัสดุอุปกรณ์ในราคาต่ำ และค้างชำระได้ ได้รับการชักชวนจากเพื่อนเกษตรกร ต้องการพัฒนาหมู่บ้าน และต้องการใช้บริการเงินฝากออม

ตาราง 13 การเป็นสมาชิกกลุ่มและความต้องการความช่วยเหลือ

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>กลุ่มลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร</u>		
เป็นสมาชิก	118	77.6
ไม่เป็นสมาชิก	34	22.4
<u>กลุ่มเกษตรกร</u>		
เป็นสมาชิก	7	4.6
ไม่เป็นสมาชิก	145	95.4
<u>สหกรณ์การเกษตร</u>		
เป็นสมาชิก	6	3.9
ไม่เป็นสมาชิก	146	96.1
<u>กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร</u>		
เป็นสมาชิก	5	3.3
ไม่เป็นสมาชิก	147	96.7
<u>ความต้องการความช่วยเหลือ</u>		
สินเชื่อ	72	47.3
การตลาด	34	22.4
การผลิต	17	11.2
ไม่ต้องการ	29	19.1

1.14 การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร

การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตไปขายในท้องถิ่น ร้อยละ 53.3 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 46.7 นำผลผลิตไปขายนอกท้องถิ่น และในด้านของบุคคล และแหล่งรับซื้อผลผลิตการเกษตรนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะนำผลผลิตไปขายที่โรงสีภายในท้องถิ่น ร้อยละ 31.1 รองลงมาคือ คนกลางมารับซื้อที่บ้าน/ไร่นา ร้อยละ 25.5 ขายในตลาดต่างอำเภอในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ร้อยละ 24.3 ขายในตลาดอำเภอภาชี ร้อยละ 14.0 ขายที่ตลาดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ร้อยละ 3.0 ขายในตลาดจังหวัดสระบุรี ร้อยละ 1.7 ส่วนที่เหลือร้อยละ 0.4 ขายให้กับสหกรณ์การเกษตร นอกจากนี้ พบว่า ไม่มีเกษตรกรรายใดที่ขายผลผลิตให้กับกลุ่มเกษตรกร ดังตาราง 14

เหตุผลที่เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เลือกขายผลผลิตในท้องถิ่นนั้นคือ ความสะดวก และไม่ต้องเสียค่าขนส่ง รองลงมาคือ มีพ่อค้าเข้ามาซื้อบ่อย ไม่มีเวลาในการรอขายผลผลิตนอกท้องถิ่น มีเงื่อนไขในการเช่าที่ดินกับเจ้าของที่ดินซึ่งประกอบอาชีพรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร และผลผลิตมีจำนวนไม่มากพอที่จะนำไปขาย ตามลำดับ

เหตุผลที่เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกขายผลผลิตนอกท้องถิ่นนั้นคือ ราคาที่ได้รับดีกว่าราคาในท้องถิ่น รองลงมาคือ มีพ่อค้าเข้าไปรับซื้อบ่อยและให้ราคาต่ำ และได้รับการชักชวนจากเพื่อนเกษตรกรให้รวมกลุ่มนำไปขาย ตามลำดับ

ในส่วนของข้าวเปลือกซึ่งเป็นผลผลิตหลักนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ที่นำผลผลิตไปขายนอกท้องถิ่นนั้น จะนำไปขายในอำเภอนครหลวง อำเภอท่าเรือ ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับอำเภอภาชี ทั้งนี้เพราะมีโรงสีเป็นจำนวนมาก และราคาที่ได้รับมีราคาสูงกว่าโรงสีในอำเภอภาชี ลักษณะของข้าวเปลือกที่นำไปขายเป็นข้าวเปลือกสดซึ่งไม่ต้องตากหรืออบแห้ง ส่วนเห็นจะมี การนำไปขายในตลาดอำเภอภาชี หรือในตัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดสระบุรี

ตาราง 14 การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>แหล่งจำหน่ายผลผลิต</u>		
ขายในท้องถิ่น	81	53.3
ขายนอกท้องถิ่น	71	46.7
<u>บุคคล และแหล่งรับซื้อผลผลิตการเกษตร* (n=235)</u>		
คนกลางมารับซื้อที่บ้าน/ไร่นา	60	25.5
โรงสีในท้องถิ่น	73	31.1
ตลาดต่างอำเภอในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	57	24.3
ตลาดในอำเภอภาชี	33	14.0
ตลาดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	7	3.0
ตลาดในจังหวัดสระบุรี	4	1.7
สหกรณ์การเกษตร	1	0.4

* ตอบได้มากกว่า 1 ชื่อ

1.15 การต่อรอง และความพึงพอใจในราคาผลผลิตทางการเกษตร

การต่อรองราคาผลผลิตทางการเกษตรนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 82.2 ไม่สามารถต่อรองราคาได้ มีเพียงส่วนน้อยคือ ร้อยละ 17.8 สามารถต่อรองราคาได้ และความพึงพอใจในราคาผลผลิตทางการเกษตรนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 78.9 มีความพึงพอใจในราคาผลผลิต ส่วนที่เหลือร้อยละ 21.1 ไม่มีความพึงพอใจในราคาผลผลิตที่ขายได้ ดังตาราง 15

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่สามารถต่อรองราคาผลผลิตทางการเกษตรได้ ทั้งนี้เพราะว่าพ่อค้าคนกลางได้กำหนดราคาผลผลิตไว้แล้ว แต่เกษตรกรที่ขายผลผลิตที่บ้าน/ไร่

นาของตนเองสามารถต่อรองราคาได้บ้าง อย่างไรก็ตามก็ดีราคาผลผลิตทางการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา นั้น เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจเนื่องจากราคาที่ได้รับมีราคาสูงกว่าที่ผ่าน ๆ มา ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่ได้รับความเสียหายจากน้ำท่วม ทำให้ผลผลิตมีไม่มากราคาจึงได้สูงขึ้น ส่วนเกษตรกรที่ไม่มีความพึงพอใจในราคานี้ ได้ให้เหตุผลว่า ไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายในการผลิต อย่างไรก็ตามการต่อรองราคาผลผลิตของเกษตรกรคงจะเป็นเรื่องยากที่สามารถจะต่อรองได้ หากไม่มีการพัฒนาสินค้าเกษตรที่เกษตรกรผลิต การร่วมกลุ่มผู้ผลิต และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการตลาด

ตาราง 15 การต่อรองและความพึงพอใจในราคาผลผลิตทางการเกษตร

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>การต่อรองราคาผลผลิตทางการเกษตร</u>		
ต่อรองราคาไม่ได้	125	82.2
ต่อรองราคาได้	27	17.8
<u>ความพึงพอใจในราคาผลผลิตทางการเกษตร</u>		
พอใจ	120	78.9
ไม่พอใจ	32	21.1

1.16 การใช้และการเป็นเจ้าของเครื่องจักรกลการเกษตร

การใช้และการเป็นเจ้าของเครื่องจักรกลการเกษตรนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.6 ใช้รถอีแต่น และในส่วนของผู้ที่ใช้รถอีแต่นเป็นเจ้าของถึงร้อยละ 65.4 เครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืช เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ ร้อยละ 83.6 และในส่วนของผู้ที่ใช้เป็นเจ้าของ ร้อยละ 74.0 เครื่องสูบน้ำเกษตรกรทุกรายใช้และเป็นเจ้าของ ร้อยละ 93.4 รถไถเดินตาม เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ ร้อยละ 94.1 และในส่วนของผู้ที่ใช้เป็นเจ้าของร้อยละ 97.2

ส่วนรถแทรกเตอร์เกษตรกรที่ใช้เพียงร้อยละ 23.0 และผู้ที่ใช้รถแทรกเตอร์เป็นเจ้าของมีเพียงร้อยละ 2.9 เครื่องเกี่ยวนวด เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เครื่องเกี่ยวนวด ร้อยละ 52.0 และในจำนวนผู้ที่ใช้ไม่มีเกษตรกรรายใดที่เป็นเจ้าของเครื่องเกี่ยวนวด ดังตาราง 16

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรขนาดเล็กคือ รถอีแต๋น เครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืช เครื่องสูบน้ำ และรถไถเดินตาม ส่วนเครื่องจักรกลการเกษตรขนาดใหญ่คือ เครื่องเกี่ยวนวด และรถแทรกเตอร์ มีปริมาณการใช้ไม่มากนัก และในส่วนของเครื่องจักรกลการเกษตรที่ใช้แต่ไม่ได้เป็นเจ้าของนั้น เช่น เครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืช และเครื่องสูบน้ำ เกษตรกรจะหยิบยืมไปใช้เป็นครั้งคราว ส่วนรถแทรกเตอร์ที่ใช้ในการเตรียมดิน เกษตรกรส่วนใหญ่จ้าง โดยอัตราค่าจ้างอยู่ในช่วง 300-400 บาท/ไร่ นอกจากนี้ยังมีการจ้างรถไถนาเดินตามในการเตรียมดินด้วย ซึ่งค่าจ้างจะถูกกว่ารถแทรกเตอร์ โดยคิดค่าเช่าในอัตราไร่ละ 200 บาท ส่วนเครื่องเกี่ยวนวดมีการจ้างเช่นเดียวกัน อัตราค่าจ้างอยู่ในช่วง 400-600 บาท/ไร่ และในส่วนของค่าจ้างรถอีแต๋นในการขนส่งผลผลิตอัตราค่าจ้างไม่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะทาง

ตาราง 16 การใช้และการเป็นเจ้าของเครื่องจักรกลการเกษตร

ประเภทของข้อมูล	(N=152)			
	สภาพการใช้		สภาพการเป็นเจ้าของ	
	ใช้	ไม่ใช้	เป็น	ไม่เป็น
รถอีแต่น	127 (83.6)	25 (16.4)	83 (65.4)	44 (34.6)*
เครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืช	127 (83.6)	25 (16.4)	94 (74.0)	33 (26.0)
เครื่องสูบน้ำ	152 (100.0)	- -	142 (93.4)	10 (6.6)
รถไถเดินตาม	143 (94.1)	9 (5.9)	139 (97.2)	4 (2.8)
รถแทรกเตอร์	35 (23.0)	117 (77.0)	1 (2.9)	34 (97.1)
เครื่องเกี่ยวหวด	79 (52.0)	73 (48.0)	- -	79 (100.0)

* ตัวเลขในวงเล็บคือ ค่าร้อยละ

1.17 สถานภาพความเป็นผู้นำของเกษตรกร

สถานภาพความเป็นผู้นำของเกษตรกรนั้น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นเกษตรกรผู้นำ ร้อยละ 85.5 ส่วนที่เหลือร้อยละ 14.5 เป็นเกษตรกรผู้นำ ดังตาราง 17

สำหรับเกษตรกรผู้นำนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรผู้นำที่ได้รับการคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร รองลงมาคือ เกษตรกรที่เป็นกรรมการสภาตำบล และคณะกรรมการในหมู่บ้าน หรือผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน

ตาราง 17 สถานภาพความเป็นผู้นำของเกษตรกร

(N=152)		
สถานภาพความเป็นผู้นำของเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
เป็นเกษตรกรผู้นำ	22	14.5
ไม่เป็นเกษตรกรผู้นำ	130	85.5

1.18 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของทางราชการ-เอกชน

ลักษณะของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของทางราชการ-เอกชน มีรายละเอียดดังปรากฏในตาราง 18

1.18.1 ได้ร่วมวางแผนประกอบอาชีพทางการเกษตรในท้องถิ่น เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 54.6 มีเพียงร้อยละ 4.6 ที่มีส่วนร่วมมาก

1.18.2 ได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางราชการ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 64.5 มีเพียงร้อยละ 5.2 ที่มีส่วนร่วมมาก

1.18.3 มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม/ สถาบันเกษตรกรในท้องถิ่น เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 59.2 มีเพียงร้อยละ 3.9 ที่มีส่วนร่วมมาก

1.18.4 ช่วยถ่ายทอดข่าวสารไปสู่เกษตรกรในท้องถิ่น เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 52.0 มีเพียงร้อยละ 7.2 ที่มีส่วนร่วมมาก

1.18.5 ให้คำปรึกษาแนะนำเกษตรกรในเรื่องระบบตลาดเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 58.6 มีเพียงร้อยละ 3.3 ที่มีส่วนร่วมมาก

1.18.6 ได้รับหรือนำเอาสิ่งใหม่ ๆ ทางการเกษตรมาทดลองปฏิบัติเสมอ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 52.6 มีเพียงร้อยละ 7.3 ที่มีส่วนร่วมมาก

สรุปโดยภาพรวมของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของทางราชการ-เอกชน จาก การหาค่าเฉลี่ยแล้วนำมาจัดอันดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดข่าวสาร ไปสู่เกษตรกรในท้องถิ่น การรับ หรือ นำเอาสิ่งใหม่ ๆ ทางการเกษตรมาทดลองปฏิบัติ

การมีส่วนร่วมในการวางแผนประกอบอาชีพทางการเกษตรในท้องถิ่น ให้คำปรึกษาแนะนำ เกษตรกรในเรื่องระบบตลาดเกษตร การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม/สถาบันเกษตรกรในท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของราชการ ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ใดๆก็ดีการมีส่วนร่วม ในภาพรวมทั้ง 6 ข้อ ถือว่าค่อนข้างจะไม่มีส่วนร่วม ทั้งนี้เป็นเพราะว่าขาดความร่วมมือจาก เกษตรกร เกษตรกรเองอาจจะไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น ๆ หรือผลประโยชน์ ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรมไม่สามารถเอื้ออำนวยต่อการเพิ่มรายได้ ขาดการประชาสัมพันธ์ จำเป็นที่หน่วยงานของรัฐซึ่งเกี่ยวข้องกับเกษตรกร ควรสร้างจิตสำนึกให้เกษตรกรตระหนักถึง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพ การรวมกลุ่ม และพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง เป็นเบื้องต้น

ตาราง 18 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของทางราชการ-เอกชน

ประเภทของกิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม				$\bar{X}$	อันดับ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย		
วางแผนประกอบอาชีพทางการ เกษตรในท้องถิ่น	7 (4.6)	30 (19.7)	32 (21.1)	83 (54.6)*	0.74	3
ร่วมกิจกรรมของราชการ	8 (5.2)	12 (7.9)	34 (22.4)	98 (64.5)	0.54	6
มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม	6 (3.9)	22 (14.5)	34 (22.4)	90 (59.2)	0.63	5
ถ่ายทอดข่าวสารไปสู่เกษตรกร	11 (7.2)	33 (21.7)	29 (19.1)	79 (52.0)	0.84	1
ให้คำปรึกษาแนะนำเกษตรกร ในเรื่องระบบตลาดเกษตร	5 (3.3)	28 (18.4)	30 (19.7)	89 (58.6)	0.66	4
ได้รับหรือนำเอาสิ่งใหม่ ๆ ทาง การเกษตรมาทดลองปฏิบัติเสมอ	11 (7.3)	26 (17.1)	35 (23.0)	80 (52.6)	0.79	2

* ตัวเลขในวงเล็บคือ ค่าร้อยละ

ค่าเฉลี่ยรวม = 0.70   S.D = $\pm$ 0.741

2. ข้อมูลด้านกายภาพ

2.1 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

ความเพียงพอของแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรเพียงพอ ร้อยละ 73.0 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 27.0 มีแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ ในส่วนของแหล่งน้ำที่ใช้เพื่อการเกษตรนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยแหล่งน้ำทั้งจากธรรมชาติและแหล่งน้ำสร้างขึ้น ร้อยละ 90.8 ซึ่งแหล่งน้ำธรรมชาติที่ใช้เพื่อการเกษตรส่วนใหญ่คือน้ำฝน ส่วนสระน้ำในไร่นา และคลอง มีใช้ไม่มากนัก ด้านแหล่งน้ำสร้างขึ้นนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้น้ำจากคลองชลประทาน สำหรับเกษตรกรที่ใช้แหล่งน้ำสร้างขึ้นเพียงอย่างเดียวมีเพียง ร้อยละ 5.9 ซึ่งแหล่งน้ำที่ใช้โดยส่วนใหญ่คือ บ่อบาดาล และอ่างเก็บน้ำ นอกจากนี้ พบว่าเกษตรกรที่ใช้แหล่งน้ำจากธรรมชาติเพียงอย่างเดียว ร้อยละ 3.3 โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้น้ำฝน ด้านพื้นที่ของเกษตรกรที่ใช้น้ำจากคลองชลประทานนั้น พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 56.5 ได้รับความทั่วถึงทั้งหมด รองลงมาคือ ได้รับความมากกว่า 2/4 ของพื้นที่ ร้อยละ 28.6 ได้รับความ 1/4-2/4 ของพื้นที่ ร้อยละ 10.2 มีเพียงร้อยละ 4.7 ได้รับความจากคลองชลประทานน้อยกว่า 1/4 ของพื้นที่ ดังตาราง 19

จะเห็นว่าแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรมีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตชลประทาน ส่วนของเกษตรกรที่ใช้น้ำจากบ่อบาดาลนั้นจะเป็นเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ และเกษตรกรที่เลี้ยงปลาจะใช้แหล่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำ นอกเหนือจากการใช้น้ำจากคลองชลประทาน

ตาราง 19 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>ความเพียงพอของแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร</u>		
เพียงพอ	111	73.0
ไม่เพียงพอ	41	27.0
<u>แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่ใช้</u>		
แหล่งน้ำธรรมชาติ	5	3.3
แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	9	5.9
มีทั้งแหล่งน้ำธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	138	90.8
<u>พื้นที่ที่ได้รับน้ำชลประทาน (n=147)</u>		
น้อยกว่า 1/4 ของพื้นที่	7	4.7
1/4 - 2/4 ของพื้นที่	15	10.2
มากกว่า 2/4 ของพื้นที่	42	28.6
ได้รับทั่วถึงทั้งหมดของพื้นที่	83	56.5

2.2 ระยะทาง และสภาพเส้นทางจากฟาร์มถึงตลาด

ระยะทางจากฟาร์มของเกษตรกรถึงตลาดในอำเภอภาชีนั้น พบว่าระยะทางจากฟาร์มของเกษตรกรถึงตลาดในอำเภอภาชีส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5-8 กิโลเมตร ร้อยละ 52.6 รองลงมาคือ น้อยกว่า 5 กิโลเมตร ร้อยละ 24.4 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 23.0 มีระยะทางจากฟาร์มถึงตลาดมากกว่า 8 กิโลเมตร ระยะทางจากฟาร์มถึงตลาดต่ำสุดคือ 1 กิโลเมตร สูงสุดคือ 20 กิโลเมตร ระยะทางจากฟาร์มถึงตลาดโดยเฉลี่ย 6.59 กิโลเมตร ในด้านสภาพของเส้นทางการคมนาคมจากฟาร์มถึงตลาดนั้น พบว่าเส้นทางส่วนใหญ่มีทั้งถนนลาดยางและถนนลูกรัง ร้อยละ 82.2 ซึ่งสภาพของถนนลาดยาง และถนนลูกรังที่ใช้ในการเดินทางนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่ามีสภาพพอใช้ นอกจากนี้ พบว่าร้อยละ 16.5 เป็นถนนลาดยางเพียงอย่างเดียว ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าสภาพของถนนลาดยางที่ใช้มีสภาพดี และ ร้อยละ 1.3 เป็นถนนลูกรังเพียงอย่างเดียว ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าสภาพของถนนลูกรังที่ใช้ไม่ดี ควรมีการปรับปรุง ดังตาราง 20

จะเห็นได้ว่าระยะทางจากฟาร์มของเกษตรกรถึงตลาดในอำเภอภาชีไม่ไกลมากนัก อีกทั้งสภาพของเส้นทางการคมนาคมไม่ได้เป็นอุปสรรคในการเดินทาง ไปซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต หรือการนำผลผลิตที่ได้ไปจำหน่าย

ตาราง 20 ระยะทาง และสภาพเส้นทางจากฟาร์มถึงตลาด

ประเภทของข้อมูล	จำนวน	(N=152)
		ร้อยละ
<u>ระยะทาง</u>		
น้อยกว่า 5 กิโลเมตร	37	24.4
5 - 8 กิโลเมตร	80	52.6
มากกว่า 8 กิโลเมตร	35	23.0
พิสัย = 1-20 กิโลเมตร, $\bar{X}$ = 6.59 กิโลเมตร S.D = $\pm$ 3.41		

ตาราง 20 (ต่อ)

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>สภาพเส้นทางคมนาคม</u>		
ถนนลาดยาง	25	16.5
ถนนลูกรัง	2	1.3
มีทั้งถนนลาดยางและถนนลูกรัง	125	82.2

3. การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร

3.1 การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคล

รายละเอียดของการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคลนั้น ปรากฏใน ตาราง 21

3.1.1 เพื่อนเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร จากแหล่งข่าวดังกล่าวปานกลาง ร้อยละ 48.0 ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารเลย ร้อยละ 16.4 มีเพียงส่วนน้อย ไม่เกินร้อยละ 9 ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวดังกล่าวมาก

3.1.2 เกษตรกรผู้นำ เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร จากแหล่งข่าวดังกล่าวน้อย ร้อยละ 32.9 และไม่เคยได้รับเลย ร้อยละ 29.0 มีเพียงส่วน น้อย ไม่เกินร้อยละ 11 ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวดังกล่าวมาก

3.1.3 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสาร ทางการเกษตรจากแหล่งข่าวดังกล่าวในระดับปานกลาง ร้อยละ 38.2 และไม่เคยได้รับ ข้อมูลข่าวสารเลย ร้อยละ 20.4 มีเพียงส่วนน้อยไม่เกินร้อยละ 14 ที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร จากแหล่งข่าวดังกล่าวมาก

3.1.4 เจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานอื่น ๆ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากแหล่งข่าวดังกล่าว ร้อยละ 60.5 มีเพียงส่วนน้อยไม่เกินร้อยละ 5 ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวดังกล่าวมาก

3.1.5 พนักงานบริษัท เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากแหล่งข่าวดังกล่าว ร้อยละ 95.4 มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 2 ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวดังกล่าวปานกลาง

สรุปโดยภาพรวมของการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคล จากการหาค่าเฉลี่ยแล้วนำมาจัดอันดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เพื่อนเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรผู้นำ เจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานอื่น และพนักงานบริษัท ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรได้รับส่วนใหญ่คือ เพื่อนเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และ เกษตรกรผู้นำ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากความใกล้ชิดสนิทสนมและมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในส่วนแหล่งข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานอื่นรวมทั้งพนักงานบริษัทนับได้ว่ามีอิทธิพลน้อย ทั้งนี้เนื่องมาจากจำนวนเจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานอื่นซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น เช่น เจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พัฒนาการ เป็นต้น มีจำนวนน้อย และไม่คอยได้ลงพื้นที่พบปะเกษตรกรมากนัก อย่างไรก็ตาม แม้เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ จะมีส่วนแบ่งเบาช่วยเหลือแนะนำความรู้ บริการข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรให้แก่เกษตรกรไปบ้างตามโอกาส แต่ก็ยังไม่สามารถจะช่วยเหลือให้เกษตรกรซึ่งมีจำนวนมาก ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรได้อย่างทั่วถึง

ตาราง 21 การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคล

แหล่งของข่าวสาร	ระดับการรับข่าวสาร				$\bar{X}$	อันดับ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย		
เพื่อนเกษตรกร	13 (8.6)	73 (48.0)	41 (27.0)	45 (16.4)*	1.49	1
เกษตรกรผู้นำ	16 (10.5)	42 (27.6)	50 (32.9)	44 (29.0)	1.20	3
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	20 (13.1)	58 (38.2)	43 (28.3)	31 (20.4)	1.44	2
เจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานอื่น	7 (4.6)	18 (11.9)	35 (23.0)	92 (60.5)	0.61	4
พนักงานบริษัทฯ	- -	3 (2.0)	4 (2.6)	145 (95.4)	0.07	5

* ตัวเลขในวงเล็บ คือค่าร้อยละ

ค่าเฉลี่ยรวม = 0.96   S.D = ± 0.545

3.2 การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชน

รายละเอียดของการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนนั้น ปรากฏในตาราง 22

3.2.1 หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากแหล่งข่าวดังกล่าว ร้อยละ 57.9 มีเพียงส่วนน้อย ไม่เกินร้อยละ 10 ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวดังกล่าวปานกลาง

3.2.2 วิทยุ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากแหล่งข่าวดังกล่าว ร้อยละ 40.1 มีเพียงส่วนน้อยไม่เกิน ร้อยละ 12 ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวดังกล่าวมาก

3.2.3 โทรทัศน์ เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากแหล่งข่าวดังกล่าวมาก ร้อยละ 56.6 มีเพียงส่วนน้อย ไม่เกินร้อยละ 8 ที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวดังกล่าว

3.2.4 หนังสือพิมพ์ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากแหล่งข่าวดังกล่าว ร้อยละ 47.4 มีเพียงส่วนน้อย ไม่เกินร้อยละ 10 ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวดังกล่าวมาก

3.2.5 วารสาร และเอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากแหล่งข่าวดังกล่าว ร้อยละ 75.7 มีเพียงส่วนน้อย ไม่เกินร้อยละ 3 ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวดังกล่าวมาก

สรุปโดยภาพรวมของการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชน จากการหาค่าเฉลี่ยแล้วนำมาจัดอันดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน และ วารสารและเอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรได้รับส่วนใหญ่นั้นคือ โทรทัศน์ ซึ่งนับได้ว่ามีอิทธิพลต่อการรับข้อมูลข่าวสารมากที่สุด ทั้งนี้เพราะปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่สามารถซื้อหาโทรทัศน์มาใช้ได้ อีกทั้งรูปแบบการนำเสนอทางโทรทัศน์สามารถเข้าใจได้ง่าย และเห็นเป็นรูปธรรมมากกว่าสื่อในด้านอื่น ๆ ทุกรายก็ดี วิทยุก็ยังคงเป็นแหล่งข่าวสารทางการเกษตรได้บ้างตามโอกาส และมีอิทธิพลมากกว่าหนังสือพิมพ์ หอกระจายข่าว และ วารสารและเอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ

ตาราง 22 การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชน

แหล่งของข่าวสาร	ระดับการรับข่าวสาร				$\bar{X}$	อันดับ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย		
หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน	20 (13.2)	15 (9.9)	29 (19.0)	88 (57.9)*	0.78	4
วิทยุ	18 (11.8)	22 (14.5)	51 (33.6)	61 (40.1)	0.98	2
โทรทัศน์	86 (56.6)	33 (21.7)	21 (13.8)	12 (7.9)	2.27	1
หนังสือพิมพ์	14 (9.2)	30 (19.7)	36 (23.7)	72 (47.4)	0.91	3
วารสาร และเอกสาร	4 (2.6)	15 (9.9)	18 (11.8)	115 (75.7)	0.40	5

* ตัวเลขในวงเล็บ คือค่าร้อยละ

ค่าเฉลี่ยรวม = 1.07   S.D = ± 0.645

3.3 การเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม

ในเรื่องการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมนั้น พบว่าเกษตรกรเคยเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม เพียงร้อยละ 27.6 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 72.4 ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ดังตาราง 23

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม ทั้งนี้เพราะว่าไม่มีใครแจ้งให้ทราบ ไม่มีเวลา อายุมาก และไม่มีความสนใจในการฝึกอบรม ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เกษตรกรที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมนั้น ได้ให้เหตุผลในการเข้ารับการฝึกอบรมคือ ต้องการ

เพิ่มพูนความรู้ ต้องการเปลี่ยนอาชีพ และได้รับการชักชวน ตามลำดับ นอกจากนี้เกษตรกรที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมนั้น ส่วนใหญ่เคยอบรม 1 ครั้ง มีเพียงส่วนน้อยที่เคยอบรมมากกว่า 1 ครั้ง และวิชาที่อบรมนั้นหลากหลายวิชา วิชาที่เกษตรกรเคยอบรมมากที่สุดคือ การทำนาแผนใหม่ รองลงมาคือ การทำไร่นาสวนผสม การเพาะเห็ด การจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การทำปุ๋ยหมัก นอกจากนี้ยังมีวิชาที่เกษตรกรเคยอบรมซึ่งมีจำนวนน้อยเช่น การเลี้ยงโคเนื้อ การเลี้ยงไก่ การทำสวนผลไม้ การขยายพันธุ์พืช การเลี้ยงปลา การเลี้ยงสุกร ยาฆ่าแมลงศัตรูพืช สหกรณ์การเกษตร การจัดการดินเพื่อการเกษตร และอาชีพเสริมหลังฤดูการทำนา และในส่วนของหน่วยงานที่จัดฝึกอบรมนั้น สำนักงานเกษตรอำเภอภาชี นับว่ามีบทบาทมากที่สุด ส่วนวิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีบทบาทรองลงมาตามลำดับ และเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมนั้น ส่วนใหญ่สามารถนำความรู้ทักษะที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับปานกลาง

ตาราง 23 การเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม

(N=152)		
การเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม	จำนวน	ร้อยละ
เคย	42	27.6
ไม่เคย	110	72.4

3.4 การเดินทางไปในต่างถิ่น

รายละเอียดในเรื่องการเดินทางไปในต่างถิ่นนั้น ปรากฏในตาราง 24

3.4.1 การเดินทางไปหมู่บ้านอื่นในเขตตำบลเดียวกัน เกษตรกรส่วนใหญ่ได้

เดินทางไปแหล่งดังกล่าวบ่อยครั้ง ร้อยละ 33.6 มีเพียงส่วนน้อย ไม่เกินร้อยละ 8 ไม่เคยเดินทางเลย

3.4.2 การเดินทางไปหมู่บ้านอื่นนอกเขตตำบล เกษตรกรส่วนใหญ่ได้เดินทางไปแหล่งดังกล่าวปานกลาง และน้อยเท่ากัน ร้อยละ 30.3 มีเพียงส่วนน้อย ไม่เกินร้อยละ 18 ที่ไม่เคยเดินทางเลย

3.4.3 การเดินทางไปอำเภอภาชี เกษตรกรส่วนใหญ่ได้เดินทางไปแหล่งดังกล่าวบ่อยครั้ง ร้อยละ 36.2 มีเพียงส่วนน้อย ไม่เกินร้อยละ 19 ที่ไม่เคยเดินทางเลย

3.4.4 การเดินทางไปจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเดินทางไปแหล่งดังกล่าว ร้อยละ 41.4 มีเพียงส่วนน้อย ไม่เกินร้อยละ 7 ที่มีการเดินทางไปแหล่งดังกล่าวบ่อยครั้ง

3.4.5 การเดินทางไปต่างจังหวัด เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเดินทางไปแหล่งดังกล่าว ร้อยละ 73.7 มีเพียงส่วนน้อย ไม่เกินร้อยละ 4 ที่มีการเดินทางไปแหล่งดังกล่าวบ่อยครั้ง

สรุปโดยภาพรวมของการเดินทางไปในต่างถิ่น จากการหาค่าเฉลี่ยแล้วนำมาจัดอันดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเดินทางไปหมู่บ้านอื่นที่อยู่ในตำบลเดียวกัน การเดินทางไปอำเภอภาชี การเดินทางไปหมู่บ้านอื่นที่อยู่นอกเขตตำบล การเดินทางไปจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และการเดินทางไปต่างจังหวัด ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าการเดินทางของเกษตรกรค่อนข้างน้อย ทั้งนี้อาจจะเป็นเนื่องมาจาก จำนวนแรงงานทางการเกษตรของครัวเรือนมีไม่มากในการดำเนินกิจกรรม ทำให้ไม่มีเวลาว่างมากพอที่จะเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การเดินทางไปในนอกเขตตำบลของเกษตรกรนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการเดินทางไปมาหาสู่ในกลุ่มญาติพี่น้อง เมื่อมีการจัดงาน งานทำบุญประเพณีต่าง ๆ และเดินทางไปซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต หรือนำผลผลิตไปจำหน่าย เป็นต้น

ตาราง 24 การเดินทางไปในต่างถิ่น

สถานที่ที่ท่านไป	ระดับการเดินทางไปนอกถิ่นฐาน				$\bar{X}$	อันดับ
	บ่อยครั้ง	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย		
หมู่บ้านอื่นในตำบลเดียวกัน	51 (33.6)	44 (28.9)	46 (30.3)	11 (7.2)*	1.89	1
หมู่บ้านอื่นนอกเขตตำบล	34 (22.4)	46 (30.3)	46 (30.3)	26 (17.1)	1.58	3
อำเภอภาชี	55 (36.2)	31 (20.4)	38 (25.0)	28 (18.4)	1.74	2
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	10 (6.6)	20 (13.2)	59 (38.8)	63 (41.4)	0.85	4
ต่างจังหวัด	5 (3.3)	6 (3.9)	29 (19.1)	112 (73.7)	0.37	5

* ตัวเลขในวงเล็บ คือค่าร้อยละ

ค่าเฉลี่ยรวม = 1.29   S.D = ± 0.706

4. ทักษะคิดของเกษตรกรที่มีต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม

รายละเอียดในเรื่องของทักษะคิดของเกษตรกรที่มีต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม เป็นการศึกษาถึงความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำดัชนีสำหรับการวัดทัศนคติ จำนวน 13 ข้อ ผลการวิจัยปรากฏใน ตาราง 25

4.1 การฝึกอบรมเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อข้อความนี้ถึง ร้อยละ 81.5 มีเพียงส่วนน้อยคือ ไม่เกินร้อยละ 1 ที่ไม่เห็นด้วย

4.2 การฝึกอบรมสามารถนำไปแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพได้ เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อข้อความนี้ถึง ร้อยละ 86.2 มีเพียงส่วนน้อยคือ ไม่เกินร้อยละ 2 ที่ไม่เห็นด้วย

4.3 การฝึกอบรมสามารถนำความเจริญมาสู่ท้องถิ่นได้ เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อข้อความนี้ถึง ร้อยละ 86.8 มีเพียงส่วนน้อยคือ ไม่เกินร้อยละ 2 ที่ไม่เห็นด้วย

4.4 การฝึกอบรมไม่อาจช่วยให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ดีขึ้น เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยต่อข้อความนี้ถึง ร้อยละ 77.7 มีเพียงส่วนน้อยคือ ไม่เกินร้อยละ 8 ที่เห็นด้วย

4.5 การฝึกอบรมช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพ เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อข้อความนี้ถึง ร้อยละ 70.4 มีเพียงส่วนน้อยคือ ไม่เกินร้อยละ 2 ที่ไม่เห็นด้วย

4.6 การฝึกอบรมช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อข้อความนี้ถึง ร้อยละ 68.4 มีเพียงส่วนน้อยคือ ไม่เกินร้อยละ 3 ที่ไม่เห็นด้วย

4.7 การฝึกอบรมจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในท้องถิ่น เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยต่อข้อความนี้ถึง ร้อยละ 74.3 มีเพียงส่วนน้อยคือ ไม่เกินร้อยละ 10 ที่เห็นด้วย

4.8 การฝึกอบรมเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่ายทำให้เสียเวลาท่ามาหากิน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยต่อข้อความนี้ถึง ร้อยละ 83.5 มีเพียงส่วนน้อยคือ ไม่เกินร้อยละ 6 ที่เห็นด้วย

4.9 การฝึกอบรมเหมาะสำหรับคนที่มีการศึกษาเท่านั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยต่อข้อความนี้ถึง ร้อยละ 79.6 มีเพียงส่วนน้อยคือ ไม่เกินร้อยละ 6 ที่เห็นด้วย

4.10 การฝึกอบรมช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ที่มีต่ออาชีพเกษตรกรให้ดีขึ้น เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อข้อความนี้ถึง ร้อยละ 61.2 มีเพียงส่วนน้อยคือ ไม่เกินร้อยละ 2 ที่ไม่เห็นด้วย

4.11 การฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมายช่วยให้เกษตรกรกินดีอยู่ดี เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อข้อความนี้ถึง ร้อยละ 80.2 มีเพียงส่วนน้อยคือ ไม่เกินร้อยละ 1 ที่ไม่เห็นด้วย

4.12 การร่วมมือกับโครงการฝึกอบรมเป็นการช่วยพัฒนาประเทศ เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อข้อความนี้ถึง ร้อยละ 82.2 และไม่มีเกษตรกรรายใดที่ไม่เห็นด้วย

4.13 การฝึกอบรมช่วยลดจำนวนคนออกไปหางานทำนอกหมู่บ้านได้ เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อข้อความนี้ถึง ร้อยละ 72.4 มีเพียงส่วนน้อยคือ ไม่เกินร้อยละ 4 ที่ไม่เห็นด้วย

สรุปโดยภาพรวม หัตถ์คดีของ เกษตรกรที่มีต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมจาก การหาค่าเฉลี่ยแล้วนำมาจัดอันดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การฝึกอบรมสามารถนำไปแก้ไข ปัญหาในการประกอบอาชีพได้ การฝึกอบรมสามารถนำความเจริญมาสู่ท้องถิ่นได้ การร่วมมือ กับโครงการฝึกอบรมเป็นการช่วยพัฒนาประเทศ การฝึกอบรมเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ การฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมายช่วยให้เกษตรกรกินดีอยู่ดี การฝึกอบรมเป็นเรื่อง ที่น่าเบื่อหน่ายทำให้เสียเวลาทำมาหากิน การฝึกอบรมเหมาะสำหรับคนมีการศึกษาเท่านั้น การฝึกอบรมไม่อาจช่วยให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ดีขึ้น การฝึกอบรมช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึก อบรมมีความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น การฝึกอบรมช่วยลดจำนวนคนออกไป ทำงานทำนอกรูปร่างได้ การฝึกอบรมช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ การฝึกอบรมจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในท้องถิ่น และการฝึกอบรมช่วยเปลี่ยนแปลง หัตถ์คดีของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่ออาชีพเกษตรให้ดีขึ้น ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีหัตถ์คดีที่เห็นด้วยต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม

ตาราง 25 ระดับทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกร

ทัศนคติที่มีต่อโครงการ ฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกร	ระดับทัศนคติ			$\bar{X}$	อันดับ
	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย		
	(N=152)				
1. การฝึกอบรมเป็นสิ่งจำเป็นใน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	124 (81.5)	27 (17.8)	1 (0.7)**	1.81	4
2. การฝึกอบรมสามารถนำไปแก้ ไขปัญหาในการประกอบอาชีพได้	131 (86.2)	19 (12.5)	2 (1.3)	1.85	1
3. การฝึกอบรมสามารถนำความ เจริญมาสู่ท้องถิ่นได้	132 (86.8)	17 (11.2)	3 (2.0)	1.85	1
4.* การฝึกอบรมไม่อาจช่วยให้ เกษตรกรมีความเป็นอยู่ดีขึ้น	11 (7.2)	24 (15.8)	117 (77.0)	1.70	8
5. การฝึกอบรมช่วยให้ผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมมีความกระตือรือร้นใน การประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น	107 (70.4)	43 (28.3)	2 (1.3)	1.69	9
6. การฝึกอบรมช่วยให้ผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมมีโอกาสแลกเปลี่ยน ความรู้ประสบการณ์	104 (68.4)	44 (29.0)	4 (2.6)	1.66	11
7.* การฝึกอบรมจะก่อให้เกิดความ ขัดแย้งในท้องถิ่น	14 (9.2)	25 (16.5)	113 (74.3)	1.65	12
8.* การฝึกอบรมเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ หน่ายทำให้เสียเวลาหากหากิน	9 (6.0)	16 (10.5)	127 (83.5)	1.78	6
9.* การฝึกอบรมเหมาะสำหรับคน ที่มีการศึกษาเท่านั้น	9 (5.9)	22 (14.5)	121 (79.6)	1.74	7

ตาราง 25 (ต่อ)

ทัศนคติที่มีต่อโครงการ ฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม	ระดับทัศนคติ			$\bar{X}$	อันดับ
	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย		
10. การฝึกอบรมช่วยเปลี่ยนแปลง ทัศนคติของผู้เข้ารับการฝึก อบรมที่มีต่ออาชีพเกษตรให้ดีขึ้น	93 (61.2)	57 (37.5)	2 (1.3)	1.60	13
11. การฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมายช่วย ให้เกษตรกรกันดีอยู่ดี	122 (80.2)	29 (19.1)	1 (0.7)	1.80	5
12. การร่วมมือกับโครงการฝึกอบรม เป็นการช่วยพัฒนาประเทศ	125 (82.2)	27 (17.8)	-	1.82	3
13. การฝึกอบรมช่วยลดจำนวนคน ออกไปหางานทำนอกหมู่บ้านได้	110 (72.4)	37 (24.3)	5 (3.3)	1.69	9

* ค่าถามปฏิเสธ

** ตัวเลขในวงเล็บ คือค่าร้อยละ

ค่าเฉลี่ยรวม = 1.74   S.D = ± 0.234

5. ความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ

5.1 ความต้องการเข้ารับการศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ

ผลการศึกษาความต้องการเข้ารับการศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ในด้านการเพาะปลูก พบว่าเกษตรกรต้องการศึกษาด้านนี้ที่มีจำนวนใกล้เคียงกัน กล่าวคือต้องการฝึกอบรมถึง ร้อยละ 52.0 ไม่ต้องการ ร้อยละ 48.0 สำหรับด้านการเลี้ยงสัตว์นั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ต้องการฝึกอบรม ร้อยละ 80.9 มีเพียงส่วนน้อยคือ ร้อยละ 19.1 ที่ต้องการฝึกอบรม ในด้านการทำประมง พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ต้องการฝึกอบรม ร้อยละ 82.2 มีเพียงส่วนน้อยคือ ร้อยละ 17.8 ที่ต้องการฝึกอบรม ดังตาราง 26

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการเข้ารับการศึกษาเพิ่มขีดความสามารถด้านการเพาะปลูก เพราะเห็นว่าเป็นหนทางหนึ่งที่จะได้รับความรู้ทางการเกษตร ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาการผลิตของตนที่ประกอบอาชีพอยู่ อย่างไรก็ตามในด้านการศึกษาและการประมงเกษตรกรมีความต้องการน้อย ทั้งนี้เนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีความสนใจ และเห็นว่าการศึกษาและการประมงนั้นต้องใช้ทุนมาก ซึ่งเกษตรกรไม่มีเงินทุนเพียงพอในการประกอบกิจการนั้น ๆ นอกจากนี้เกษตรกรบางรายต้องการเลิกประกอบอาชีพการเกษตร ทั้งนี้เนื่องจากการประกอบอาชีพเกษตรกรที่ทำมานั้น ไม่ได้ทำให้ฐานะทางครอบครัวดีขึ้นมีแต่เพิ่มหนี้สิน

ตาราง 26 ความต้องการเข้ารับการศึกษาต่อปริญญาตรีเกษตรกรรม

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>การเพาะปลูก</u>		
ต้องการ	79	52.0
ไม่ต้องการ	73	48.0
<u>การเลี้ยงสัตว์</u>		
ต้องการ	29	19.1
ไม่ต้องการ	123	80.9
<u>การทำประมง</u>		
ต้องการ	27	17.8
ไม่ต้องการ	125	82.2

5.2 ความต้องการเข้ารับการศึกษาต่อปริญญาตรีเกษตรกรรม ด้านการเพาะปลูก

ในรายวิชาด้านการเพาะปลูกนั้น เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้ไม่เกิน 3 อันดับ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการเข้ารับการศึกษาต่อเป็นอันดับแรกคือ การทำไร่นาสวนผสม จำนวน 138 คน รองลงมาคือ การทำสวนมะม่วง จำนวน 81 คน การทำสวนผักเพื่อการค้า จำนวน 56 คน การเพาะเห็ด จำนวน 47 คน การทำสวนมะนาว จำนวน 21 คน การขยายพันธุ์ไม้ผล จำนวน 15 คน ส่วนความต้องการศึกษาต่อปริญญาตรี รายวิชาการปลูกไม้ดอกเพื่อการค้า และการกำจัดโรคแมลงศัตรูพืช มีความต้องการเท่ากันคือ จำนวน 11 คน ส่วนรายวิชาการทำสวนกระถาง เกษตรกรมีความต้องการน้อยที่สุด เพียง 7 คน ดังตาราง 27

ตาราง 27 ความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ในด้านการเพาะปลูก

(N=79)

รายวิชาที่ต้องการฝึกอบรม	ความต้องการ			จำนวน (คน)	แต้ม คะแนน	อันดับ
	อันดับ 1	อันดับ 2	อันดับ 3			
การทำไร่นาสวนผสม	41	6	3	50	138	1
การทำสวนมะม่วง	12	17	11	40	81	2
การทำสวนผักเพื่อการค้า	6	14	10	30	56	3
การเพาะเห็ด	12	3	5	20	47	4
การทำสวนมะนาว	2	6	3	11	21	5
การขยายพันธุ์ไม้ผล	2	4	1	7	15	6
การปลูกไม้ดอกเพื่อการค้า	2	2	1	5	11	7
การกำจัดโรคแมลงศัตรูพืช	1	3	2	6	11	7
การทำสวนกระท้อน	1	1	2	4	7	9

5.3 ความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ด้านการเลี้ยงสัตว์

ในรายวิชาด้านการเลี้ยงสัตว์นั้น เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้ไม่เกิน 3 อันดับ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรมเป็นอันดับแรกคือ การเลี้ยงไก่เนื้อ-ไก่ไข่ จำนวน 66 คะแนน รองลงมาคือ การเลี้ยงเป็ดจำนวน 25 คะแนน การเลี้ยงสุกรแม่พันธุ์ จำนวน 18 คะแนน การเลี้ยงโคเนื้อ จำนวน 9 คะแนน โรคและการสุขภาพสัตว์ จำนวน 7 คะแนน การเลี้ยงนกกระทา จำนวน 6 คะแนน ส่วนรายวิชาการเลี้ยงโคนม เกษตรกรมีความต้องการน้อยที่สุดเพียง 2 คะแนน ดังตาราง 28

ตาราง 28 ความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ในด้านการเลี้ยงสัตว์

(N=29)

รายวิชาที่ต้องการฝึกอบรม	ความต้องการ			จำนวน (คน)	แต้ม คะแนน	อันดับ
	อันดับ 1	อันดับ 2	อันดับ 3			
การเลี้ยงไก่เนื้อ-ไก่ไข่	19	4	1	24	66	1
การเลี้ยงเป็ด	4	6	1	11	25	2
การเลี้ยงสุกรแม่พันธุ์	4	1	1	6	15	3
การเลี้ยงโคเนื้อ	2	1	1	4	9	4
โรคและการสุขภาพสัตว์	0	3	1	4	7	5
การเลี้ยงนกกระทา	0	3	0	3	6	6
การเลี้ยงโคนม	0	1	0	1	2	7

5.4 ความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ด้านการประมง

ในรายวิชาด้านการประมงนั้น เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้ไม่เกิน 3 อันดับ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรมเป็นอันดับแรกคือ การการเลี้ยงปลาตุกอุย จำนวน 38 คะแนน รองลงมาคือ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จำนวน 23 คะแนน การเลี้ยงปลาตะเพียนขาว จำนวน 22 คะแนน การเลี้ยงกบจำนวน 21 คะแนน ในส่วนความต้องการฝึกอบรมรายวิชาการเลี้ยงปลาแรด และการเลี้ยงปลาดุกรัสเซีย (ปลีกุย) มีความต้องการเท่ากันคือ จำนวน 13 คะแนน ดังตาราง 29

ตาราง 29 ความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ในด้านประมง

รายวิชาที่ต้องการฝึกอบรม	ความต้องการ			จำนวน (คน)	แต่มี คะแนน	อันดับ
	(N=27)					
	อันดับ 1	อันดับ 2	อันดับ 3			
การเลี้ยงปลาตู้ก่อย	9	5	1	15	38	1
การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	6	1	3	10	23	2
การเลี้ยงปลาตะเพียนขาว	4	4	2	10	22	3
การเลี้ยงกบ	4	3	3	10	21	4
การเลี้ยงปลาแรด	3	2	0	5	13	5
การเลี้ยงปลาตุกรัสเซีย (บึกก่อย)	1	4	2	7	13	6

จะเห็นได้ว่าในด้านการเพาะปลูกเกษตรกรให้ความสนใจในรายวิชาการทำไร่นา ส่วนผสม การทำสวนมะม่วง การทำสวนผักเพื่อการค้า และการเพาะเห็ด ในอันดับต้น ๆ ทั้งนี้เพราะเกษตรกรเห็นว่าสามารถทำการผลิตในท้องถิ่นของตนเองได้ และมีตลาดรองรับ อีกทั้งราคาผลผลิตดังกล่าวก็ไม่ตกต่ำ ส่วนการเลี้ยงสัตว์นั้น การเลี้ยงไก่เนื้อไก่ไข่ และการเลี้ยงเป็ด เป็นรายวิชาที่เกษตรกรให้ความสนใจมากกว่ารายวิชาอื่น ๆ เนื่องจากปัจจุบันมีบริษัทที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ได้เข้าไปให้ความรู้ และให้เงินกู้ยืมในการลงทุน สำหรับด้านประมงนั้น การเลี้ยงปลาตู้ก่อย การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การเลี้ยงปลาตะเพียนขาว และการเลี้ยงกบ เป็นรายวิชาที่เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการ อย่างไรก็ตามก็ได้ออกเหนือจากรายวิชา ขีพินข้อที่ 5.2 , 5.3 และ 5.4 ก็ยังคงมีเกษตรกรที่ต้องการการฝึกอบรมในรายวิชาอื่น ๆ อีก เช่น การประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูการทํานา (การปลูกแตงโม การปลูกแคนตาลูป) การทํานาแผนใหม่ การเพาะซาก้าไม้ การแปรรูปและถนอมอาหาร และการจัดทําดอกไม้ ประดิษฐ์จากพืช ตามลำดับ

6. แนวทางในการจัดทำโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม

แนวทางในการจัดทำโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมนั้น เป็นการศึกษาถึงรูปแบบทิศทางของการจัดฝึกอบรม เพื่อให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรที่ต้องการจริง ซึ่งผลการวิจัย ดังตาราง 30

6.1 รูปแบบของการจัดฝึกอบรม

รูปแบบของการจัดฝึกอบรมที่เกษตรกรต้องการเข้ารับการฝึกอบรมนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้จัดการฝึกอบรมในรูปแบบของ การบรรยาย สำนิต ฝึกปฏิบัติ และทัศนศึกษา ควบคู่กันไป ร้อยละ 86.0 รองลงมาคือ การบรรยาย สำนิต และฝึกปฏิบัติ ร้อยละ 7.9 การสำนิต และฝึกปฏิบัติ ร้อยละ 3.9 ในส่วนรูปแบบของการบรรยายเพียงอย่างเดียว และการทัศนศึกษาเพียงอย่างเดียว มีความต้องการเท่ากันคือ ร้อยละ 0.7

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการฝึกอบรมในรูปแบบของการบรรยาย สำนิต ฝึกปฏิบัติ และทัศนศึกษา ควบคู่กันไป ซึ่งจะช่วยให้ได้รับความรู้ และประสบการณ์เพิ่มขึ้น มากกว่าที่จะรับการฝึกอบรมรูปแบบเดียว

6.2 การเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดฝึกอบรม

การจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดฝึกอบรมนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.0 เห็นด้วยว่าไม่ควรเก็บค่าธรรมเนียม มีเพียงส่วนน้อยคือ ร้อยละ 2.0 เห็นว่าควรเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดฝึกอบรม

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียม ในส่วนของเกษตรกรที่เห็นด้วยว่าควรมีการเก็บค่าธรรมเนียมนั้น จำนวนเงินค่าธรรมเนียมที่ควรเก็บในการฝึกอบรมแต่ละครั้ง ควรเรียกเก็บ 100 บาทต่อครั้ง

6.3 ช่วงเดือนที่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรม

สำหรับช่วงเดือนที่เกษตรกรต้องการเข้ารับการฝึกอบรมนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 47.3 ต้องการฝึกอบรมในช่วงเดือนเมษายน รองลงมาคือ ช่วงเดือนมีนาคม ร้อยละ 37.5 ช่วงเดือนพฤษภาคม ร้อยละ 7.8 ช่วงเดือนสิงหาคม ร้อยละ 2.0 ส่วนช่วงเดือนกุมภาพันธ์ และมิถุนายน เกษตรกรมีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมเท่ากันคือ ร้อยละ 1.3 สำหรับช่วงเดือนมกราคม กันยายน ตุลาคม และธันวาคม เกษตรกรมีความต้องการเข้ารับ

การฝึกอบรมเท่ากันคือ ร้อยละ 0.7 ช่วงเดือนที่เกษตรกรไม่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรมคือ ช่วงเดือนกรกฎาคม และพฤศจิกายน

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรต้องการเข้ารับการฝึกอบรมในช่วงหน้าแล้ง ซึ่งเป็นช่วงเดือนที่ว่างเว้นจากงานหลักคือ เสร็จสิ้นการทำนา สำหรับช่วงเดือนกรกฎาคม และช่วงเดือนพฤศจิกายน เกษตรกรไม่ต้องการฝึกอบรม ทั้งนี้เพราะว่าเป็นช่วงเดือนที่ต้องดำเนินการปักดำข้าวนาปี และเก็บเกี่ยวข้าว ตามลำดับ

6.4 ช่วงวันที่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรม

สำหรับช่วงวันที่เกษตรกรต้องการเข้ารับการฝึกอบรมนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 63.2 สามารถอบรมได้ทุกวัน รองลงมาคือ วันจันทร์-วันศุกร์ ร้อยละ 19.7 ส่วนวันเสาร์-วันอาทิตย์ เกษตรกรมีความต้องการเพียง ร้อยละ 17.1

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้เจาะจงวันในการฝึกอบรม สามารถฝึกอบรมได้ทุกวัน

6.5 ช่วงเวลาที่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรม

สำหรับช่วงเวลาที่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรมนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.7 ต้องการเข้ารับการฝึกอบรมในช่วงเช้า (09.00-12.00 น.) รองลงมาคือ ตลอดวัน (09.00-16.00 น.) ร้อยละ 21.7 ช่วงบ่าย (13.00-17.00 น.) ร้อยละ 4.6 ส่วนช่วงเย็น (17.00-19.00 น.) เกษตรกรมีความต้องการเพียง ร้อยละ 2.0

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการฝึกอบรมในช่วงเช้า ทั้งนี้เพราะว่าจะได้ใช้เวลาส่วนที่เหลือในการประกอบอาชีพ และดูแลครอบครัว

6.6 ระยะเวลาที่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรม

สำหรับระยะเวลาที่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรมนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.8 ต้องการเข้ารับการฝึกอบรมเป็นเวลา 3 วัน รองลงมาคือ 1 วัน ร้อยละ 15.1 มากกว่า 3 วัน ร้อยละ 13.8 ส่วนระยะเวลา 2 วัน เกษตรกรมีความต้องการเพียง ร้อยละ 5.3 จำนวนวันที่เกษตรกรต้องการเข้ารับการฝึกอบรมต่ำสุดคือ 1 วัน สูงสุดคือ 30 วัน จำนวนวันที่ต้องการเฉลี่ย 3.56 วัน

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรต้องการเข้ารับการฝึกอบรมในระยะเวลาสั้น ๆ ประมาณ 3-4 วัน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เป็นระยะเวลาที่จะได้รับความรู้อย่าง

เพียงพอ ไม่กระทบกระเทือนต่อการหามาหาเลี้ยงชีพ และการดูแลครอบครัว

6.7 สถานที่ที่ต้องการให้จัดฝึกอบรม

สำหรับสถานที่ที่ต้องการให้จัดฝึกอบรม เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้จัดฝึกอบรมในศาลาวัด ในหมู่บ้านของตนเอง ร้อยละ 63.2 รองลงมาคือ โรงเรียนในหมู่บ้านของตนเอง ร้อยละ 15.1 ศาลาประชาคมในหมู่บ้านของตนเอง ร้อยละ 9.9 และจัดฝึกอบรมที่วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา ร้อยละ 4.6 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 6.6 มีความเห็นว่าจัดที่ไหนก็ได้ในหมู่บ้านของตนเอง เช่น บ้านผู้ใหญ่บ้าน บ้านสารวัตรกำนัน สถานีอนามัย เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้จัดฝึกอบรมในหมู่บ้านของตนเอง ทั้งนี้ เนื่องจากว่ามีภาระกิจในการดูแลครอบครัว ทำให้ไม่สามารถเดินทางไปรับการฝึกอบรมในต่างถิ่นได้ อีกทั้งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย และเวลาในการเดินทางอีกด้วย

6.8 ความต้องการวิทยากรในการฝึกอบรม

ในด้านวิทยากรที่เกษตรกรต้องการนั้น พบว่า เกษตรกรต้องการครู-อาจารย์ของวิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตราถึง ร้อยละ 75.7 ไม่ต้องการ ร้อยละ 24.3 สำหรับนักวิชาการ หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรมีความต้องการถึง ร้อยละ 77.6 ไม่ต้องการ ร้อยละ 22.4 และในส่วนของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ และมีประสบการณ์นั้น เกษตรกรมีความต้องการถึง ร้อยละ 73.7 ไม่ต้องการ ร้อยละ 26.3

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรต้องการวิทยากรหลากหลายไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ครู-อาจารย์ของวิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา และเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ทั้งนี้ เพื่อจะได้รับความรู้ที่หลากหลาย

6.9 ความต้องการในเรื่องทัศนศึกษา

ในด้านการทัศนศึกษานั้น เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดให้มีการทัศนศึกษา ร้อยละ 93.4 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 6.6 ไม่เห็นด้วย

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดทัศนศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจากมีความสนใจ และเห็นว่าจะทำให้ได้รับความรู้ประสบการณ์เพิ่มขึ้น ส่วนเกษตรกรที่ไม่ต้องการให้มีการจัดทัศนศึกษานั้น เนื่องจากเกรงว่าจะทำให้เสียเวลาในการดูแลครอบครัว และไม่สะดวกในการเดินทางเนื่องจากอายุมาก

6.10 ความต้องการวัสดุบัตร

ในด้านการแจกวัสดุบัตร เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.0 เห็นด้วยกับการแจกวัสดุบัตร มีเพียงส่วนน้อยคือ ร้อยละ 2.0 ไม่เห็นด้วย

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการได้รับวัสดุบัตรภายหลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรม โดยมีความเห็นว่าเป็นสิ่งเชิดชูเกียรติของตน ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งจูงใจอย่างหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรมีความต้องการการฝึกอบรม ส่วนเกษตรกรที่ไม่ต้องการนั้น เห็นว่าวัสดุบัตรไม่ใช่สาระสำคัญในการเพิ่มพูนความรู้

6.11 ความต้องการการทดสอบทักษะ เทคนิควิธีการ

ในด้านการทดสอบทักษะ เทคนิควิธีการ เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 90.8 เห็นด้วยว่าควรมีการทดสอบ มีเพียงส่วนน้อยคือ ร้อยละ 9.2 ไม่เห็นด้วย

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้มีการทดสอบทักษะ เทคนิควิธีการภายหลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรม ทั้งนี้เพื่อให้ทราบว่าตนเองได้รับความรู้ ทักษะ เทคนิควิธีการถูกต้องหรือไม่ ส่วนเกษตรกรที่ไม่ต้องการนั้น เห็นว่าการได้รับความรู้ขณะนั้นอาจไม่เพียงพอกับการทดสอบเนื่องจากระยะเวลาสั้น อีกทั้งกลัวว่าเมื่อทดสอบแล้วไม่ผ่านจะอายเพื่อนที่เข้าร่วมฝึกอบรม

ตาราง 30 แนวทางในการจัดทำโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>รูปแบบของการจัดฝึกอบรม</u>		
บรรยาย สาธิต ฝึกปฏิบัติ และทัศนศึกษาดูงาน	132	86.8
บรรยาย สาธิต และฝึกปฏิบัติ	12	7.9
สาธิตและฝึกปฏิบัติ	6	3.9
บรรยายอย่างเดียว	1	0.7
ทัศนศึกษาดูงาน	1	0.7
<u>การเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดฝึกอบรม</u>		
เก็บ	3	2.0
ไม่เก็บ	149	98.0
<u>ช่วงเดือนที่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรม</u>		
มกราคม	1	0.7
กุมภาพันธ์	2	1.3
มีนาคม	57	37.5
เมษายน	72	47.3
พฤษภาคม	12	7.8
มิถุนายน	2	1.3
สิงหาคม	3	2.0
กันยายน	1	0.7
ตุลาคม	1	0.7
ธันวาคม	1	0.7

ตาราง 30 (ต่อ)

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>ช่วงวันที่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรม</u>		
วันจันทร์ - วันศุกร์	30	19.7
วันเสาร์ - วันอาทิตย์	26	17.1
ได้ทุกวัน	96	93.2
<u>ช่วงเวลาที่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรม</u>		
ช่วงเช้า (09.00-12.00 น.)	109	71.7
ช่วงบ่าย (13.00-17.00 น.)	7	4.6
ช่วงเย็น (17.00-19.00 น.)	3	2.0
ตลอดวัน (09.00-16.00 น.)	35	21.7
<u>ระยะเวลาที่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรม</u>		
1 วัน	23	15.1
2 วัน	8	5.3
3 วัน	100	65.8
มากกว่า 3 วัน	21	13.8
พิสัย = 1-30 วัน	$\bar{X} = 3.56$ วัน	S.D. = ± 3.63
<u>สถานที่ที่ต้องการให้จัดฝึกอบรม</u>		
ศาลาวัดในหมู่บ้าน	97	63.8
โรงเรียนในหมู่บ้าน	23	15.1
ศาลาประชาคมในหมู่บ้าน	15	9.9
วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา	7	4.6
อื่น ๆ	10	6.6

ตาราง 30 (ต่อ)

(N=152)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
<u>วิทยาการที่ต้องการในการเข้ารับการฝึกอบรม</u>		
<u>ครู-อาจารย์วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา</u>		
ต้องการ	115	75.7
ไม่ต้องการ	37	24.3
<u>นักวิชาการ หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร</u>		
ต้องการ	118	77.6
ไม่ต้องการ	34	22.4
<u>เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตร</u>		
ต้องการ	112	73.7
ไม่ต้องการ	40	26.3
<u>ความต้องการในการศึกษาออกสถานที่</u>		
ต้องการ	142	93.4
ไม่ต้องการ	10	6.6
<u>ความต้องการได้รับวุฒิบัตรเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรม</u>		
ต้องการ	149	98.0
ไม่ต้องการ	3	2.0
<u>ความต้องการการทดสอบทักษะ เทคนิควิธีการ เมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรม</u>		
ต้องการ	138	90.8
ไม่ต้องการ	14	9.2

6.12 ความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่ให้วิหยา เขตฯช่วยเหลือ

ความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่ให้วิหยา เขตฯช่วยเหลือนั้น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการให้ช่วยเหลือ ในการตรวจเยี่ยมเยียนฟาร์มเกษตรกร ร้อยละ 23.4 รองลงมาคือ การปรับปรุงและจัดการเรื่องแหล่งน้ำ และการจัดหาตลาดรองรับสินค้า เกษตร ซึ่งมีความจำเป็นเท่ากันคือ ร้อยละ 21.3 ส่วนการจัดหาอาชีพเสริม และการจัดหาเงินทุน ให้เกษตรกรกู้ยืม มีความต้องการจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 8.5 นอกจากนี้เกษตรกรยังต้องการความช่วยเหลือในด้านการจัดหาเมล็ดพันธุ์ดีแจกจ่ายแก่เกษตรกร ร้อยละ 6.4 จัดตั้งห้องสมุดเกษตรกรในหมู่บ้าน ร้อยละ 4.3 ส่วนที่เหลือคือ การจัดตั้งกลุ่มผลิตสินค้าเกษตร การจัดตั้งสหกรณ์ในหมู่บ้าน และการติดตามประเมินผลหลังการฝึกอบรม มีความต้องการเท่ากันคือ ร้อยละ 2.1 ดังตาราง 31

ตาราง 31 ความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่ให้วิหยา เขตฯช่วยเหลือ

(N=47)		
ประเภทของข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
การตรวจเยี่ยมเยียนฟาร์มเกษตรกร	11	23.4
การปรับปรุงและจัดการเรื่องแหล่งน้ำ	10	21.3
การจัดหาตลาดรองรับสินค้า เกษตร	10	21.3
การจัดหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้	4	8.5
การจัดหาเงินทุนให้เกษตรกรกู้ยืม	4	8.5
การจัดหาพันธุ์พืชพันธุ์ดีแจกจ่ายแก่เกษตรกร	3	6.4
การจัดตั้งห้องสมุดเกษตรกรในหมู่บ้าน	2	4.3
การจัดตั้งกลุ่มผลิตสินค้า เกษตร	1	2.1
การจัดตั้งสหกรณ์ในหมู่บ้าน	1	2.1
การติดตามประเมินผลหลังการฝึกอบรม	1	2.1

7. การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐาน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ทั้ง 18 ตัวแปร ที่มีผลต่อความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ซึ่งสามารถแบ่งระดับของตัวแปรเพื่อนำไปทดสอบสมมติฐานได้ ดังตาราง 32

สมมติฐานข้อที่ 1 : เกษตรกรที่มีอายุน้อย และเกษตรกรที่มีอายุมาก มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่มีอายุน้อย และเกษตรกรที่มีอายุมาก มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 1 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากอายุของเกษตรกรที่ทำการศึกษานั้น มีค่าเฉลี่ยค่อนข้างสูงคือ 49.45 ปี ซึ่งเกษตรกรในวัยดังกล่าวมีความรู้และประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน อีกทั้งวัยนี้ถือว่าเป็นวัยที่อยู่ในช่วง Maintenance stage ซึ่งเป็นช่วงอายุที่บุคคลพยายามรักษางานเดิมไว้ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพ ใพบการทํางานลดลง (เคลือบ บุษย์แก้ว, 2539 : 5) ซึ่งอาจมีผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ ปราโมทย์ โพธิ์วิถุธรรม (2529 : 108) ที่ได้ศึกษาความต้องการความรู้ทางการเกษตรของสมาชิกนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร พบว่าสมาชิกที่มีอายุแตกต่างกันมีความต้องการความรู้ด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมไม่แตกต่างกัน และ บุญปลูก บุญอาจ (2536 : 74) ที่ได้ศึกษาความต้องการความรู้ทางการเกษตรของประชาชนในหมู่บ้านใกล้เคียงกับวิทยาลัยเกษตรกรรมกำแพงเพชร พบว่าประชาชนที่มีอายุน้อย และประชาชนที่มีอายุมาก มีความต้องการความรู้ทางการเกษตรไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 2 : เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำ และเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำ และเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 2 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่อง

มาจากการศึกษาของเกษตรกรค่อนข้างต่ำ ดังนั้น ความแตกต่างของระดับการศึกษาจึงไม่มีผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมมีความแตกต่างกัน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ ประทุมวรรณ บุลยเลิศ (2528 : 67) ที่ได้ศึกษาความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาจังหวัดลำปาง พบว่าสมาชิกที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ไม่มีผลต่อความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกร และ จรูญ รงค์รัตน์ (2538 : 79-80) ที่ได้ศึกษาความต้องการความรู้ทางการเกษตรของเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอองครักษ์ จังหวัดพัทลุง ภายใต้โครงการอาชีพศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบทของวิทยาลัยเกษตรกรรมพัทลุง พบว่าเยาวชนมุสลิมที่มีระดับการศึกษาสูงและมีระดับการศึกษาต่ำ มีความต้องการความรู้ทางการเกษตรไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 3 : เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานทางการเกษตรน้อย และ เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานทางการเกษตรมาก มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานทางการเกษตรน้อย และ เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานทางการเกษตรมาก มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 3 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากจำนวนแรงงานทางการเกษตรในครัวเรือนของเกษตรกรค่อนข้างต่ำ กอปรกับการจ้างแรงงานภายนอกค่อนข้างสูง ดังนั้น ความแตกต่างของจำนวนแรงงานทางการเกษตร จึงไม่มีผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมมีความแตกต่างกัน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ วิญญู ฤทธิอุตมพล (2534 : 115) ที่ได้ศึกษาความต้องการความรู้เพื่อปรับปรุงการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่าเกษตรกรที่มีแรงงานในครอบครัวแตกต่างกัน มีความต้องการความรู้ในการปรับปรุงการผลิตทุเรียนไม่แตกต่างกัน และ อุษา โฆษิตตระกูล (2534 : 60) ที่ได้ศึกษาความต้องการเทคโนโลยีการผลิตส้มโอเพื่อการส่งออกของสมาชิกชมรมผู้พัฒนาคุณภาพส้มโอ ในจังหวัดนครปฐม พบว่าจำนวนแรงงานในครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเทคโนโลยีการผลิตส้มโอเพื่อการส่งออก

สมมติฐานข้อที่ 4 : เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย และ เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรมาก มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย และ เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรมาก มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 4 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรเกือบทั้งหมดประกอบอาชีพที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะพื้นที่ทำการเกษตรมากหรือน้อยก็ตาม มักประสบปัญหาในการประกอบอาชีพคล้ายคลึงกัน ดังนั้น จึงต้องการแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจมีผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ ดำรง ชำนาญรบ (2528 : 55-56) ที่ได้ศึกษาความต้องการของประชาชน ในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม หลักสูตรระยะสั้นของวิทยาลัยเกษตรกรรมราชบุรี และ สุรพล วรรณภักดิ์พินิจ (2529 : 50) ที่ได้ศึกษาความต้องการของประชาชนในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม หลักสูตรระยะสั้นของศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยเป็นไปในทำนองเดียวกันคือ ความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของประชาชนที่มีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรมาก และประชาชนที่มีพื้นที่ถือครองการเกษตรน้อย ไม่มีความแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 5 : เกษตรกรที่มีรายได้ของครัวเรือนต่ำ และ เกษตรกรที่มีรายได้ของครัวเรือนสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่มีรายได้ของครัวเรือนต่ำ และ เกษตรกรที่มีรายได้ของครัวเรือนสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 5 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการใช้ค่ามัธยฐานของรายได้ ซึ่งค่อนข้างสูงคือ 80,000 บาท เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มเกษตรกรที่รายได้ของครัวเรือนสูง กับรายได้ของครัวเรือนต่ำ ดังนั้น ความแตกต่างของรายได้ของครัวเรือนไม่ชัดเจน ซึ่งอาจมีผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ ประภา ปราบพินาศ (2531 : 102) ที่ได้ศึกษาความต้องการของสมาชิกนิคมสร้างตนเองพระพุทธบาท ในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมในโครงการศูนย์สาธิต และฝึกอบรมจังหวัดสระบุรี-ลพบุรี พบว่าสมาชิกที่มีรายได้สูง

และสมาชิกที่มีรายได้ต่ำ มีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพไม่แตกต่างกัน และ อุษา โฆษิตตระกูล (2534 : 60) ที่ได้ศึกษาความต้องการเทคโนโลยีการผลิตส้มโอเพื่อการส่งออก ของสมาชิกชมรมผู้พัฒนาคุณภาพส้มโอ ในจังหวัดนครปฐม พบว่ารายได้จากการปลูกส้มโอ ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเทคโนโลยีการผลิตส้มโอเพื่อการส่งออก

สมมติฐานข้อที่ 6 : เกษตรกรที่ใช้บริการสินเชื่อ และเกษตรกรที่ไม่ได้ใช้บริการสินเชื่อ มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่ใช้บริการสินเชื่อ และเกษตรกรที่ไม่ได้ใช้บริการสินเชื่อ มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 6 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีการกู้ยืมเงินเพื่อนำมาใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ ใช้จ่ายในครอบครัว ดังนั้น ความแตกต่างของการใช้บริการสินเชื่อจึง ไม่มีผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมแตกต่างกัน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ วิญญู ฤทธิอุตมพล (2534 : 115) ที่ได้ศึกษาความต้องการความรู้เพื่อปรับปรุงการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอสลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่าเกษตรกรที่กู้ยืมเงิน และเกษตรกรที่ไม่กู้ยืมเงินมาทำสวนทุเรียน มีความต้องการความรู้ในการปรับปรุงการผลิตทุเรียนไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับ กวาดล สาสีเกษตร, สมเกียรติ สายธนู และ เกษียงศักดิ์ ปัทมธนา (2537 : 53) ที่ได้ศึกษาผลของการนำนวัตกรรมไปสู่ชุมชนชนบท : ศึกษากรณีการยอมรับการผสมเทียมโค พบว่าการใช้บริการด้านสินเชื่อ ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการผสมเทียมโค

สมมติฐานข้อที่ 7 : เกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม และเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่ม มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม และเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่ม มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 7 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม ดังนั้น ความแตกต่างของการเป็นสมาชิกกลุ่มจึง ไม่มีผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมแตกต่างกัน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ ประภา ปราบพินาศ

(2531 : 106) ที่ได้ศึกษาความต้องการของสมาชิกนิคมสร้างตนเองพระพุทธรักษาในการเข้ารับการศึกษาวิชาชีพเกษตรกรรมในโครงการศูนย์สาธิต และฝึกอบรมจังหวัดสระบุรี-ลพบุรี พบว่าสมาชิกนิคมที่เป็นสมาชิกกลุ่ม กับสมาชิกนิคมที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม มีความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมที่ไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับ ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร (2533 : 56-57) ที่ได้ศึกษาความต้องการอาชีพเสริมของเกษตรกรในหมู่บ้านใกล้เคียงสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราช อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าเกษตรกรผู้เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ และเกษตรกรผู้ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพมีความต้องการอาชีพเสริมไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 8 : เกษตรกรที่ไม่เป็นเกษตรกรผู้นำ และเกษตรกรที่เป็นเกษตรกรผู้นำ มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่ไม่เป็นเกษตรกรผู้นำ และเกษตรกรที่เป็นเกษตรกรผู้นำ มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 8 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรที่ไม่เป็นเกษตรกรผู้นำ หรือเกษตรกรที่เป็นเกษตรกรผู้นำมีส่วนร่วมในกิจกรรมของทางราชการ-เอกชนน้อย อีกทั้งขาดความกระตือรือร้นในการเสาะหาความรู้ ดังนั้น ความแตกต่างของการเป็นผู้นำ จึงไม่มีผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 9 : เกษตรกรที่จำหน่ายผลผลิตเกษตรภายในท้องถิ่น และเกษตรกรที่จำหน่ายผลผลิตเกษตรภายนอกท้องถิ่น มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่จำหน่ายผลผลิตเกษตรภายในท้องถิ่น และเกษตรกรที่จำหน่ายผลผลิตเกษตรภายนอกท้องถิ่น มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 9 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารทางการตลาดน้อย อีกทั้งราคาผลผลิตในท้องถิ่น และนอกท้องถิ่นแตกต่างกันไม่มาก เมื่อรวมราคาที่ต้องใช้จ่ายในการขนส่ง ทั้งนี้เพราะผลผลิตของเกษตรกรส่วนใหญ่มีไม่มากนัก จึงไม่มีผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 10 : เกษตรกรที่สามารถต่อรองราคาผลผลิตเกษตรได้ และเกษตรกรที่ไม่สามารถต่อรองราคาผลผลิตเกษตรได้ มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่สามารถต่อรองราคาผลผลิตเกษตรได้ และเกษตรกรที่ไม่สามารถต่อรองราคาผลผลิตเกษตรได้ มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 10 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่สามารถต่อรองราคาผลผลิตได้ จึงไม่มีผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 11 : เกษตรกรที่ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรในระดับต่ำ และเกษตรกรที่ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรในระดับสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรในระดับต่ำ และเกษตรกรที่ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรในระดับสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 11 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรทั้งสองกลุ่มประกอบอาชีพคล้ายคลึงกัน ไม่ค่อยมีความแตกต่างกันในเรื่องของการใช้เครื่องจักรกลมากนัก กล่าวคือเกษตรกรมักมีอาชีพการทำนาเป็นอาชีพหลัก และเพาะเลี้ยงเห็ดเป็นอาชีพเสริม จึงไม่มีผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมแตกต่างกัน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา (2528 : 48) ที่ได้ศึกษาลักษณะที่แตกต่างระหว่างเกษตรกรที่ยอมรับนวัตกรรม กับเกษตรกรที่ไม่ยอมรับนวัตกรรม : ศึกษากรณีการปลูกข้าวพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง พบว่าระดับการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 12 : เกษตรกรที่มีแหล่งน้ำเพียงพอ และเกษตรกรที่มีแหล่งน้ำไม่เพียงพอ มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่มีแหล่งน้ำเพียงพอ และเกษตรกรที่มีแหล่งน้ำไม่เพียงพอ มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 12 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเรื่องแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตร จึงไม่มีผลทำให้ความต้องการการการฝึกอบรมแตกต่างกัน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ เกียรติศักดิ์ ปัทมเรขา (2528ก : 47) ที่ได้ศึกษาลักษณะที่แตกต่างระหว่างเกษตรกรที่ยอมรับนวัตกรรม กับเกษตรกรที่ไม่ยอมรับนวัตกรรม : ศึกษากรณีการปลูกข้าวพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง พบว่าสภาพการได้รับน้ำชลประทานระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มคือ เกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมและเกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร (2533 : 57-58) ที่ได้ศึกษาความต้องการอาชีพเสริมของเกษตรกรในหมู่บ้านใกล้เคียงสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราช อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าเกษตรกรที่มีแหล่งน้ำเพียงพอและเกษตรกรที่มีแหล่งน้ำไม่เพียงพอ มีความต้องการอาชีพเสริมไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 13 : เกษตรกรที่มีฟาร์มอยู่ใกล้ตลาด และเกษตรกรที่มีฟาร์มอยู่ไกลตลาด มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่มีฟาร์มอยู่ใกล้ตลาด และเกษตรกรที่มีฟาร์มอยู่ไกลตลาด มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 13 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากระยะทางใกล้หรือไกลของฟาร์มเกษตรกรไม่ได้เป็นอุปสรรค เพราะว่าสภาพเส้นทางการคมนาคมในปัจจุบันสะดวก และรวดเร็ว จึงไม่มีผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 14 : เกษตรกรที่มีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคลในระดับต่ำ และเกษตรกรที่มีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคลในระดับสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่มีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคลในระดับต่ำ และเกษตรกรที่มีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคลในระดับสูงมีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 14 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก

เกษตรกรประกอบอาชีพการทํานาตามแบบบรรพบุรุษ จึงไม่มีการขวนขวายในการหาความรู้จากบุคคล อีกทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ-เอกชนในระดับท้องถิ่นมีจำนวนจำกัด ทำให้เกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่ค่อยมีความแตกต่างในเรื่องของการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคล จึงไม่มีผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมแตกต่างกัน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ อูซา โมยิต-ตระกูล (2534 : 60) ที่ได้ศึกษาความต้องการเทคโนโลยีการผลิตส้มโอเพื่อการส่งออกของสมาชิกชมรมผู้พัฒนาคุณภาพส้มโอ ในจังหวัดนครปฐม พบว่าการติดต่อเจ้าหน้าที่ ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเทคโนโลยีการผลิตส้มโอเพื่อการส่งออก และ ภูวดล สาส์เกษตร, สมเกียรติ สายธนู และ เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา (2537 : 53) ที่ได้ศึกษาผลของการนำนวัตกรรมไปสู่ชุมชนชนบท : ศึกษากรณีการยอมรับการผสมเทียมโค พบว่าการติดต่อบุคคลที่สำคัญในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการผสมเทียมโค

สมมติฐานข้อที่ 15 : เกษตรกรที่มีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนในระดับต่ำ และเกษตรกรที่มีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนในระดับสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่มีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนในระดับต่ำ และเกษตรกรที่มีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนในระดับสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 15 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรประกอบอาชีพการทํานาตามแบบบรรพบุรุษ จึงไม่มีการขวนขวายในการหาความรู้จากสื่อมวลชน อีกทั้งสื่อบางชนิดในหมู่บ้านมีน้อย เช่น วารสารการเกษตร หนังสือพิมพ์ และเอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ ทำให้เกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่ค่อยมีความแตกต่างในเรื่องของการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชน จึงไม่มีผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมแตกต่างกัน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ ภูวดล สาส์เกษตร, สมเกียรติ สายธนู และ เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา (2537 : 53) ที่ได้ศึกษาผลของการนำนวัตกรรมไปสู่ชุมชนชนบท : ศึกษากรณีการยอมรับการผสมเทียมโค พบว่าการหาความรู้ทางสื่อสารมวลชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการผสมเทียมโค

สมมติฐานข้อที่ 16 : เกษตรกรที่ไม่เคยผ่านการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม และ เกษตรกรที่เคยผ่านการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่ไม่เคยผ่านการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม และ เกษตรกรที่เคยผ่านการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 16 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรที่เคยผ่านการอบรมมาแล้วเห็นว่าวิชาที่จัดฝึกอบรมนั้น เป็นวิชาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ อีกทั้งเกษตรกรที่ไม่เคยผ่านการอบรม ก็เห็นว่าการฝึกอบรมเป็นสิ่งที่สามารถช่วยแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพ และเป็นอาชีพเสริมได้ จึงไม่ผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมแตกต่างกัน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ อรัญ สิงห์คำ (2533 : 79) ที่ได้ศึกษาความต้องการฝึกอบรมของเกษตรกรผู้เลี้ยงไหม ในอำเภอเสนางคนคม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมที่เคยผ่านและไม่เคยผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงไหม มีความต้องการการฝึกอบรมการเลี้ยงไหม ไม่แตกต่างกัน และ ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร (2533 : 56) ที่ได้ศึกษาความต้องการอาชีพเสริมของเกษตรกรในหมู่บ้านใกล้เคียงสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าเกษตรกรผู้เคยได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพเสริม และเกษตรกรผู้ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม มีความต้องการอาชีพเสริมไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 17 : เกษตรกรที่มีการเดินทางไปต่างถิ่นบ่อยครั้ง และ เกษตรกรที่มีการเดินทางไปต่างถิ่นบ่อยครั้ง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่มีการเดินทางไปต่างถิ่นบ่อยครั้ง และ เกษตรกรที่มีการเดินทางไปต่างถิ่นบ่อยครั้ง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 17 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมของทั้งสองกลุ่มคล้ายคลึงกันมาก เช่น การประกอบอาชีพ การไปมาหาสู่ในกลุ่มญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ตลอดจนการนำผลผลิตไปจำหน่าย ทำให้เกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่ค่อยมีความแตกต่างในเรื่องการเดินทาง

ไปในต่างถิ่น จึงไม่มีผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมแตกต่างกัน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ กวาดล สาส์เกษตร, สมเกียรติ สายธนู และ เกษียงศักดิ์ ปัทมเรขา (2537 : 53) ที่ได้ศึกษาผลของการนำนวัตกรรมไปสู่ชุมชนชนบท : ศึกษากรณีการยอมรับการผสมเทียมโค พบว่าการเดินทางออกนอกถิ่นฐาน ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการผสมเทียมโค

สมมติฐานข้อที่ 18 : เกษตรกรที่มีทัศนคติต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรในระดับต่ำ และเกษตรกรที่มีทัศนคติต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรในระดับสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่มีทัศนคติต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรในระดับต่ำ และเกษตรกรที่มีทัศนคติต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรในระดับสูง มีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐาน จำเป็นต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 18 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรยังคงให้ความสำคัญต่ออาชีพเกษตรกรรม เพราะเป็นแหล่งที่มาของรายได้ในการใช้จ่าย อีกทั้งการที่หน่วยงานของรัฐออกไปบริการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ทางการเกษตรอยู่แล้ว ซึ่งการฝึกอบรมทำให้เกษตรกรมีความรู้ และส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ทำให้เกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการฝึกอบรม ยิ่งผลให้เกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่ค่อยมีความแตกต่างในเรื่องทัศนคติต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม จึงไม่มีผลทำให้ความต้องการการฝึกอบรมแตกต่างกัน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ จรูญ รงค์รัตน์ (2538 : 88) ที่ได้ศึกษาความต้องการความรู้ทางการเกษตรของเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอทองหล่อ จังหวัดพัทลุง ภายใต้โครงการอาชีพศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบทของวิทยาลัยเกษตรกรรมพัทลุง พบว่าเยาวชนมุสลิมที่มีทัศนคติต่ออาชีพเกษตรในระดับสูง และระดับต่ำ มีความต้องการความรู้ทางการเกษตรไม่แตกต่างกัน

ตาราง 32 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 18 ตัว กับความต้องการในการฝึกอบรม
วิชาชีพเกษตรกรรม

ตัวแปร	ระดับ	ความต้องการในการฝึกอบรม		χ^2
		น้อย จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	
1. อายุ				
	น้อย	14 (32.6)	25 (22.9)	1.035 ^{NS}
	มาก	29 (67.4)	84 (77.1)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	
2. การศึกษา				
	ต่ำ	30 (68.8)	92 (84.4)	3.297 ^{NS}
	สูง	13 (30.2)	17 (15.6)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	
3. จำนวนแรงงานทางการเกษตร				
	น้อย	31 (72.1)	71 (65.1)	0.397 ^{NS}
	มาก	12 (27.9)	38 (34.9)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	
4. จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร				
	น้อย	26 (60.5)	47 (43.1)	3.054 ^{NS}
	มาก	17 (39.5)	62 (56.9)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	

ตาราง 32 (ต่อ)

ตัวแปร	ระดับ	ความต้องการในการฝึกอบรม		χ^2
		น้อย	มาก	
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
5. รายได้ของครัวเรือน				
	ต่ำ	20 (46.5)	52 (47.7)	0.000 ^{NS}
	สูง	23 (53.5)	57 (52.3)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	
6. การใช้บริการสินเชื่อ				
	กู้	31 (72.1)	79 (72.5)	0.000 ^{NS}
	ไม่กู้	12 (27.9)	30 (27.5)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	
7. การเป็นสมาชิกกลุ่ม				
	เป็น	33 (76.7)	87 (79.8)	0.039 ^{NS}
	ไม่เป็น	10 (23.3)	22 (20.2)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	
8. เกษตรกรผู้นำ				
	เป็น	7 (16.3)	15 (13.8)	0.020 ^{NS}
	ไม่เป็น	36 (83.7)	94 (86.2)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	
9. การจำหน่ายผลผลิต				
	ในท้องถิ่น	25 (58.1)	56 (51.4)	0.328 ^{NS}
	นอกท้องถิ่น	18 (41.9)	53 (48.6)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	

ตาราง 32 (ต่อ)

ตัวแปร	ระดับ	ความต้องการในการฝึกอบรม		χ^2
		น้อย จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	
10. การต่อรองราคาผลผลิต				
	ได้	5 (11.6)	22 (20.2)	1.015 ^{NS}
	ไม่ได้	38 (88.4)	87 (79.8)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	
11. ระดับการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร				
	ต่ำ	26 (60.5)	48 (44.0)	2.706 ^{NS}
	สูง	17 (39.5)	61 (56.0)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	
12. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร				
	เพียงพอ	32 (74.4)	79 (72.5)	0.002 ^{NS}
	ไม่เพียงพอ	11 (25.6)	30 (27.5)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	
13. ระยะทางฟาร์มถึงตลาด				
	ใกล้	20 (46.5)	54 (49.5)	0.024 ^{NS}
	ไกล	23 (53.5)	55 (50.5)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	
14. การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคล				
	ต่ำ	23 (53.5)	74 (67.9)	2.181 ^{NS}
	สูง	20 (46.5)	35 (32.1)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	

ตาราง 32 (ต่อ)

ตัวแปร	ระดับ	ความต้องการในการฝึกอบรม		χ^2
		น้อย จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	
15. การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชน				
	ต่ำ	20 (46.5)	66 (60.6)	1.935 ^{NS}
	สูง	23 (53.5)	43 (39.4)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	
16. การฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม				
	เคย	16 (37.2)	26 (23.9)	2.123 ^{NS}
	ไม่เคย	27 (62.8)	83 (76.1)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	
17. การเดินทางไปในต่างถิ่น				
	น้อยครั้ง	19 (44.2)	60 (55.0)	1.054 ^{NS}
	บ่อยครั้ง	24 (55.8)	49 (45.0)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	
18. ทัศนคติที่มีต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม				
	ต่ำ	19 (44.2)	60 (55.0)	1.054 ^{NS}
	สูง	24 (55.8)	49 (45.0)	
	รวม	43 (100.0)	109 (100.0)	

ที่ระดับ 0.05   df = 1 $\chi^2 = 3.841$

NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาถึงความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรของเกษตรกรในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทุกตำบลในอำเภอภาชี โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนเป็นวิธีการคัดเลือกตัวอย่างได้จำนวนเกษตรกรตัวอย่าง 152 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ภายนอก การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร และทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกร

เกษตรกรที่ทำการศึกษามากกว่าครึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือน และจะเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุโดยเฉลี่ย 50 ปี มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ กล่าวคือส่วนใหญ่จะมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น แต่สามารถอ่านออกเขียนได้ดี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน โดยมีแรงงานทางการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน จะเห็นได้ว่าแรงงานทางการเกษตรของครัวเรือนมีไม่มากนัก ทำให้เกษตรกรต้องจ้างแรงงานเพื่อประกอบกิจกรรมทางการเกษตร ซึ่งการจ้างแรงงานนั้น ส่วนใหญ่จ้างเฉพาะช่วงฤดูการผลิต และจ่ายค่าจ้างเป็นเงินสด อาชีพหลักของเกษตรกรโดยส่วนใหญ่คือ การทำนา รองลงมาคือ การเพาะเห็ด เลี้ยงสัตว์ เพาะชำกล้าไม้ และการทำประมง ตามลำดับ ในส่วนของอาชีพรองของเกษตรกรส่วนใหญ่คือ การรับจ้าง รองลงมาคือ การเพาะเห็ด การทำสวนผัก การทำสวนผลไม้ ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ ประมง ทำนา และการทำสวนไม้ดอกไม้ประดับ ตามลำดับ

สถานภาพและขนาดเนื้อที่ถือครองของเกษตรกร พบว่าส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง และเช่าผู้อื่นบางส่วน รองลงมาคือ เช่าผู้อื่นทั้งหมด และเป็นของตนเองทั้งหมด ตามลำดับ จำนวนพื้นที่ถือครองที่เป็นของตนเองบางส่วนเฉลี่ยครัวเรือนละ 11.13 ไร่ ส่วนจำนวนพื้นที่

เช่าบางส่วนเฉลี่ยครัวเรือนละ 25.83 ไร่ ในส่วนของเกษตรกรที่เช่าพื้นที่ทั้งหมดนั้น จำนวนพื้นที่เช่าเฉลี่ยครัวเรือนละ 24.98 ไร่ และในส่วนของเกษตรกรที่มีพื้นที่เป็นของตนเองทั้งหมดนั้น มีจำนวนพื้นที่เฉลี่ยครัวเรือนละ 25.82 ไร่ ในส่วนของพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 28.01 ไร่ รายได้ในรอบปีเฉลี่ยครัวเรือนละ 91,173.03 บาท รายจ่ายในรอบปีเฉลี่ยครัวเรือนละ 88,994.08 บาท ด้านการกู้ยืมเงินนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่มีการกู้ยืมโดยกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รองลงมาคือ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน พ่อค้า เจ้าของที่ดิน สหกรณ์การเกษตร และธนาคารพาณิชย์ จำนวนเงินที่กู้เฉลี่ยครัวเรือนละ 33,236.36 บาท ด้านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในด้านความต้องการความช่วยเหลือจากกลุ่ม พบว่าประมาณ ร้อยละ 50 ต้องการได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มในด้านสินเชื่อ และไม่ต้องการความช่วยเหลือใด ๆ จากกลุ่ม ประมาณร้อยละ 20 ในด้านลักษณะการเป็นผู้นำของเกษตรกร พบว่ามีเกษตรกรเพียงส่วนน้อย ไม่เกินร้อยละ 15 ที่เป็นเกษตรกรผู้นำ

ด้านการจำหน่ายผลผลิต เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตใน และนอกท้องถิ่นพอ ๆ กัน กล่าวคือ จำหน่ายในท้องถิ่น ร้อยละ 53.3 และนอกท้องถิ่น ร้อยละ 46.7 ในการต่อรองราคาผลผลิตทางการเกษตร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่สามารถต่อรองราคาได้ แต่มีความพึงพอใจในราคาที่ได้รับ ด้านการใช้และการเป็นเจ้าของเครื่องจักรกลการเกษตรนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้เครื่องจักรกลขนาดเล็ก และเป็นเจ้าของ ส่วนเครื่องจักรกลการเกษตรขนาดใหญ่มีการใช้ไม่มาก และอาจจะกล่าวได้ว่า ไม่มีเกษตรกรใดเป็นเจ้าของเครื่องจักรกลการเกษตรขนาดใหญ่เลย

เกษตรกรส่วนใหญ่มีแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตรเพียงพอ โดยแหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้เป็นส่วนใหญ่คือ แหล่งน้ำจากคลองชลประทาน ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับทั่วถึงทั้งหมดของพื้นที่ ในส่วนของระยะทางจากฟาร์มของเกษตรกรถึงตลาดในอำเภอภาชี พบว่ามีระยะทางโดยเฉลี่ย 6.59 กิโลเมตร

แหล่งข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรที่เกษตรกรได้รับจากบุคคล ส่วนใหญ่ได้รับจากเพื่อนเกษตรกร รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรผู้นำ เจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานอื่น และพนักงานบริษัทฯ ตามลำดับ

แหล่งข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรที่เกษตรกรได้รับคือสารมวลชน ส่วนใหญ่ได้รับจากโทรทัศน์ รองลงมาคือ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน และวารสารและเอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ ตามลำดับ

ประสบการณ์ในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมฯ ทั้งนี้เพราะว่า ไม่มีเวลา และไม่มีใครแจ้งให้ทราบ

การเดินทางไปในต่างถิ่น ส่วนใหญ่เกษตรกรจะมีการเดินทางไปยังหมู่บ้านในเขตตำบลเดียวกัน รองลงมาคือ เดินทางไปในอำเภอภาคี หมู่บ้านอื่นนอกเขตตำบล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และต่างจังหวัด ตามลำดับ

เกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เห็นด้วยกับ โครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกร และยังคงคิดว่าอาชีพเกษตรกรยังคงมีความสำคัญ และเป็นแหล่งที่มาของรายได้ของครัวเรือนไปอีกระยะยาว

2. ความต้องการของเกษตรกรในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกร

ความต้องการในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการฝึกอบรมด้านการเพาะปลูก รองลงมาคือ การเลี้ยงสัตว์ และประมง ตามลำดับ ในรายละเอียดของวิชาด้านการเพาะปลูกที่เกษตรกรต้องการเข้ารับการฝึกอบรมนั้นสามารถเรียงจากมากไปหาน้อยตามลำดับคือ การทำไร่นาสวนผสม การทำสวนมะม่วง การทำสวนผักเพื่อการค้า การเพาะเห็ด การทำสวนมะนาว การขยายพันธุ์ไม้ผล การปลูกไม้ดอกเพื่อการค้า การกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช และการทำสวนกระท้อน ในรายวิชาด้านการเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรต้องการเข้ารับการฝึกอบรมสามารถเรียงจากมากไปหาน้อยตามลำดับคือ การเลี้ยงไก่เนื้อ-ไก่ไข่ การเลี้ยงเป็ด การเลี้ยงสุกรแม่พันธุ์ การเลี้ยงโคเนื้อ โรคและการสุขภาพสัตว์ การเลี้ยงนกกระทา และการเลี้ยงโคนม ในรายวิชาด้านการประมงที่เกษตรกรต้องการเข้ารับการฝึกอบรมสามารถเรียงจากมากไปหาน้อยตามลำดับคือ การเลี้ยงปลาดุกกุ่ม การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การเลี้ยงปลาตะเพียนขาว การเลี้ยงกบ การเลี้ยงปลาแรด และการเลี้ยงปลาดุกศรีเชีย (ปักกุ่ม)

3. แนวทางในการจัดทำโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม

เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้จัดฝึกอบรมในรูปแบบที่หลากหลายคือ มีทั้งการบรรยาย สาธิต ฝึกปฏิบัติ และทัศนศึกษาดูงาน และไม่ควรเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดฝึกอบรม โดยต้องการให้จัดฝึกอบรมในช่วงเวลาที่ว่างเว้นจากอาชีพหลัก ช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน วันใดก็ได้ ในเวลาช่วงเช้า (09.00-12.00 น.) ใช้ระยะเวลาสั้น ๆ 3-4 วัน สถานที่ที่ต้องการให้จัดฝึกอบรมคือ ในหมู่บ้านของตนเอง นอกจากนี้เกษตรกรต้องการวิทยากรทั้งที่เป็นนักวิชาการ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ครู-อาจารย์วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา ตลอดจนเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรและมีประสบการณ์ และภายหลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรม เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการรับผู้ฝึกฝน และต้องการทดสอบความรู้ ทักษะ เทคนิควิธีการด้วย

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการศึกษาความสัมพันธ์ทางสถิติของตัวแปรทั้งหมด 18 ตัวแปร ไม่พบความสัมพันธ์ทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า สภาพเศรษฐกิจและสังคม กายภาพ การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร และจิตวิทยา ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกร ปรากฏผลดังตาราง 33

ตาราง 33 แสดงผลสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่	ชื่อตัวแปร	χ^2
1	อายุ	1.035NS
2	การศึกษา	3.297NS
3	จำนวนแรงงานทางการเกษตร	0.397NS
4	จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร	3.054NS
5	รายได้ของครัวเรือน	0.000NS
6	การใช้บริการสินเชื่อ	0.000NS
7	การเป็นสมาชิกกลุ่ม	0.039NS
8	ลักษณะการเป็นผู้นำ	0.020NS
9	การจำหน่ายผลผลิตเกษตร	0.328NS
10	การต่อรองราคาผลผลิตเกษตร	1.015NS
11	การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร	2.706NS
12	แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	0.002NS
13	ระยะทางฟาร์มถึงตลาด	0.024NS
14	การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคล	2.181NS
15	การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชน	1.935NS
16	การฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม	2.123NS
17	การเดินทางไปนต่างถิ่น	1.054NS
18	ทัศนคติต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม	1.054NS

ที่ระดับ 0.05   df = 1 $\chi^2 = 3.841$

NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาที่ได้ ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น ข้อเสนอแนะของเกษตรกร ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

5.1 ข้อเสนอแนะของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการให้สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา เข้าไปตรวจเยี่ยมเยียนฟาร์มของเกษตรกร เนื่องจากการผลิตของเกษตรกรได้รับผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร เพื่อจะได้เข้าไปให้คำปรึกษาแนะนำแก้ไขปัญหาทางการเกษตร รองลงมาคือการปรับปรุงและจัดการเรื่องแหล่งน้ำ เนื่องจากในหมู่บ้านไม่ได้มีการวางแผนการใช้น้ำ อีกทั้งน้ำที่ใช้มักจะมีสารเคมีทางการเกษตรปนเปื้อน การจัดหาตลาดรองรับสินค้าเกษตร เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถต่อราคากับพ่อค้าคนกลางได้มากขึ้น การจัดหาอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ไม่ว่าจะเป็นอาชีพทางการเกษตร หรือนอกภาคเกษตรก็ตาม นอกจากนี้เกษตรกรยังต้องการให้ช่วยเหลือในด้านเงินทุน การจัดหาพันธุ์พืชพันธุ์ดี การจัดตั้งห้องสมุดเกษตรในหมู่บ้าน การจัดตั้งกลุ่มผลิตสินค้าเกษตร การจัดตั้งสหกรณ์ในหมู่บ้าน และการติดตามประเมินผลหลังการฝึกอบรม ตามลำดับความต้องการ

5.2 ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

5.2.1 ควรมีการศึกษา และประมวลความรู้ทางการเกษตรที่เกษตรกรต้องการ ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิต การแปรรูป ปุ๋ยชีวภาพ และการจัดจำหน่าย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการสำรวจความต้องการของชุมชนนั้น ๆ ก่อนที่จะดำเนินการจัดทำโครงการฝึกอบรม และจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม

5.2.2 ความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมนั้น ความเป็นไปได้ ทั้งด้านการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และการประมง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านการเพาะปลูกพืช ควรมีการจัดทำแปลงทดลอง เพื่อศึกษาหาพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศ รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพดิน รู้จักการใช้ประโยชน์จากที่ดินในการปลูกพืช และควรจัดวิชาในการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร สำหรับเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ทำการวิจัยมีความต้องการฝึกอบรมในเรื่องการเกษตรที่ใช้ระยะเวลาในการผลิตไม่นานนัก ทั้งนี้เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีพื้นที่

เป็นของตนเอง

5.2.3 ในการจัดฝึกอบรมแต่ละครั้ง ควรจัดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทั้งจากสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สื่อบุคคล เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และสื่อเฉพาะกิจ เช่น หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน เพื่อให้เกษตรกรสามารถรับรู้ข่าวสารได้อย่างทั่วถึง

5.2.4 ควรมีการประเมินผลก่อนการฝึกอบรม ระหว่างการฝึกอบรม และภายหลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรม รวมทั้งให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประเมินผลการจัดฝึกอบรมด้วย เพื่อนำผลไปปรับปรุงการดำเนินการครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

5.2.5 เกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งถือว่าค่อนข้างต่ำ ดังนั้น การจัดฝึกอบรมจึงควรคำนึงถึงความยากง่ายในการถ่ายทอดความรู้ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์วิชาการ และในการจัดฝึกอบรมควรมีทั้งภาคทฤษฎีปฏิบัติ และการทัศนศึกษาควบคู่กันไป ทั้งนี้เพราะว่าความรู้ทางทฤษฎีเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติ และควรเน้นการปฏิบัติให้มาก เพราะผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะได้รับประสบการณ์ตรง อีกทั้งการทัศนศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม นอกจากนี้ ควรจะมีการจัดทำเอกสารประกอบการบรรยายให้แก่เกษตรกรผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้ไว้ใช้ทบทวนในระหว่าง และภายหลังจากการฝึกอบรม

5.2.6 การวางแผน และการกำหนดเป้าหมายในการผลิต ส่วนใหญ่หน่วยงานราชการจะวางแผนและกำหนดเป้าหมายการผลิตแบบตืดลูกคิดในรางแก้ว ในขณะที่เกษตรกรทำการผลิตโดยดูราคาผลผลิตปีที่ผ่านมา ซึ่งมักจะประสบปัญหาราคาสผลผลิตตกต่ำเป็นวัฏจักร ดังนั้นในการวางแผน และการกำหนดเป้าหมายการผลิต ควรกระทำร่วมกันหลายฝ่าย ทั้งจากส่วนราชการ สถาบันการเงิน เอกชน และเกษตรกร โดยอาจรวมตัวก่อตั้งเป็นองค์กรเกษตรกรระดับท้องถิ่น เพื่อจะช่วยให้มีการวางแผน และกำหนดเป้าหมายการผลิตที่ชัดเจน และทำให้ราคาสผลผลิตมีเสถียรภาพไม่แกว่งตัวมากนัก นอกจากนี้จะเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคาได้ยิ่งขึ้น

5.2.7 รัฐควรสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มของเกษตรกร และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลากร ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มแรงงานทางการเกษตร การจำหน่ายผลผลิต หรือการออมทรัพย์ เพราะกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งจะมีส่วนช่วยพัฒนาสมาชิกให้เกิดการเรียนรู้ที่จะรับผิดชอบแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน และสามารถสร้างผู้นำให้เกิดขึ้น

อย่างหลากหลาย

5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.1 ควรมีการศึกษาถึงตัวแปรต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม เช่น ปัจจัยในการผลิต ความทันสมัยของเกษตรกร สภาพพื้นที่ เป็นต้น หรือมีการทดสอบซ้ำในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบข้อเท็จจริงจากผลของการวิจัยกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

5.3.2 ในการศึกษาตัวแปรที่เป็นรายได้ของครัวเรือนนั้น ควรศึกษารายได้หลักเฉพาะภาคเกษตร เพราะจะทำให้ทราบถึงความยั่งยืน หรือความถดถอยของภาคเกษตร

5.3.3 ในการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวกับอายุนั้น ควรศึกษาอายุที่หลากหลายมากกว่าเจาะจงเฉพาะหัวหน้าครัวเรือน ควรศึกษาทั้งเกษตรกรวัยหนุ่มสาว ที่จบจากสถาบันทางการเกษตร และหรือช่วยพ่อแม่ทำการเกษตร บุตรหลานเกษตรกรที่กำลังศึกษาในสถาบันทางการเกษตร หรือนอกสถาบันเกษตร เพราะเกษตรกรที่มีช่วงอายุต่างกันจะมีความสนใจ และมีความต้องการที่แตกต่างกัน

5.3.4 ควรมีการศึกษาความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ของกลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กลุ่มเกษตรกรทำนา กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลา กลุ่มเกษตรกรเพาะเห็ด กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกล้วยไม้ กลุ่มเกษตรกรผู้เช่าที่ทำกิน และกลุ่มเกษตรกรที่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง เป็นต้น ทั้งนี้เพราะข้อมูลที่ได้เป็นความต้องการและปัญหาของคนเฉพาะกลุ่ม

5.3.5 ควรมีการศึกษาถึงความต้องการของตลาดที่มีต่อสินค้าชนิดต่าง ๆ ที่เกษตรกรสามารถผลิตได้ในท้องถิ่น

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กานดา พูนลาภทวี. 2530. สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : พิสิทธ์เซ็นเตอร์.
- เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา. 2528 ก. รายงานการวิจัย เรื่องลักษณะที่แตกต่างระหว่าง
เกษตรกรที่ยอมรับนวัตกรรมกับเกษตรกรที่ไม่ยอมรับนวัตกรรม : ศึกษากรณีการ
ปลูกข้าวพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง. สงขลา : ภาควิชาพัฒนาการเกษตร
คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- _____. 2528 ข. รายงานการวิจัย เรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ของ
สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกรลูกค้านาคาร์เพื่อการเกษตรและสหกรณ์
การเกษตร และเกษตรกรรายตัว. สงขลา : ภาควิชาพัฒนาการเกษตร
คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กิติ ตย์คานนท์. 2529. เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ : เศรษฐการพิมพ์.
- โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. 2534. นโยบายการเกษตร กับความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่.
กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายการศึกษา สภาคณบดีแห่งประเทศไทย.
- จิตมภา ธนปัญญาธิวงศ์. 2531. หลักการศึกษาเกษตร. สงขลา : ภาควิชาพัฒนาการ
เกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชัชรี นฤพุม. 2526. หลักการส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและ
ฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ สำนักงานส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตร
ศาสตร์. (สำเนา)

हांนง ลิงคาลวณิช. 2516. เกษตรทัศน์. กรุงเทพฯ : รวมมิตรไทย.

เทคโนโลยีราชมงคล, สถาบัน. วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา. 2536. รายงาน
การประเมินผล โครงการพัฒนาอาชีพในชนบท ประจำปีงบประมาณ 2535.
พระนครศรีอยุธยา. (สำเนา)

เทคโนโลยีราชมงคล, สถาบัน. วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา. 2537. รายงาน
การประเมินผล โครงการพัฒนาอาชีพในชนบท ประจำปีงบประมาณ 2536.
พระนครศรีอยุธยา. (สำเนา)

เทคโนโลยีราชมงคล, สถาบัน. วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา. 2538. รายงาน
การประเมินผล โครงการพัฒนาอาชีพในชนบท ประจำปีงบประมาณ 2537.
พระนครศรีอยุธยา. (สำเนา)

เทคโนโลยีราชมงคล, สถาบัน. วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา. 2539. โครงการ
พัฒนาอาชีพในชนบท. พระนครศรีอยุธยา. (สำเนา)

ธรรมรส โชติกุญชร. 2524. มนุษย์สัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ประคอง กรรณสูตร. 2522. สถิติประยุกต์สำหรับครู. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ปราณี รามสูต. 2528. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : เจริญกิจ.

ปัญญา ทิรัญศรี, วิชิต ไวศยานันท์ และ โสภณ ธนะมัย. 2520. ความรู้พื้นฐานการ
ศึกษาเกษตร. กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์.

พนิต เข้มทอง. 2528. การศึกษาสำหรับเกษตรกร. กรุงเทพฯ : ภาควิชาอาชีวศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

เพียร จรรย์สืบศรี. 2520. การปฏิบัติการพัฒนาสังคม. ลำปาง : สถาบันวิจัยและฝึ
อบรมการเกษตรลำปาง วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา. (สำเนา)

โยธิน คັນสนุท และ จุมพล พูลภัทรชีวิน. 2529. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ :
ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา. วิทยาเขตเกษตรพระนครศรีอยุธยา. 2526.
โครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม หลักสูตรระยะสั้น. พระนครศรีอยุธยา.
(สำเนา)

ส่งเสริมการเกษตร, กรม. และ กรมวิชาการเกษตร. 2536. คำแนะนำการปลูกพืช
ไร่ในเขตชลประทาน โครงการปรับระบบการเกษตรในเขตชลประทานลุ่มน้ำ
เจ้าพระยา. กรุงเทพฯ. (สำเนา)

ส่งเสริมการเกษตร, กรม. สำนักงานเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, สำนักงานเกษตร
อำเภอภาชี. 2535. แนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ. พระนครศรี
อยุธยา. (สำเนา)

ส่งเสริมการเกษตร, กรม. สำนักงานปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร. 2537.
โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร ปี 2537 - 2539.
กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. 2533. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ.
พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สุนทร สุนันท์ชัย. 2529. การศึกษานอกโรงเรียน เส้นทางที่ไม่สิ้นสุด. กรุงเทพฯ :
 อัมรินทร์การพิมพ์.

เสนาะ ตีเยาว์, สุปราณี ศรีฉัตรวิมล และนิตยา ชูณหวงศ์. 2522. การบริหาร
 งานบุคคล. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศุภร ศรีแสง. 2523. กศน. กรุงเทพฯ : เรื่องแก้วการพิมพ์.

อรุณ ธีภธรรม. 2535. การพัฒนาและการฝึกอบรมบุคคล : ศึกษาเชิงปฏิบัติการ.
 กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (สำเนา)

อาคม ใจแก้ว. 2534. ทฤษฎีการพัฒนาประเทศ. สงขลา : ภาควิชารัฐประศาสน
 ศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

อาชีวศึกษา, กรม. 2522. การปฏิบัติงานโครงการฝึกอบรมอาชีพเกษตรกรรมระยะสั้น
 และเคลื่อนที่ และโครงการกิจกรรมเกษตรโรงเรียนเกษตรกรรม และวิทยาลัย
 เกษตรกรรม สืบค้นนโยบาย ปีเกษตรกร 2522. กรุงเทพฯ. (สำเนา)

วารสาร

เจริญ สุนันตพงศ์. 2539. "การพัฒนาการเกษตร ในภาวะที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงาน
 ออกจากภาคเกษตร", วารสารส่งเสริมการเกษตร. 99 (เมษายน 2539),
 8-13.

ชัชรี นฤม และ ทิพวัลย์ วิทยาพันธุ์. 2532. "ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี
 ใหม่ ๆ ของชาวนา ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม", วิทยาสารเกษตร
 ศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์. 10 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2532), 174-184.

ภูวดล สาลีเกษตร, สมเกียรติ สายธนู และ เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา. 2537. "ผลของการนำนวัตกรรมไปสู่ชุมชนชนบท : ศึกษากรณีการยอมรับการผสมเทียมโค", วารสารสงขลานครินทร์. 1 (กันยายน-ธันวาคม 2537), 39-66.

สุขสันต์ สุทธิผลไพบูลย์. 2538. "เกษตรกรอนาถา", วารสารเกษตรก้าวหน้า. 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2538), 71-83.

เอกสารอัดสำเนา

เคลือม บุญแก้ว. 2539. "พัฒนาการทางอาชีพเกษตร", เอกสารประกอบการสอนวิชา Education Occupational, Personal and Social Information. ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. (สำเนา)

พนิต เข้มทอง. 2526 "โครงการฝึกอบรมอาชีพเกษตร", เอกสารประกอบการบรรยาย วิชาโครงการและองค์การทางการศึกษาเกษตร. ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

วิทยานิพนธ์

จรรยา รังศรีรัตน์. 2538. "ความต้องการความรู้ทางการเกษตรของเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดพัทลุง ภายใต้โครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบทของวิทยาลัยเกษตรกรรมพัทลุง (Needs for Agricultural Knowledge of Muslim Youth in Amphoe Kong Ra, Changwat Phatthalung Under the Vocational Education Project for Rural Development of Phatthalung Agricultural College)", วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

- ดำรง ชำนาญรบ. 2528. "ความต้องการของประชาชนในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมหลักสูตรระยะสั้น ของวิทยาลัยเกษตรกรรมราชบุรี (Public Needs for Short-Courses Agricultural Training at Ratchaburi Agricultural College)", วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)
- นที ส่งสวัสดิ์. 2529. "การศึกษาความต้องการของเกษตรกรในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมในทุ่งกุลาร้องไห้ (A Study on the Agricultural Training Needs of the Farmers in Tung Kula Ronghai)", วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)
- นัยนา ยิ้มศิริวิเศษ. 2531. "ความต้องการฝึกอบรมของเกษตรกรอำเภอหล่มสัก จากโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมเคลื่อนที่วิทยาลัยเกษตรกรรมเพชรบูรณ์ (The Needs of Farmers in Amphoe Lom Sak for Training by the Phetchabun Agricultural College Mobile Training Unit)", วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)
- บัญชา สมบูรณ์สุข. 2535. "ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานส่งเสริมการปลูกยางในสำนักงานกองทุนส่งเสริมการทำสวนยาง จังหวัดพัทลุง และ จังหวัดสงขลา (Factors Affecting Officers' Performance at the Office Rubber Replanting Aid Funds in Changwat Phatthalung and Changwat Songkhla)", วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)
- บุญปลูก บุญอาจ. 2536. "ความต้องการความรู้ทางการเกษตรของประชาชนในหมู่บ้านใกล้เคียงวิทยาลัยเกษตรกรรมกำแพงเพชร (The Needs on Agricultural

Knowledge of Villagers Inhabited Around the Khumphaengphet Agricultural College)", วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

ประกอบ รัตน์พันธ์. 2524. "การศึกษาความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของประชากรจังหวัดพังงา (A Study on the Agricultural Training Needs of the Changwat Phang-nga Population)", วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

ประภา ปราบพินาศ. 2531. "ความต้องการของสมาชิกนิคมสร้างตนเองพระพุทธบาทในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมในโครงการศูนย์สาธิตและฝึกอบรมจังหวัดสระบุรี-ลพบุรี (The Agricultural Training Needs of Phra-buddha-bat Self-Help Land Settlement Members in Demonstration and Training Center Project Changwat Saraburi-Lopburi)", วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

ประทุมวรรณ บุณยเลิศ. 2528. "การศึกษาความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนา จังหวัดลำปาง (A Study on the Agricultural Training Needs of the Rice Farmers Group's Members in Changwat Lampang)", วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

ปราโมทย์ โพธิ์วัดอุตรธรรม. 2529. "ความต้องการความรู้ทางการเกษตรของสมาชิกนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร (Needs of Agricultural Knowledge of the Khamsoi Landsettlement Members in Changwat Mukdahan)", วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

- วิญญู ฤทธิ์อุดมพล. 2534. "ความต้องการความรู้เพื่อปรับปรุงการผลิตทุเรียนของเกษตรกร ในอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ (The Knowledge Needs of Durian Growers for Durian Production Improvement in Amphoe Lablae, Changwat Uttaradit)", วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)
- สุรพล วรรณภักดิ์พิณิจ. 2529. "ความต้องการของประชาชนในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม หลักสูตรระยะสั้นของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดสระบุรี (Public Needs for Short-course Agricultural Training at Saraburi Province Non-formal Education)", วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)
- ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร. 2533. "ความต้องการอาชีพเสริมของเกษตรกรในหมู่บ้านใกล้เคียงสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา (The Needs for Supplementary Occupations for the Farmers in the Villages Nearly Sakaerat Environmental Research Station, Amphoe Pakthongchai Changwat Nakhon Ratchasima)", วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)
- อรัญ สิงห์คำ. 2533. "ความต้องการฝึกอบรมของเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมในอำเภอสว่างคูน จังหวัดอุบลราชธานี (Training Needs of Silkworm Rearers in Amphoe Senangkhanikhom Changwat Ubon Ratchathani)", วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

อุษา โฆษิตตระกูล. 2534. "ความต้องการเทคโนโลยีการผลิตส้มโอเพื่อการส่งออกของสมาชิกชมรมผู้พัฒนาคุณภาพส้มโอ ในจังหวัดนครปฐม (Technologies Needed to Produce Pummelos for Export by the Members of Pummelo Quality Developers Association in Changwat Nakhon pathom)", วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

Books

Byers, K.T. 1970. Employer Training Development in the Public Service. Illinois : Public Personal Association.

Department of Labour. 1973. Occupational Outlook Handbook. Washington, D.C. : US. Government Printing Office. Sowers Printing.

Mosher, A.T. 1966. Getting Agriculture Moving : Essentials for Development and modernization. New York : Frederick A Praeger.

Sanders, H.C. 1966. The Cooperative Extension Service. New Jersey : Prentice-Hall.

Stanton, T.F. 1960. How to Instruct Successfully. New York : McGraw Hill.

Journals

Athereton, A.T. 1975. "Include Adult Education in the Annual Program", *Agricultural Education Magazine*. 47 (January 1975), 159.

Chapman, M.L. 1972. "Specialized Courses for Adult Farmers", *Agricultural Education Magazine*. 14 (April 1972), 251.

Faust, P.J. 1975. "Adult Program Zero 160 in Five Years", *Agricultural Education Magazine*. 48 (February 1975), 33.

ภาคผนวก ก

เลขที่.....

แบบสัมภาษณ์ ( ) ( ) ( )

เรื่อง ความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกร

ในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำแนะนำ ในการสัมภาษณ์เกษตรกร ให้ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์คือเกษตรกร
ในอำเภอภาชี ฟังแล้วผู้สัมภาษณ์ ถ้าเครื่องหมาย / ลงใน ( ) และเติมคำ
ในช่องว่างที่เว้นไว้ ตามผลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ.....สกุล.....

ที่อยู่ บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล..... ( )

อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ฐานะผู้ให้สัมภาษณ์ในครัวเรือน ( ) 1 หัวหน้าครัวเรือน ( ) 2 ภรรยา ( )

( ) 3 สามี ( ) 4 บุตร ( ) 5 ญาติ ( ) 6 ผู้อาศัย

ตอนที่ 1. ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคม

1. เพศ

( ) 1 ชาย ( ) 2 หญิง ( )

2. อายุ (เกิน 6 เดือนคิดเป็น 1 ปี) .....ปี ( ) ( )

3. ระดับการศึกษา ( )

( ) 1 ไม่เคยได้รับการศึกษาในโรงเรียน ( ) 2 ได้รับการศึกษาในโรงเรียน

ในกรณีที่ได้รับการศึกษา ทำนจบการศึกษาสูงสุด ระบุ..... ( ) ( )

4. ความสามารถในการอ่านและเขียนได้ ( )

( ) 1 อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

( ) 2 อ่านออกเขียนไม่ได้

( ) 3 อ่านออกเขียนได้

5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมผู้ให้สัมภาษณ์).....คน ( ) ( )
6. จำนวนแรงงานภายในครัวเรือนที่ช่วยทำงานด้านเกษตร (อายุตั้งแต่ 13 ปี - 60 ปี รวมผู้ให้สัมภาษณ์).....คน ( ) ( )
7. ในรอบปีที่ผ่านมา (ม.ค.-ธ.ค. พ.ศ.2538) ฟาร์มของท่านมีการจ้างแรงงาน ( )
เพื่อการเกษตรหรือไม่
( ) 1 มีการจ้าง ( ) 2 ไม่มีการจ้าง
- ในกรณีที่มีการจ้าง ลักษณะการจ้างเป็นอย่างไร ( )
( ) 1 จ้างตลอดปี ( ) 2 จ้างเฉพาะฤดูกาล
( ) 3 ทั้ง 1 และ 2
- ในกรณีที่จ้างตลอดปี ท่านจ้างจำนวน .... คน ( )
ในกรณีที่จ้างเฉพาะฤดูกาล ท่านจ้างจำนวน .... คน ( )
8. ค่าจ้างแรงงานในรอบปีที่ผ่านมา ท่านจ่ายค่าจ้างแรงงานในลักษณะใด ( )
( ) 1 จ่ายเป็นเงินสด ( ) 2 จ่ายในลักษณะปันส่วนผลผลิต
- ในกรณีที่จ่ายเป็นเงินสด จ่ายค่าจ้าง.....บาท/วัน ( ) ( ) ( )
ในกรณีที่จ่ายในลักษณะปันส่วนผลผลิต จ่ายร้อยละ.....ของผลผลิต ( ) ( )
9. อาชีพหลัก (ตอบได้เพียง 1 ข้อ อาชีพหลัก คืออาชีพที่ทำรายได้สูงสุดในรอบปี) ( )
( ) 1 ทำนา
( ) 2 ทำสวนผลไม้
( ) 3 ทำสวนผัก
( ) 4 ทำสวนไม้ดอกไม้ประดับ
( ) 5 เพาะเห็ด
( ) 6 เลี้ยงสัตว์
( ) 7 ประมง
( ) 8 อื่น ๆ (ระบุ).....
10. อาชีพรอง ( )
( ) 1 มี ( ) 2 ไม่มี

ในกรณีที่มีอาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ อาชีพรอง คืออาชีพที่ทำรายได้รองลงมา
จากอาชีพหลัก)

- ( ) 1 ทำนา ( )
 ( ) 2 ทำสวนผลไม้ ( )
 ( ) 3 ทำสวนผัก ( )
 ( ) 4 ทำสวนไม้ดอกไม้ประดับ ( )
 ( ) 5 เพาะเห็ด ( )
 ( ) 6 เลี้ยงสัตว์ ( )
 ( ) 7 ประมง ( )
 ( ) 8 ค้าขาย ( )
 ( ) 9 รับจ้าง ( )

11. ลักษณะการครอบครองที่ดิน ( )

- ( ) 1 เป็นของตนเอง ( ) 2 เช่าผู้อื่น
 ( ) 3 เป็นของตนเอง และ เช่าผู้อื่นบางส่วน

ในกรณีที่ เป็นของตนเอง มีจำนวน .....ไร่ ( ) ( )

ในกรณีที่ เช่าผู้อื่น มีจำนวน .....ไร่ ( ) ( )

ในกรณีที่ เป็นของตนเอง และ เช่าผู้อื่นบางส่วน ( ) ( ) ( ) ( )

มีจำนวน .....ไร่ และ .....ไร่

12. ในกรณีที่ เป็นพื้นที่เช่า ท่านจ่ายค่าเช่าอย่างไร ( )

- ( ) 1 จ่ายเป็นเงินสด ( ) 2 จ่ายในลักษณะปันส่วนผลผลิต

ในกรณีที่จ่ายค่าเช่าเป็นเงินสด จ่าย.....บาท/ไร่/ปี ( ) ( ) ( ) ( )

ในกรณีที่จ่ายค่าเช่าในลักษณะปันส่วนผลผลิต จ่ายร้อยละ ... ของผลผลิต ( ) ( )

13. การใช้ประโยชน์จากพื้นที่

- 1 พื้นที่ทำการเกษตร จำนวน.....ไร่ ( ) ( )
 2 พื้นที่อยู่อาศัย จำนวน.....ไร่ ( ) ( )
 3 พื้นที่ให้เช่า จำนวน.....ไร่ ( ) ( )
 4 พื้นที่ว่าง/ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ จำนวน.....ไร่ ( ) ( )

14. ในรอบปีที่ผ่านมา (ม.ค. - ธ.ค. พ.ศ.2538) ท่านมีรายได้เท่าไร

- ( ) 1 อาชีพหลัก .....บาท ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
 ( ) 2 อาชีพรอง .....บาท ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
 ( ) 3 ค่าเช่าที่ดิน .....บาท ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
 ( ) 4 บุตรหลานส่งมาให้ .....บาท ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
 รวม .....บาท : ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

15. ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านนำรายได้ไปใช้จ่ายด้านใดบ้าง

- ( ) 1 ใช้จ่ายในครัวเรือน .....บาท ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
 ( ) 2 ใช้จ่ายในการประกอบอาชีพเกษตร .....บาท ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
 ( ) 3 ใช้หนี้ .....บาท ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
 ( ) 4 ใช้จ่ายในงานสังคม .....บาท ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
 ( ) 5 ใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรธิดา .....บาท ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
 รวม .....บาท ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

16. ในรอบปีที่ผ่านมาท่านคิดว่ารายได้ของท่านเพียงพอหรือไม่ ( )

- ( ) 1 ไม่พอ ( ) 2 พอดี ( ) 3 มีเหลือ

ถ้า ไม่พอ ท่านมีวิธีการหาเงินมาใช้จ่ายอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1 กู้ยืมโดยไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ( )
 ( ) 2 เอาที่ดินไปจำนอง ( )
 ( ) 3 เอาของมีค่าไปจำนำ ( )
 ( ) 4 ซื้อสินค้าเงินเชื่อ ( )

17. ในรอบปีที่ผ่านมาท่านมีการกู้ยืมเงินหรือไม่ ( )

- ( ) 1 กู้ ( ) 2 ไม่กู้

ในกรณีที่มีการกู้ ท่านกู้ยืมเงินจากที่ไหน ( )

- ( ) 1 ในสถาบันการเงิน
 ( ) 2 นอกสถาบันการเงิน
 ( ) 3 ทั้ง 1 และ 2

ถ้ากู้จากในสถาบันการเงิน ท่านกู้ยืมเงินจากที่ไหน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1 สหกรณ์การเกษตร ( )
 ( ) 2 ธ.ก.ส. ( )
 ( ) 3 ธนาคารพาณิชย์ ( )

ถ้ากู้จากนอกสถาบันการเงิน ท่านกู้ยืมเงินจากที่ไหน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1 เจ้าของที่ดิน ( )
 ( ) 2 พ่อค้า ( )
 ( ) 3 ญาติพี่น้อง ( )
 ( ) 4 เพื่อนบ้าน ( )

18. จำนวนเงินที่กู้มาทั้งสิ้น .....บาท ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

19. กำหนดการใช้คืนเงินกู้ ( )

- ( ) 1 ระยะสั้น (ไม่เกิน 1 ปี)
 ( ) 2 ระยะปานกลาง (1-3 ปี)
 ( ) 3 ระยะยาว (3 ปีขึ้นไป)
 ( ) 4 ไม่มีกำหนดเวลา

20. ท่านกู้เงินมาเพื่อวัตถุประสงค์ใดเป็นสำคัญ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1 ใช้จ่ายในครอบครัว ( )
 ( ) 2 ใช้จ่ายในการศึกษาของบุตร ( )
 ( ) 3 ใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ( )
 ( ) 4 ใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ ( )

21. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และ/หรือสถาบันเกษตรกรอะไรบ้าง

	เป็น	ไม่เป็น	
1 กลุ่มเกษตรกร	( )	( )	( )
2 กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	( )	( )	( )
3 กลุ่ม ธ.ก.ส.	( )	( )	( )
4 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	( )	( )	( )

เหตุผลในการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร เพราะ.....( )

เหตุผลในการเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร เพราะ.....( )

เหตุผลในการเป็นสมาชิกกลุ่ม ช.ก.ส. เพราะ.....( )

เหตุผลในการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพราะ.....( )

22. ท่านต้องการให้กลุ่มเกษตรกร และ/หรือสถาบันเกษตรกรช่วยเหลือในด้านใดมากที่สุด ( )

( ) 1 ด้านการผลิต

( ) 2 ด้านการตลาด

( ) 3 ด้านสินเชื่อ

( ) 4 อื่น ๆ (ระบุ).....

23. ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านนำผลผลิตทางการเกษตรไปขายหรือไม่ ( )

( ) 1 ขาย

( ) 2 ไม่ขาย

ในกรณีที่ไม่นำขายผลผลิต เพราะ.....( )

ในกรณีที่ขายผลผลิต ท่านขายผลผลิตส่วนใหญ่อย่างไร ( )

( ) 1 ขายในท้องถิ่น

( ) 2 ขายนอกท้องถิ่น

ในกรณีที่ขายในท้องถิ่น เพราะ.....( )

ในกรณีที่ขายนอกท้องถิ่น เพราะ.....( )

24. ผลผลิตส่วนใหญ่ของท่าน ท่านขายให้แก่ใคร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) 1 คนกลางมารับซื้อที่บ้าน/ไร่นา ( )

( ) 2 ขายที่โรงสีในท้องถิ่น ( )

( ) 3 ขายให้กับสหกรณ์การเกษตร ( )

( ) 4 ขายให้กับกลุ่มเกษตรกร ( )

( ) 5 ขายที่ตลาดในอำเภอภาษี ( )

( ) 6 ขายที่ตลาดต่างอำเภอในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ( )

( ) 7 ขายที่ตลาดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ( )

( ) 8 ขายที่ตลาดในจังหวัดสระบุรี ( )

25. ในการขายผลผลิต ท่านสามารถต่อรองราคาผลผลิตได้หรือไม่ ( )

( ) 1 ได้ ( ) 2 ไม่ได้

ในกรณีที่ไม่ได้ เพราะ.....( )

26. ราคาผลผลิตที่ขาย ท่านมีความพึงพอใจหรือไม่ ( )

( ) 1 พอใจ ( ) 2 ไม่พอใจ

ในกรณีที่ไม่พอใจ เพราะ.....( )

27. ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร ท่านใช้เครื่องจักรกลการเกษตรเหล่านี้บ้างหรือไม่ และ เป็นเจ้าของหรือจ้างอย่างไร

ใช้ ไม่ใช้ เป็น ไม่เป็น จ้าง ยืม
เจ้าของ เจ้าของ

1 รถอีแต๋น	( ) ( )	( )	( )	( ) ( )	( ) ( ) ( )
2 เครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืช	( ) ( )	( )	( )	( ) ( )	( ) ( ) ( )
3 เครื่องสูบน้ำ	( ) ( )	( )	( )	( ) ( )	( ) ( ) ( )
4 รถไถเดินตาม	( ) ( )	( )	( )	( ) ( )	( ) ( ) ( )
5 รถแทรกเตอร์	( ) ( )	( )	( )	( ) ( )	( ) ( ) ( )
6 เครื่องเกี่ยวหวด	( ) ( )	( )	( )	( ) ( )	( ) ( ) ( )

28. ท่านเป็นเกษตรกรผู้นำหรือไม่ ( )

( ) 1 เป็น ( ) 2 ไม่เป็น

ในกรณีที่ เป็นเกษตรกรผู้นำ เหตุผลที่ท่านได้รับการเป็นเกษตรกรผู้นำ ( )

เพราะ.....

29. ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมของทางราชการ-เอกชนเหล่านี้บ่อยครั้งเพียงใด

รายการต่าง ๆ ที่ได้ปฏิบัติ	บ่อย ครั้ง	ปาน กลาง	น้อย	ไม่เคย ปฏิบัติ	
1. ได้ร่วมวางแผนประกอบอาชีพทางการเกษตรในท้องถิ่น					( )
2. ได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของราชการ เช่น แปลงขยายพันธุ์ แปลงสาธิต เป็นต้น					( )
3. มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม/สถาบันเกษตรกรในท้องถิ่น					( )
4. ช่วยถ่ายทอดข่าวสารไปสู่เกษตรกรในท้องถิ่น					( )
5. ให้คำปรึกษาแนะนำเกษตรกรในเรื่องระบบ ตลาดเกษตร					( )
6. ได้รับหรือนำเอาสิ่งใหม่ ๆ ทางการเกษตร มาทดลองปฏิบัติเสมอ					( )

ตอนที่ 2 ด้านกายภาพ

1. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่มีอยู่ เพียงพอต่อการนำมาใช้หรือไม่ ( )
- ( ) 1 เพียงพอ ( ) 2 ไม่เพียงพอ

2. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่ใช้คือ ( )
- ( ) 1 แหล่งน้ำธรรมชาติ ( ) 2 แหล่งน้ำสร้างขึ้น
- ( ) 3 ทั้ง 1 และ 2

แหล่งน้ำธรรมชาติที่ใช้คือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1 น้ำฝนอย่างเดียว ( )
- ( ) 2 สระน้ำในไร่นา ( )
- ( ) 3 คลอง ( )

แหล่งน้ำสร้างขึ้นที่ใช้คือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1 คลองชลประทาน ( )
- ( ) 2 อ่างเก็บน้ำ ( )
- ( ) 3 บ่อนบาดาล ( )

ในกรณีที่ได้รับน้ำจากคลองชลประทาน พื้นที่ที่ได้รับน้ำชลประทานประมาณเท่าไร ( )

- ( ) 1 ได้รับน้อยกว่า $1/4$ ของพื้นที่
- ( ) 2 ได้รับ $1/4 - 1/2$ ของพื้นที่
- ( ) 3 ได้รับ มากกว่า $1/2$ ของพื้นที่
- ( ) 4 ได้รับทั่วถึงทั้งหมดของพื้นที่

3. ฟาร์มของท่านอยู่ห่างจากตลาดในอำเภอเป็นระยะทาง.....กิโลเมตร ( )( )

4. สภาพเส้นทางคมนาคมจากฟาร์มถึงตลาดในอำเภอมีสภาพเป็นอย่างไร ( )

- ( ) 1 ถนนลาดยาง ( ) 2 ถนนลูกรัง
- ( ) 3 ทั้ง 1 และ 2

ในกรณีถนนลาดยาง สภาพการใช้งาน ( ) ดี ( ) พอใช้ ( ) ไม่ดี ( )

ในกรณีถนนลูกรัง สภาพการใช้งาน ( ) ดี ( ) พอใช้ ( ) ไม่ดี ( )

ตอนที่ 3 การรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร

1. เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ เหล่านี้มากน้อยเพียงใด

แหล่งของข่าวสาร	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย ได้รับ	
1.1 จากบุคคล					
1.1.1 เพื่อนเกษตรกร _____					( )
1.1.2 เกษตรกรผู้นำ _____					( )
1.1.3 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร _____					( )
1.1.4 เจ้าหน้าที่ของรัฐหน่วยงานอื่น ๆ _____					( )
1.1.5 พนักงานบริษัทฯ _____					( )
1.2 จากสื่อมวลชน					
1.2.1 หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน _____					( )
1.2.2 วิทยุ _____					( )
1.2.3 โทรทัศน์ _____					( )
1.2.4 หนังสือพิมพ์ _____					( )
1.2.5 วารสาร/เอกสารเผยแพร่ฯ _____					( )

2. ในรอบปีที่ผ่านมาท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมหรือไม่ ( )

( ) 1 เคย ( ) 2 ไม่เคย

ในกรณีที่ ไม่เคย เข้ารับการฝึกอบรมฯ เพราะ..... ( )

ท่านที่เคย เข้ารับการฝึกอบรมฯ เพราะ... (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) 1 ต้องการเพิ่มความรู้ ( )

( ) 2 ต้องการเปลี่ยนอาชีพ ( )

( ) 3 ได้รับการชักชวน ( )

3. ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านเข้ารับการฝึกอบรมฯ จำนวน.....ครั้ง ( ) ( )
4. วิชาชีพเกษตรกรรมที่ท่านได้รับการฝึกอบรม
- 1..... ( )
- 2..... ( )
- 3..... ( )
5. ท่านเข้ารับการฝึกอบรมฯจากหน่วยงานใด (ตอบได้มากกว่า 1 ชื่อ)
- ( ) 1 สำนักงานเกษตรอำเภอภาชี ( )
- ( ) 2 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา ( )
- ( ) 3 สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ( )
6. ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมฯไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ ( )
- ( ) 1 ได้ ( ) 2 ไม่ได้
- ในกรณีที่ได้ ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใด ( )
- ( ) 1 น้อย ( ) 2 ปานกลาง ( ) 3 มาก
- ในกรณีที่ไม่ได้ เพราะ.....( )
7. บ่อยครั้งเพียงใดที่ท่านได้เดินทางออกไปนอกถิ่นฐานต่าง ๆ ดังนี้

สถานที่ที่ท่านไป	บ่อย ครั้ง	ปาน กลาง	น้อย	ไม่เคย เดินทาง	
1 ออกไปยังหมู่บ้านอื่น ๆ ที่อยู่ในเขตตำบลเดียวกัน					( )
2 ออกไปยังหมู่บ้านอื่น ๆ ที่อยู่นอกเขตตำบล					( )
3 ออกไปยังตัวอำเภอ					( )
4 ออก ไปยังตัวจังหวัด					( )
5 ออก ไปยังต่างจังหวัด					( )

ตอนที่ 4 ทักษะคิดที่มีต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม

ทัศนคติที่มีต่อโครงการฝึกอบรมฯ	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
1 การฝึกอบรมเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์				( )
2 การฝึกอบรมสามารถนำไปแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพได้				( )
3 การฝึกอบรมสามารถนำความเจริญมาสู่ท้องถิ่นได้				( )
* 4 การฝึกอบรมไม่อาจช่วยให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ดีขึ้น				( )
5 การฝึกอบรมช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น				( )
6 การฝึกอบรมช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์				( )
* 7 การฝึกอบรมจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในท้องถิ่น				( )
* 8 การฝึกอบรมเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่าย ทำให้เสียเวลาทำมาหากิน				( )
* 9 การฝึกอบรมเหมาะสำหรับคนมีการศึกษาเท่านั้น				( )
10 การฝึกอบรมช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่ออาชีพเกษตรฯให้ดีขึ้น				( )
11 การฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมาย ช่วยให้เกษตรกรกินคืออยู่ดี				( )
12 การร่วมมือกับโครงการฝึกอบรม เป็นการช่วยพัฒนาประเทศ				( )
13 การฝึกอบรมช่วยลดจำนวนคนออกไปหางานทำนอกหมู่บ้านได้				( )

* คำถามปฏิเสธ

ในกรณีที่ต้องการด้านการเลี้ยงสัตว์ ท่านต้องการฝึกอบรมในรายวิชาใดบ้าง (ตอบได้ไม่

เกิน 3 ชื่อ เรียงลำดับตามความต้องการจากมากไปหาน้อย)

1 การเลี้ยงไก่เนื้อ-ไก่ไข่

2 การเลี้ยงนกกระทา   อันดับ 1 หมายเลข..... ( )

3 การเลี้ยงโคเนื้อ   อันดับ 2 หมายเลข..... ( )

4 การเลี้ยงโคนม   อันดับ 3 หมายเลข..... ( )

5 การเลี้ยงเป็ด

6 การเลี้ยงสุกรแม่พันธุ์

7 โรคและการสุขภาพสัตว์

3. ท่านต้องการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม ในด้านประมงหรือไม่ ( )

( ) 1 ต้องการ   ( ) 2 ไม่ต้องการ

ในกรณีที่ไม่ต้องการ เพราะ.....( )

ในกรณีที่ต้องการด้านประมง ท่านต้องการฝึกอบรมในรายวิชาใดบ้าง (ตอบได้ไม่เกิน 3 ชื่อ

เรียงลำดับตามความต้องการจากมากไปหาน้อย)

1 การเลี้ยงปลาแรด

2 การเลี้ยงปลาดุกอูย   อันดับ 1 หมายเลข..... ( )

3 การเลี้ยงปลาดุกรัสเซีย (บึกอูย)   อันดับ 2 หมายเลข..... ( )

4 การเลี้ยงปลาตะเพียนขาว   อันดับ 3 หมายเลข..... ( )

5 การเลี้ยงกุ้งก้ามกราม

6 การเลี้ยงกบ

7 การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

4. นอกเหนือจากรายวิชาต่าง ๆ ในข้อ 1, 2 และ 3 แล้ว ท่านต้องการให้วิทยาเขตฯ

จัดฝึกอบรมในรายวิชาใดบ้าง

1..... ( )

2..... ( )

3..... ( )

ตอนที่ 6 แนวทางในการจัดทำโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม

1. ลักษณะรูปแบบของการจัดฝึกอบรมควรเน้นในด้านใดเป็นสำคัญ ( )
  - ( ) 1 บรรยายอย่างเดียว
  - ( ) 2 สาธิตและฝึกปฏิบัติ
  - ( ) 3 ทักษะศึกษาดูงาน
  - ( ) 4 บรรยาย สาธิตและฝึกปฏิบัติ
  - ( ) 5 บรรยาย สาธิต ฝึกปฏิบัติ และทัศนศึกษาดูงาน
2. การเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดฝึกอบรม ( )
  - ( ) 1 ควรเก็บค่าธรรมเนียม ( ) 2 ไม่ควรเก็บค่าธรรมเนียม

ในการเก็บค่าธรรมเนียม ควรเก็บ .....บาท/คน ( ) ( ) ( )
3. ช่วงเดือนที่สะดวกที่สุดในการจัดฝึกอบรม คือเดือน..... ( ) ( )
4. วันที่สะดวกในการเข้ารับการฝึกอบรม ( )
  - ( ) 1 วันจันทร์ - วันศุกร์ ( ) 2 วันเสาร์-อาทิตย์ ( ) 3 ได้ทุกวัน
5. ช่วงเวลาที่สะดวกในการเข้ารับการฝึกอบรม ( )
  - ( ) 1 เช้า (09.00-12.00) ( ) 2 บ่าย (13.00-17.00)
  - ( ) 3 เย็น (17.00-19.00) ( ) 4 ตลอดวัน (09.00-16.00)
6. ระยะเวลาที่สะดวกและเหมาะสมในการจัดฝึกอบรมแต่ละรุ่นประมาณ.....วัน ( ) ( )
7. สถานที่ฝึกอบรมที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมที่สุด (ตอบได้เพียงข้อเดียว) ( )
  - ( ) 1 วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา
  - ( ) 2 ศาลาประชาคมในหมู่บ้านของท่าน
  - ( ) 3 โรงเรียนในหมู่บ้านของท่าน
  - ( ) 4 ศาลาวัดในหมู่บ้านของท่าน
  - ( ) 5 อื่น ๆ ระบุ.....

8. ท่านคิดว่าวิทยากรผู้สอนควรเป็นบุคคลใดที่เหมาะสม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1 ครู-อาจารย์ของวิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา ( )
- ( ) 2 นักวิชาการ หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ( )
- ( ) 3 เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพและมีประสบการณ์ ( )
9. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า ควรมีการจัดทัศนศึกษาดูงานการเกษตรในระหว่างการศึกษา
ฝึกอบรม ( )
- ( ) 1 เห็นด้วย ( ) 2 ไม่เห็นด้วย
- ในกรณีที่ไม่เห็นด้วย เพราะ.....( )
10. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า ควรมีการแจกคู่มือ เมื่อการฝึกอบรมสิ้นสุด ( )
- ( ) 1 เห็นด้วย ( ) 2 ไม่เห็นด้วย
- ในกรณีที่ไม่เห็นด้วย เพราะ.....( )
11. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า ควรมีการทดสอบทักษะ เทคนิควิธีการ เมื่อการฝึกอบรม
สิ้นสุด ( )
- ( ) 1 เห็นด้วย ( ) 2 ไม่เห็นด้วย
- ในกรณีที่ไม่เห็นด้วย เพราะ..... ( )
12. นอกเหนือจากการจัดฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมแล้วท่านคิดว่า วิธีไหนบ้างที่ต้องการ
ให้วิทยาเขตฯช่วยเหลือท่านในการประกอบอาชีพทางการเกษตร
- 1.....( )
- 2.....( )
- 3.....( )
- ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
- *.....( )
- *.....( )
- *.....( )

ภาคผนวก ข

การจัดทำดัชนี

1. ดัชนีการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของทางราชการ-เอกชน

ดัชนีนี้ประกอบไปด้วยลักษณะต่าง ๆ 6 ลักษณะด้วยกันคือ 1) การร่วมวางแผน ประกอบอาชีพการเกษตรในท้องถิ่น 2) การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของราชการ 3) การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม 4) การถ่ายทอดข่าวสารไปสู่เกษตรกรในท้องถิ่น 5) การให้คำปรึกษาแนะนำเกษตรกรในเรื่องระบบตลาดเกษตร และ 6) การรับหรือนำเอาสิ่งใหม่ ๆ ทางการเกษตรมาทดลองปฏิบัติ ซึ่งแต่ละลักษณะมีการให้คะแนนเท่ากัน ดังนี้

ไม่เคยร่วมเลย	ได้ 0 คะแนน
น้อย (หลาย ๆ เดือนต่อครั้ง)	ได้ 1 คะแนน
ปานกลาง (น้อยกว่า 2 ครั้งต่อเดือน)	ได้ 2 คะแนน
มาก (มากกว่า 2 ครั้งต่อเดือน)	ได้ 3 คะแนน
ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ : 0-18	ช่วงคะแนนจริง : 0-3

2. ดัชนีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากบุคคล

ดัชนีนี้ประกอบไปด้วยลักษณะต่าง ๆ 5 ลักษณะด้วยกันคือ 1) เพื่อนเกษตรกร 2) เกษตรกรผู้นำ 3) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 4) เจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานอื่น และ 5) พนักงานบริษัท ซึ่งแต่ละลักษณะมีการให้คะแนนเท่ากัน ดังนี้

ไม่เคยได้รับเลย	ได้ 0 คะแนน
น้อย (หลาย ๆ เดือนต่อครั้ง)	ได้ 1 คะแนน
ปานกลาง (น้อยกว่า 4 ครั้งต่อเดือน)	ได้ 2 คะแนน
มาก (มากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน)	ได้ 3 คะแนน
ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ : 0-15	ช่วงคะแนนจริง : 0-3

3. ดัชนีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชน

ดัชนีนี้ประกอบไปด้วยลักษณะต่าง ๆ 5 ลักษณะด้วยกันคือ 1) หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน 2) วิทยุ 3) โทรทัศน์ 4) หนังสือพิมพ์ และ 5) วารสารและเอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ ซึ่งแต่ละลักษณะมีการให้คะแนนเท่ากัน ดังนี้

ไม่เคยได้รับเลย	ได้ 0 คะแนน
น้อย (หลาย ๆ เดือนต่อครั้ง)	ได้ 1 คะแนน
ปานกลาง (น้อยกว่า 4 ครั้งต่อเดือน)	ได้ 2 คะแนน
มาก (มากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน)	ได้ 3 คะแนน
ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ : 0-15	ช่วงคะแนนจริง : 0-3

4. ดัชนีการเดินทางไปในต่างถิ่น

ดัชนีนี้ประกอบไปด้วยลักษณะต่าง ๆ 5 ลักษณะด้วยกันคือ 1) การเดินทางไปหมู่บ้านอื่นในเขตตำบลเดียวกัน 2) การเดินทางไปหมู่บ้านอื่นนอกเขตตำบล 3) การเดินทางไปอำเภอ 4) การเดินทางไปจังหวัด และ 5) การเดินทางไปยังต่างจังหวัด ซึ่งลักษณะที่ 1) - 3) มีการให้คะแนนเท่ากัน ดังนี้

ไม่เคยเดินทางเลย	ได้ 0 คะแนน
น้อย (หลาย ๆ เดือนต่อครั้ง)	ได้ 1 คะแนน
ปานกลาง (น้อยกว่า 4 ครั้งต่อเดือน)	ได้ 2 คะแนน
บ่อยครั้ง (มากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน)	ได้ 3 คะแนน
ลักษณะที่ 4) - 5) มีการให้คะแนนเท่ากัน ดังนี้	
ไม่เคยเดินทางเลย	ได้ 0 คะแนน
น้อย (หลาย ๆ เดือนต่อครั้ง)	ได้ 1 คะแนน
ปานกลาง (น้อยกว่า 2 ครั้งต่อเดือน)	ได้ 2 คะแนน
บ่อยครั้ง (มากกว่า 2 ครั้งต่อเดือน)	ได้ 3 คะแนน
ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ : 0-15	ช่วงคะแนนจริง : 0-3

5. ดัชนีการมีทัศนคติต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม

ดัชนีนี้ประกอบไปด้วยข้อความ 13 ข้อ (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ก) ในข้อความแต่ละข้อนั้นเป็นคำถามธรรมดา 9 ข้อ ซึ่งแต่ละข้อมีการให้คะแนน ดังนี้

ไม่เห็นด้วย	ได้ 0 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ได้ 1 คะแนน
เห็นด้วย	ได้ 2 คะแนน

และเป็นคำถามปฏิเสธ 4 ข้อ ให้คะแนน ดังนี้

ไม่เห็นด้วย	ได้ 2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ได้ 1 คะแนน
เห็นด้วย	ได้ 0 คะแนน
ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ : 0-26	ช่วงคะแนนจริง : 0-2

6. ดัชนีความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม

ดัชนีนี้ประกอบไปด้วยข้อความเกี่ยวกับ ความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมในด้านต่าง ๆ จำนวน 3 สาขาวิชาคือ 1) การเพาะปลูก 2) การเลี้ยงสัตว์ และ 3) การประมง ซึ่งแต่ละสาขามีการให้คะแนนเท่ากัน ดังนี้

ไม่ต้องการ	ได้ 1 คะแนน
ต้องการ	ได้ 2 คะแนน
ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้ : 3-6	ช่วงคะแนนจริง : 1-2

ภาคผนวก ค

สรุปผลโครงการพัฒนาอาชีพในชนบท ประจำปีงบประมาณ 2535-2537

ตาราง 1 แสดงรายวิชา พื้นที่ฝึกอบรม และจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม ปีงบประมาณ 2535

รายวิชา	พื้นที่จัดฝึกอบรม (อำเภอ)	จำนวนรุ่น	จำนวนคน
1. การเลี้ยงเปิดไข่-เปิดเนื้อ	นครหลวง	1	30
2. การเลี้ยงสุกรแม่พันธุ์	นครหลวง	1	30
3. การปลูกพืชสวนครัว	นครหลวง และท่าเรือ	2	120
4. การเลี้ยงไก่โรด-ไก่ชน	นครหลวง	1	20
5. การปลูกถั่วเขียวหลังนา	นครหลวง และท่าเรือ	2	90
6. การปลูกไม้ผลหลังบ้าน	นครหลวง และท่าเรือ	2	170
7. การเลี้ยงแม่โคเนื้อ	นครหลวง, ท่าเรือ, อุทัย, บ้านแพรก และภาชี	5	136
8. การเลี้ยงไก่เนื้อ ไก่ไข่บนบ่อปลา	ลาดบัวหลวง, ผักไห้, วังน้อย และเสนา	4	119
9. การปลูกหญ้าสนามเพื่อการค้า	บางซ้าย	1	23
10. การปลูกเผือก	ท่าเรือ	1	33
11. การเลี้ยงปลาแรด	เสนา	1	36
12. การทำสวนทุเรียน	บางไทร	1	20
	รวม	22	817

ที่มา : สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา, 2536 : 3.

ตาราง 2 แสดงรายวิชา ^๒ที่ฝึกอบรม และจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม ปีงบประมาณ 2536

รายวิชา	พื้นที่จัดฝึกอบรม (อำเภอ)	จำนวนรุ่น	จำนวนคน
1. การเลี้ยงนกกระทา	วังน้อย	1	35
2. การเพาะเห็ดฟางในโรงเรือน	อุทัย และมหาสาร	2	74
3. การเลี้ยงกบ	ลาดบัวหลวง และผักไห่	2	90
4. การเลี้ยงแม่โคเนื้อ	นครหลวง, ท่าเรือ, บางซ้าย บ้านแพรก, ภาชี, บางปะหัน และพระนครศรีอยุธยา	7	262
5. การปลูกหญ้าสนามเพื่อการค้า	เสนา	1	36
6. การเลี้ยงปลาแรด	บางบาล	1	36
7. การปลูกส้มโอ	บางไทร	1	35
8. การปลูกว่านหางจระเข้ และ การแปรรูป	บางปะหัน	1	35
	รวม	16	603

ที่มา : สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา, 2537 : 4.

ตาราง 3 แสดงรายวิชา พื้นที่ฝึกอบรม และจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม ปีงบประมาณ 2537

รายวิชา	พื้นที่จัดฝึกอบรม (อำเภอ)	จำนวนรุ่น	จำนวนคน
1. การเลี้ยงไก่พื้นเมือง	บางปะหัน	1	30
2. การทำไร่นาสวนผสม	ลาดบัวหลวง	1	36
3. การปลูกเผือก	บางปะหัน และภาชี	2	76
4. การทำสวนมะม่วง	บางซ้าย และผักไห่	2	80
5. การเลี้ยงกบ	นครหลวง, อุทัย, บางปะหัน เสนา และบางไทร	5	193
6. การเพาะเห็ดฟาง	พระนครศรีอยุธยา, อุทัย และบางบาล	3	111
7. การเลี้ยงสุกรแม่พันธุ์	บ้านแพรก	1	35
8. การเลี้ยงแม่โคเนื้อ	บางปะอิน	1	40
9. การเลี้ยงไก่เนื้อ ไก่ไข่	วังน้อย	1	30
10. การขยายพันธุ์ไม้ผล	ท่าเรือ	1	37
	รวม	18	668

ที่มา : สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา, 2538 : 4.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นายวัฒนพงศ์ วรณวิไล

วัน เดือน ปีเกิด 3 พฤษภาคม พ.ศ.2506

วุฒิการศึกษา ชื่อสถาบัน ปีที่สำเร็จการศึกษา

วิทยาศาสตร์บัณฑิต คณะเกษตรศาสตร์นครศรีธรรมราช 2529

(เกษตรศึกษา-พืชศาสตร์) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
อําเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตำแหน่ง และสถานที่ทำงาน

ตำแหน่ง อาจารย์ 1 ระดับ 4

สถานที่ทำงาน สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา
ตำบลหันตรา อําเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
13000 โทร. (035) 242554